

Ministerie van Binnenlandse Zaken en
Koninkrijksrelaties

Leidraad wetgevingskwaliteit stelsel Omgevingswet

Hulpmiddel voor wetgevingsjuristen en wetgevende beleidsmakers die regelgeving
voorbereiden binnen het stelsel van de Omgevingswet

VOORWOORD

Deze Leidraad wetgevingskwaliteit stelsel Omgevingswet bevat belangrijke uitgangspunten en ontwerpkeuzes voor het opstellen van regelgeving binnen het stelsel van de Omgevingswet. Het gaat om een algemene leidraad, in die zin dat de hierin beschreven uitgangspunten en ontwerpkeuzes gelden voor alle soorten regelgeving binnen dat stelsel: op het niveau van wet, algemene maatregel van bestuur (AMvB) en ministeriële regeling. Daarnaast zijn er voor de uitvoeringsregelgeving aanvullend handreikingen per regelgevingsproduct beschikbaar.¹ Daarin worden voor elk van de vier AMvB's en voor de Omgevingsregeling daarop toegesneden specifieke ontwerpkeuzes behandeld. Zie:

Handreiking Bal en Bbl
Handreiking Bkl
Handreiking Omgevingsbesluit
Handreiking Omgevingsregeling

Deze leidraad is tijdens de bouw van het stelsel van de Omgevingswet opgesteld en vervolgens toegepast bij het ontwerpen en beoordelen van conceptregelgeving binnen het stelsel. De leidraad is toegepast op de regelgeving van het zogenoemde hoofdspoor, het invoeringsspoor en de vier aanvullingssporen. De leidraad is ook van toepassing op wijzigingssporen waarmee nu en in de toekomst onderwerpen in het stelsel worden ingebouwd of bestaande onderdelen van het stelsel worden aangepast.

De stelselherziening van het omgevingsrecht is gericht op het tot stand brengen van een consistent, onderling samenhangend en goed toegankelijk stelsel van regelgeving op het gebied van de fysieke leefomgeving. De achtergrond van de stelselherziening ligt mede in klachten over de complexiteit, versnippering en slechte leesbaarheid van de eerder geldende omgevingsrechtelijke regelgeving. Bij de Omgevingswet is ingezet op een heldere architectuur van de regelgeving, een overzichtelijke set kerninstrumenten en helder taalgebruik. Het is daarom belangrijk dat de verschillende onderdelen van het nieuwe huis voor het omgevingsrecht inhoudelijk en technisch goed op elkaar aansluiten. Om het stelsel van de Omgevingswet coherent te houden, ook bij doorontwikkeling, moeten nieuwe regelgevingsvoornemens aan dezelfde kwaliteitseisen voldoen als bij de bouw van het stelsel. Het hanteren van deze leidraad bij het opstellen van ontwerpregels en het uitvoeren van stelselchecks draagt bij aan het behoud van coherentie binnen het stelsel.

Verhouding tot de Aanwijzingen voor de regelgeving

Het specifiek voor de Omgevingswet ontwikkelde kwaliteitsbeleid zoals neergelegd in deze leidraad geldt *in aanvulling op* het algemene wetgevingsbeleid, zoals onder meer vastgelegd in de Aanwijzingen voor de regelgeving (Ar). De Aanwijzingen voor de regelgeving gelden uiteraard onverkort bij het stellen van regels in het stelsel van de Omgevingswet.² Dit betekent dat bij het stellen van dergelijke regels moet worden voldaan aan zowel de Aanwijzingen voor de regelgeving als het aanvullende wetgevingsbeleid voor het Omgevingswet-stelsel.

Dat voor de Omgevingswet aanvullend specifiek wetgevingsbeleid is ontwikkeld, had twee redenen. Om te beginnen kwamen er verschillende departementale wetgevingsfamilies bij elkaar en was een groot aantal auteurs, ieder met eigen stijlen en voorkeuren, bij deze wetgevingsoperatie betrokken. Daarnaast zijn er

¹ De Handreiking Bkl en de Handreiking Bal en Bbl zijn te raadplegen op de site van het Kenniscentrum Wetgeving en Juridische zaken (KCWJ). De Handreiking Omgevingsbesluit en de Handreiking Omgevingsregeling zullen binnenkort via die site worden ontsloten.

² Dit betekent bijvoorbeeld ook dat overlap tussen regels die dezelfde beleidsdoelstelling dienen moet worden voorkomen. Dit is overigens ook van belang uit het oogpunt van digitaliseerbaarheid van de regels (toepasbare regels; paragraaf 1.9.3), omdat de gebruiker van het digitale informatiesysteem anders met die overlap wordt geconfronteerd.

diverse onderwerpen waarin de Aanwijzingen voor de regelgeving ruimte laten of niet voorzien.³ In bijlage VI is een tabel opgenomen waarin de verhouding tot de Aanwijzingen schematisch is aangegeven.

Naast het specifieke wetgevingsbeleid voor de Omgevingswet wordt in deze leidraad op enkele plaatsen ingegaan op onderdelen van de Aanwijzingen voor de regelgeving, namelijk daar waar bij de bouw van het stelsel bleek dat bij die onderdelen van het algemene wetgevingsbeleid extra uitleg of illustratie met omgevingsrechtelijke voorbeelden behulpzaam is. De verhouding tot de Aanwijzingen voor de regelgeving is steeds expliciet aangegeven.

Deze leidraad heeft betrekking op de 'uitwendige' aspecten van het wettelijke stelsel. De inhoud van de Omgevingswet wordt voor een belangrijk deel bepaald door beleidsinhoudelijke wensen. Deze leidraad ziet niet op inhoudelijke vraagstukken. De vuistregels in deze leidraad zijn doorlopend genummerd en opgenomen in een kader met een groene achtergrondkleur.

Net als de Aanwijzingen voor de regelgeving⁴ is ook deze leidraad niet "in beton gegoten", maar is het mogelijk om van een vuistregel af te wijken als daar goede redenen voor zijn. Hierbij moet men wel bedenken dat het niet volgen van een vuistregel over bijvoorbeeld de structuur van het stelsel of de stelselterminologie gevolgen kan hebben voor de toegankelijkheid van regels binnen het stelsel of onbedoeld interpretatievragen kan oproepen. De leidraad is dan ook een belangrijk instrument en toetsingskader voor kwaliteitsborging.

De belangrijkste aandachtspunten in verband met de wetgevingskwaliteit van het Omgevingswetstelsel zijn samengevat in de 'Gouden regels voor wetgeven onder de Omgevingswet'. Deze zijn opgenomen in bijlage V.

Voor de procesmatige kant van regelgevingsvoorstellen die het stelsel van de Omgevingswet raken, waaronder de tijdige kenbaarheid van een regelgevingsvoornemen, de technische afstemming met het stelselverantwoordelijke departement en de processtappen die verband houden met de digitalisering van de regelgeving, wordt verwezen naar de notitie 'Uitwerking juridisch-technische afstemming en samenwerking bij wijzigingssporen' respectievelijk het Draaiboek digitalisering.⁵

Deze leidraad heeft betrekking op het opstellen van wettelijke bepalingen binnen het stelsel van de Omgevingswet. De leidraad ziet niet op het schrijven van de toelichting.

Bij het opstellen van deze leidraad is dankbaar gebruik gemaakt van input vanuit het coördinatorenoverleg onder het IJDO (Interdepartementaal Juridisch Dwarsverband Omgevingswet). De leidraad zal regelmatig worden geactualiseerd en zo nodig aangevuld. Suggesties en opmerkingen over deze leidraad en de overige kennisproducten van de stelselherziening zijn welkom.

³ Zie over de verhouding tussen het wetgevingsbeleid onder de Omgevingswet en de Aanwijzingen voor de regelgeving ook: H.A. Oldenziel & H.W. de Vos, 'Toegankelijk wetgeven onder de Omgevingswet', *RegelMaat* 2018/1-2, p. 73-81.

⁴ Zie aanwijzing 1.2, tweede lid, Ar.

⁵ Genoemde notitie is binnen het Rijk beschikbaar in de samenwerkingsruimte. Het Draaiboek digitalisering komt binnenkort beschikbaar.

INHOUDSOPGAVE

VOORWOORD.....	2
INHOUDSOPGAVE.....	4
LIJST MET AFKORTINGEN	7
HOOFDSTUK 1 OPBOUW EN STRUCTUUR.....	9
1.1 Behoud consistentie stelsel.....	9
1.2 Aansluiten bij architectuur stelsel.....	9
1.3 Harmonisatie	11
1.4 Aantal niveaus	11
1.5 Nummering artikelen en bijlagen.....	11
1.6 Vaste volgordes	12
1.7 Definities.....	12
1.7.1 Plaats van definities.....	12
1.7.2 Gebruik van definities.....	13
1.8 Zichtbaarheid van kernelementen	15
1.9 Digitaliseerbaarheid van de regels	16
1.9.1 Inleiding.....	16
1.9.2 STOP-TPOD	17
1.9.3 Toepasbare regels	19
1.9.4 Samenvatting eisen digitaliseerbaarheid	20
HOOFDSTUK 2 TERMINOLOGIE EN WETSTECHNIEK	22
2.1 Terminologie.....	22
2.1.1 Consistent begripsgebruik.....	22
2.1.2 Synoniemen.....	23
2.1.3 Beknoptheid, eenvoud en detailniveau	23
2.1.4 Helder taalgebruik.....	25
2.1.5 Vaste formuleringen.....	28
2.2 Wetstechniek.....	30
2.2.1 Opschriften.....	30
2.2.2 Eén onderwerp per artikel, aantal leden.....	31
2.2.3 Verwijzingen	31
2.2.4 Modellen	32
2.2.5 Toepassingsvoorwaarde.....	32

2.2.6	Symbolen, meeteenheden en getallen	32
2.2.7	Van overeenkomstige toepassing	33
2.2.8	In afwijking van, onverminderd.....	33
2.2.9	Actus-contrariusbeginsel.....	34
2.2.10	Normen.....	34
2.3	Uniforme formuleringen en vormtechnische punten	34
2.3.1	Werkwoordsvorm bij combinatie van enkelvoud en meervoud.....	34
2.3.2	Verwijzingen naar artikelen / artikelleden	35
2.3.3	Opsommingen	35
2.3.4	Termijnen	36
2.3.5	Vaste volgorde werkwoorden	37
2.3.6	Specifieke formuleringen	37
2.3.7	Specifieke vormtechnische afspraken.....	41
HOOFDSTUK 3 DELEGATIESYSTEMATIEK.....		45
3.1	Gedekt door bestaande grondslagen?	45
3.2	Verdeling onderwerpen over wet, AMvB en regeling.....	45
3.2.1	Onderwerpen op wetsniveau	46
3.2.2	Onderwerpen op AMvB-niveau.....	46
3.2.3	Onderwerpen op regelingsniveau	46
3.2.4	Serviceverwijzingen	48
3.3	In beginsel geen subdelegatie	48
3.4	Begrenzing delegatie	49
3.5	Concentratie van delegatiegrondslagen	50
3.6	Aantal niveaus	50
3.7	Delegatieterminologie.....	51
HOOFDSTUK 4 OVERIGE VUISTREGELS.....		52
4.1	Verhouding tot Awb	52
4.1.1	Aanvulling op en afwijking van Awb.....	52
4.1.2	Termijnen	53
4.1.3	Opname in Awb	53
4.2	Interbestuurlijk verkeer.....	53
4.3	Evidente zaken niet regelen	53
4.4	Scheiding tussen beleid en normstelling.....	53
4.5	Keuze voor summiere regeling.....	54

4.6	EEZ / BES.....	54
4.7	Overgangsrecht	54
	BIJLAGE I GEBRUIK VAN KERNBEGRIPPEN IN HET STELSEL VAN DE OMGEVINGSWET.....	57
	BIJLAGE II GEBRUIK VAN SYMBOLEN, MEETEENHEDEN EN GETALLEN.....	63
	BIJLAGE III DELEGATIETERMINOLOGIE IN DE OMGEVINGSWET	70
	BIJLAGE IV OVERZICHT VUISTREGELS.....	77
	BIJLAGE V GOUDEN REGELS VOOR WETGEVING ONDER DE OMGEVINGSWET.....	81
	BIJLAGE VI VERHOUDING TOT DE AANWIJZINGEN VOOR DE REGELGEVING	86

LIJST MET AFKORTINGEN

Hieronder is een lijst opgenomen met afkortingen die in deze leidraad worden gebruikt. Daarnaast is er binnen het Rijk een meer uitgebreide lijst met afkortingen die in verband met het stelsel van de Omgevingswet worden gehanteerd. Die lijst ([Afkortingen Ow](#)) bevat onder meer afkortingen die verband houden met digitaliseringsaspecten.

AMvB	algemene maatregel van bestuur
Ar	Aanwijzingen voor de regelgeving
Awb	Algemene wet bestuursrecht
Bal	Besluit activiteiten leefomgeving
Bbl	Besluit bouwwerken leefomgeving
BES	Bonaire, Sint Eustatius en Saba
Bkl	Besluit kwaliteit leefomgeving
BRL	beoordelingsrichtlijn
DSO	Digitaal stelsel Omgevingswet
DSO-LV	landelijke voorziening van het DSO
EEZ	exclusieve economische zone
EU	Europese Unie
GIO's	geografische informatie objecten
ISO	Internationale Organisatie voor Standaardisatie
MR	ministeriële regeling
MvT	memorie van toelichting
MvT Invoeringswet Ow	memorie van toelichting bij de Invoeringswet Omgevingswet (<i>Kamerstukken II 2017/18, 34986, 3</i>)
MvT Omgevingswet	memorie van toelichting bij de Omgevingswet (<i>Kamerstukken II 2013/14, 33962, 3</i>)
NEN	Nederlandse norm
Ow	Omgevingswet
PGS	Publicatiereeks Gevaarlijke Stoffen
standaard	Standaard Toepasbare Regels, STTR
Stb.	Staatsblad
Stcrt.	Staatscourant
STOP	Standaard officiële publicaties

TPOD	Toepassingsprofiel omgevingsdocumenten
VN- Zeerechtverdrag	Verdrag van de Verenigde Naties inzake het recht van de zee
Wabo	Wet algemene bepalingen omgevingsrecht
Wed	Wet op de economische delicten

HOOFDSTUK 1 OPBOUW EN STRUCTUUR

1.1 Behoud consistentie stelsel

1. Zorg ervoor dat het stelsel van de Omgevingswet een stelsel blijft. Betrek bij wijziging of aanvulling van regels binnen het stelsel de verhouding tot, en de gevolgen voor, de rest van het stelsel en besteed daar in de toelichting aandacht aan.

De regels in en op grond van de Omgevingswet zijn als stelsel ontworpen, als één nieuw huis voor het omgevingsrecht. Dit is een belangrijk verschil met de voorheen bestaande omgevingsrechtelijke regelgeving, die historisch is gegroeid. Daarom is bij de bouw van het stelsel al vanaf het begin fors geïnvesteerd in ontwerpkeuzes wat betreft instrumenten, structuur en terminologie. Deze leidraad vormt daarvan de weerslag. Deze ontwerpkeuzes dragen bij aan het eerste verbeterdoel⁶ van de stelselherziening: "het vergroten van de inzichtelijkheid, de voorspelbaarheid en het gebruiksgemak van het omgevingsrecht". Het is daarom belangrijk om bij uitbouw of wijzigingen van het stelsel zoveel mogelijk aan te sluiten bij bovengenoemde ontwerpkeuzes en om in de toelichting bij een concreet regelgevingsproduct (een wijziging op wets-, AMvB- of regelingsniveau) in te gaan op de relatie tot de rest van het stelsel. Dit betekent bijvoorbeeld dat als een nieuw instrument wordt toegevoegd, bezien moet worden of dit zich leent voor bredere toepassing binnen het stelsel. Zo kan ervoor worden gezorgd dat het geheel aan omgevingsrechtelijke regels ook in de toekomst één huis blijft, waarvan de oorspronkelijke architectuur zichtbaar blijft.

1.2 Aansluiten bij architectuur stelsel

2. Volg de architectuur van de Omgevingswet en de daarop gebaseerde uitvoeringsregelgeving.

In het stelsel van de Omgevingswet is gekozen voor het uitwerken van regels in één wet (de Omgevingswet), vier AMvB's, ingedeeld aan de hand van een doelgroepenbenadering, en één regeling (de Omgevingsregeling). Hulpmiddelen bij de keuze op welke plaats in het stelsel een onderwerp thuishoort, zijn het Stroomschema Omgevingswet en de Wegwijzer instrumenten Omgevingswet.⁷

Bij de opbouw en indeling van regels op AMvB-niveau is een aantal indelingsprincipes gehanteerd. Deze zijn gericht op een heldere ordening van de regels. Het eerste indelingsprincipe is het rangschikken van regels op basis van een zogenoemde *doelgroepenbenadering*. Bekeken is tot wie de regels zich richten: tot bestuursorganen of tot burgers en bedrijven? Het tweede indelingsprincipe is het maken van *onderscheid tussen inhoudelijke en procedurele regels*. Toepassing van deze indelingsprincipes heeft geleid tot een verdeling van de materie over een viertal AMvB's:

- Het *Besluit activiteiten leefomgeving (Bal)*. Deze AMvB bevat algemene regels over andere activiteiten dan die geregeld in het Bbl, zoals milieubelastende activiteiten, wateractiviteiten en beperkingengebiedactiviteiten. Deze regels gelden voor eenieder⁸ die de activiteit verricht.

- Het *Besluit bouwwerken leefomgeving (Bbl)*. Deze AMvB bevat algemene regels over activiteiten met betrekking tot bouwwerken, zoals bouwen, gebruiken en slopen. Ook deze regels gelden voor eenieder die de activiteit verricht.

⁶ Zie over de vier verbeterdoelen van de stelselherziening nader bijlage V, gouden regel 11.

⁷ Het Stroomschema Omgevingswet en de Wegwijzer instrumenten Omgevingswet zullen binnenkort via de site van het Kenniscentrum Wetgeving en Juridische zaken (KCWJ) worden ontsloten.

⁸ Naast burgers en bedrijven kan dit ook de overheid zijn in de rol van initiatiefnemer. Hetzelfde geldt voor de algemene regels in het Bbl.

- Het *Besluit kwaliteit leefomgeving (Bkl)*. Deze AMvB bevat inhoudelijke regels voor bestuursorganen van gemeenten, waterschappen, provincies en het Rijk. Deze regels gaan over de uitoefening van taken en bevoegdheden met betrekking tot de fysieke leefomgeving. Een voorbeeld hiervan zijn instructieregels over de inhoud van het omgevingsplan.

- Het *Omgevingsbesluit*. Deze AMvB bevat procedurele bepalingen en regelt zogenoemde algemene onderwerpen, dat wil zeggen onderwerpen die voor het gehele toepassingsgebied van de Omgevingswet relevant zijn, zoals procedures, toezicht en handhaving en digitale voorzieningen.

De *Omgevingsregeling* werkt de regels van de Omgevingswet en de AMvB's op een meer gedetailleerd niveau uit of vult deze aan. De bepalingen in de Omgevingsregeling onderscheiden zich van de regels in de Omgevingswet en de AMvB's doordat zij meer gedetailleerd en uitvoeringstechnisch, administratief of meet- en rekentechnisch van aard zijn (zie paragraaf 3.2.3). Gekozen is voor het samenbrengen van regels in één ministeriële regeling omdat daarmee de regels op een toegankelijke en inzichtelijke wijze aan de gebruikers worden aangeboden, ook gelet op de onderlinge samenhang tussen een deel van de regels.

De Omgevingsregeling bevat bepalingen over zes thema's: de aanwijzing en geometrische begrenzing van locaties, het verrichten van activiteiten, gegevensverstrekking, meet- en rekenregels voor besluiten, monitoring en informatie en financiële bepalingen.

Binnen de regelgevingsproducten van het stelsel is de inhoud vervolgens geordend aan de hand van bepaalde indelingsprincipes. Deze ordening is terug te vinden in de hoofdstukindeling en de ordening van afdelingen en paragrafen binnen de hoofdstukken. Voorbeelden van indelingsprincipes zijn de fases in de beleidscyclus (vooral zichtbaar in de Omgevingswet en het Bkl), de soorten activiteiten (vooral zichtbaar in het Bbl en het Bal), de instrumenten (vooral zichtbaar in de Omgevingswet en het Besluit kwaliteit leefomgeving), een vaste volgorde van bepalingen binnen een hoofdstuk, afdeling of paragraaf (bijvoorbeeld in het Bal)⁹ en een vaste volgorde van bestuurslagen binnen het stelsel (zie vuistregel 6).¹⁰

Het hanteren van een vaste volgorde van bepalingen is ook van belang voor het goed kunnen digitaliseren van de regelgeving (toepasbare regels; zie paragraaf 1.9.3). Het Bal heeft een duidelijke structuur, zie vooral hoofdstuk 3 en 4. In alle hoofdstukken met inhoudelijke regels in die AMvB zijn de regels per activiteit geclusterd. Sluit bij het wijzigen van bestaande artikelen in het stelsel of het opnemen van nieuwe artikelen aan bij deze inrichtingskeuzes. Dit is ook van belang voor de digitaliseerbaarheid van de regelgeving (toepasbare regels; zie paragraaf 1.9.3). Als binnen een artikel of een ander regelingsonderdeel onderwerpen (activiteiten, stoffen enz.) in een bepaalde volgorde worden genoemd, houd dan bij latere verwijzingen naar die onderwerpen die eerder gekozen volgorde aan.

Verduidelijk indien nodig in de toelichting de samenhang tussen activiteiten. Als een juridische activiteit samenhangt met andere juridische activiteiten doordat deze in de praktijk bij dezelfde werkzaamheden horen, is het belangrijk om die samenhang in de toelichting te beschrijven. Dit is niet alleen behulpzaam voor de gebruiker, maar is ook van belang in verband met het beheer van de regels in het DSO (toepasbare regels; zie paragraaf 1.9.3).

Een voorbeeld is het plaatsen van een aanlegsteiger in oppervlaktewater in beheer bij het Rijk. Dit is een beperkingengebiedactiviteit met betrekking tot een waterstaatswerk. Als daarbij stoffen in het water terecht komen, is ook sprake van een lozingsactiviteit op een oppervlaktewaterlichaam. Als voor het reinigen van de steiger water uit het oppervlaktewaterlichaam wordt gebruikt, is ook nog sprake van een wateronttrekkingsactiviteit.

⁹ Zie Handreiking Bal en Bbl en Handreiking Omgevingsregeling.

¹⁰ Aanwijzing 3.63 Ar schrijft in algemene zin voor dat uitvoeringsregelgeving qua indeling goed moet aansluiten op de hogere regeling.

Geef in de toelichting uitleg over ontwerpkeuzes als deze een vooral juridische achtergrond hebben en minder herkenbaar zijn voor de praktijk. Denk aan ontwerpkeuzes die verband houden met de bevoegdheidsverdeling tussen bestuurslagen of tussen algemeen en functioneel bestuur.

1.3 Harmonisatie

3. Bezie bij regeling van een onderwerp of kan worden aangesloten bij bestaande instrumenten en regels binnen het stelsel van de Omgevingswet en, zo niet, of het mogelijk is om een algemene regeling voor dat onderwerp te creëren.

Een van de verbeterdoelen van de stelselherziening van het omgevingsrecht is vereenvoudiging van het omgevingsrecht. Dit kan onder meer worden bereikt door harmonisatie van regelgeving.¹¹ De Omgevingswet bood een uitgelezen kans om onnodige verschillen tussen verschillende delen van de eerder geldende wetgeving weg te nemen en naar vorm en/of inhoud vergelijkbare, maar verschillend vormgegeven, regelingen met elkaar in overeenstemming te brengen. Dit geldt ook bij de verdere ontwikkeling van het stelsel.

Voorkom onbedoelde a contrario-redeneringen binnen het stelsel. Als een - relatief algemeen - onderwerp op een deelterrein binnen het stelsel van de Omgevingswet (expliciet) wordt geregeld, maar op andere, vergelijkbare deelterreinen niet, kan de vraag opkomen of die regeling daar dan ook niet geldt of zou moeten gelden.

Een voorbeeld is de wijziging van artikel 3.10 Omgevingswet via de Aanvullingswet geluid Omgevingswet. De daarin voorziene mogelijkheid om bij (dreigende) overschrijding van een omgevingswaarde in plaats van de plicht tot het vaststellen van een programma te kiezen voor een plicht tot het treffen van feitelijke maatregelen wordt generiek geboden; er is niet gekozen voor een regeling die is beperkt tot omgevingswaarden voor geluid. Dergelijke keuzes worden in overleg met het stelselverantwoordelijke departement gemaakt.

Een ander, fictief voorbeeld: voor installaties van type A geldt een regel over hoe om te gaan met meetuitkomsten verkregen tijdens storingen of het uitvallen van emissiebeperkende apparatuur, maar bij installaties van de typen B en C, die in andere opzichten vergelijkbaar zijn, niet. Als er goede redenen zijn waarom die regel alleen voor categorie A moet gelden, geef dat dan in de toelichting duidelijk aan. Als bredere inzet van de regel voor de hand ligt, bespreek dan met het stelselverantwoordelijke departement of er reden is om daarin te voorzien.

1.4 Aantal niveaus

4. De Omgevingswet en de uitvoeringsregelgeving zijn onderverdeeld in ten hoogste drie niveaus: hoofdstukken, afdelingen en paragrafen.

De Omgevingswet is onderverdeeld in ten hoogste drie niveaus: hoofdstukken, afdelingen en paragrafen. Vanwege de leesbaarheid is geen verdere onderverdeling aangebracht. Bij de uitvoeringsregelgeving wordt dezelfde lijn gevolgd. Bij de uitwerking van de AMvB's bleken in bepaalde gevallen meer indelingsniveaus nodig te zijn, bijvoorbeeld in hoofdstuk 5 Bkl en in enkele hoofdstukken van de Omgevingsregeling. Deze uitzonderingen worden tot een minimum beperkt.

1.5 Nummering artikelen en bijlagen

5. Artikelen worden per hoofdstuk doorlopend genummerd volgens het volgende model: artikel 1.1, artikel 1.2 enz.
Bijlagen worden doorlopend genummerd met Romeinse cijfers (I, II enz.).

¹¹ Zie ook aanwijzing 2.45 Ar: in gevallen waarin soortgelijke onderwerpen worden geregeld, wordt gestreefd naar harmonisatie van regelgeving; bij wijziging van een regeling wordt nagegaan welke wijzigingen uit het oogpunt van harmonisatie kunnen worden meegenomen.

De nummering van de artikelen begint met het nummer van het betreffende hoofdstuk. Vervolgens worden de artikelen binnen dat hoofdstuk doorlopend genummerd onder vermelding van het hoofdstuknummer (artikel 1.1, 1.2, 1.3 enz.). Er wordt dus niet per afdeling of paragraaf genummerd. Als binnen de bestaande nummering nieuwe artikelen worden ingevoegd, gebeurt dat gelet op aanwijzing 6.16 Ar met behulp van letters, te beginnen met de eerste letter van het alfabet. Bijlagen worden doorlopend genummerd met Romeinse cijfers (I, II enz.). Het invoegen van nieuwe bijlagen gebeurt met behulp van letters, te beginnen met de eerste letter van het alfabet (IIa, IIb enz.).

1.6 Vaste volgordes

6. In de Omgevingswet en de uitvoeringsregelgeving worden zoveel mogelijk vaste volgordes aangehouden, bijvoorbeeld een vaste volgorde van bestuurslagen (gemeente, waterschap, provincie, Rijk) en van belangen of oogmerken.

In het stelsel van de Omgevingswet wordt een vaste volgorde van bestuurslagen aangehouden. Deze volgorde is: gemeente, waterschap, provincie, Rijk. De vaste volgorde maakt een wettelijke regeling leesbaarder en beter toegankelijk.

De vaste volgorde van bestuurslagen is onder meer zichtbaar in afdeling 2.4 (Toedeling van taken en aanwijzing van locaties) en paragraaf 3.2.2 (Verplichte programma's) van de Omgevingswet, in de hoofdstukvolgorde in het Bkl en daarnaast in een groot aantal afzonderlijke artikelen.

Vaste volgordes worden ook zoveel mogelijk aangehouden bij verwijzingen naar belangen of oogmerken. Zie bijvoorbeeld de verwijzingen naar veiligheid, gezondheid en milieu in de artikelen 2.1, derde lid, en 4.22, eerste lid, Omgevingswet, en artikel 2.2 Bal.

1.7 Definities

1.7.1 Plaats van definities

7. Begripsbepalingen worden gebundeld in een bijlage. De afzonderlijke hoofdstukken, afdelingen en paragrafen bevatten geen eigen begripsbepalingen.

In het stelsel van de Omgevingswet zijn de begripsbepalingen gebundeld in een bijlage bij artikel 1.1 van de Omgevingswet, van de AMvB's en van de Omgevingsregeling (dit is bij de AMvB's en de Omgevingsregeling steeds bijlage I). De achtergrond hiervan is dat de gebruiker anders door een bladzijdenlange opsomming van begrippen heen moet voordat hij bij de eerste inhoudelijke bepaling aankomt.

De afzonderlijke hoofdstukken, afdelingen en paragrafen bevatten geen eigen begripsbepalingen. Dit is ook van belang uit het oogpunt van digitalisering: hoe meer begripsbepalingen verspreid door het lichaam van een regeling voorkomen, hoe lastiger de regelgeving is te digitaliseren. Ook voorkomt het versnippering van definities. Alleen als daar dwingende redenen voor zijn, kan hierop een uitzondering worden gemaakt. Een uitzondering op de hoofdregel is bijvoorbeeld te vinden in hoofdstuk 10 (Gedoogplichten) en 19 (Bevoegdheden in bijzondere omstandigheden) van de Omgevingswet en in paragraaf 5.1.4.6.3 van het Bkl. De betrokken begrippen gelden specifiek voor dat hoofdstuk of die paragraaf. Dit komt alleen in beeld als een specifieke begripsbepaling nodig is voor een bepaald onderdeel van de regelgeving en een stelselbrede invoering van het begrip niet mogelijk is, bijvoorbeeld omdat die de betekenis van andere bepalingen zou wijzigen of zou leiden tot onduidelijkheden bij de uitvoering van andere onderdelen van de regelgeving (zie ook paragraaf 2.1.2).

8. In de bijlage met definities wordt een alfabetische volgorde gehanteerd. Begrippen worden niet geletterd.

In de bijlage met definities (onderdeel A) wordt een alfabetische volgorde gehanteerd met steeds een witregel tussen de verschillende letters van het alfabet. De begrippen worden niet geletterd (a,

b, c enz.). Hiermee wordt de voorkeurslijn uit aanwijzing 3.59, derde lid, Ar ("In een opsomming van begripsbepalingen wordt bij voorkeur een alfabetische volgorde zonder nummering of lettering gehanteerd") dwingend voorgeschreven.

9. Verkorte aanduidingen van EU-regelgeving en internationale verdragen worden in een aparte lijst in de bijlage opgenomen.

De bijlage bevat een aparte lijst met verkorte aanduidingen van EU-regelgeving en internationale verdragen (onderdeel B). Ook deze verkorte aanduidingen worden alfabetisch gerangschikt en niet geletterd.

1.7.2 Gebruik van definities

10. Een begripsbepaling wordt alleen opgenomen als dat nodig is.

Begrripsbepalingen worden alleen opgenomen als dat nodig is. Volgens de Aanwijzingen voor de regelgeving is dit aan de orde als een begrip een te weinig bepaalde betekenis heeft of als de betekenis afwijkt van het normale spraakgebruik.¹² Als een begrip in het normale spraakgebruik een voldoende duidelijke betekenis heeft,¹³ is het niet nodig om een begripsbepaling op te nemen. Een begripsbepaling is alleen nodig als een begrip zonder begripsomschrijving onvoldoende helder is (inhoudelijk criterium) en als het begrip op meerdere plaatsen in de regelgeving van het stelsel voorkomt (wetstechnisch criterium). Als een begrip slechts in een paar artikelen binnen hetzelfde regelgevingsonderdeel (hoofdstuk, afdeling of paragraaf) voorkomt, dan het begrip daar inhoudelijk duiden en eventueel in de omliggende artikelen daarnaar terugverwijzen.

Definities zijn ook van essentieel belang voor een goede digitaliseerbaarheid van de regelgeving (toepasbare regels; zie paragraaf 1.9.3). Duidelijk moet zijn wat er met begrippen in de regels wordt bedoeld.

11. In de uitvoeringsregelgeving worden begripsbepalingen uit de bijlage bij de Omgevingswet niet herhaald.

De begripsbepalingen in de bijlage bij de Omgevingswet werken automatisch door naar de uitvoeringsregelgeving. Dit komt door de formule 'voor de toepassing van deze wet *en de daarop berustende bepalingen*'¹⁴ (zie de aanhef van onderdeel A van de bijlage). De begrippen uit de bijlage bij de Omgevingswet hebben dus binnen het gehele stelsel steeds dezelfde betekenis.¹⁵ Hetzelfde geldt voor de verkort aangeduide EU- en internationale regelgeving in onderdeel B van de bijlage. Op deze manier wordt ook automatisch voldaan aan de opdracht in aanwijzing 3.4 Ar om de terminologie van gedelegeerde regelgeving aan te laten sluiten bij de terminologie van de hogere regeling. De stelselbrede werking van definities uit de Omgevingswet strekt zich ook uit tot de op die wet gebaseerde decentrale regelgeving (omgevingsplan enz.). Dit is ook van belang voor de digitaliseerbaarheid van de regelgeving (toepasbare regels; zie paragraaf 1.9.3).

Goed om te weten:

- Definities die in AMvB's op grond van de Omgevingswet zijn opgenomen, gelden in beginsel ook voor ministeriële regelingen waarvoor de bevoegdheid om regels te stellen rechtstreeks uit de Omgevingswet voortvloeit, dus voor de Omgevingsregeling (artikel 1.1, tweede lid, Omgevingswet). Er is wel een mogelijkheid om hiervan in de Omgevingsregeling af te wijken. Van die mogelijkheid moet zeer terughoudend gebruik

¹² Aanwijzing 5.1, eerste lid, Ar.

¹³ Bijvoorbeeld de begrippen activiteit, lucht en buitenlucht.

¹⁴ Deze formule is ontleend aan aanwijzing 5.3, eerste lid, Ar.

¹⁵ Behalve voor zover gebruik is gemaakt van de mogelijkheid om (in onderdelen van het stelsel) aan een begrip een afwijkende invulling te geven. Zie de zinsnede 'tenzij anders bepaald' in de aanhef van onderdeel A van de bijlage bij de Omgevingswet.

worden gemaakt omdat dit het uitgangspunt van stelselbrede werking van definities aantast. Tot dusver is hier in de Omgevingsregeling geen gebruik van gemaakt.

12. Een begripsbepaling wordt niet gebruikt om een (inhoudelijke) norm te stellen.
Een begripsbepaling wordt niet ingezet met alleen het doel het toepassingsbereik van de regeling te bepalen.
Een begripsbepaling bevat geen delegatiegrondslag.
Een begripsbepaling deelt geen bevoegdheden toe.

Bepaalde zaken kunnen niet met een begripsbepaling worden geregeld. Zo wordt een begripsbepaling niet gebruikt om een (inhoudelijke) gedragsnorm te stellen en mag een begripsbepaling geen zelfstandige delegatiegrondslag bevatten. Ook wordt een begripsbepaling niet ingezet met alleen het doel het toepassingsbereik van de regeling aan te geven. In dat laatste geval wordt een toepassingsbepaling in de regeling zelf opgenomen. Eventueel kan in de begrippenlijst een definitie worden opgenomen die verwijst naar die toepassingsbepaling, wat het aantal verwijzingen beperkt; zie bijvoorbeeld de definities van 'omgevingswaarde' in de Omgevingswet en 'geluidgevoelig gebouw' in het Bkl.

In wezen bepaalt elke begripsbepaling het toepassingsbereik van een regeling, omdat daarmee zaken binnen of juist buiten de regeling worden gebracht. Begripsbepalingen die er niet toe strekken een begrip te verhelderen of taaleconomie te bewerkstelligen, maar die alleen tot doel hebben het bereik van de regeling te bepalen, moeten in een toepassingsbepaling worden opgenomen.¹⁶ Dit kan het beste worden geïllustreerd met een voorbeeld.

Het Bal bevat de volgende begripsbepaling van 'stookinstallatie':

stookinstallatie: technische eenheid waarin brandstoffen worden geoxideerd om de warmte die zo wordt opgewekt te gebruiken

De inhoudelijke regels in het Bal zien vervolgens vaak op bepaalde *categorieën* stookinstallaties, bijvoorbeeld stookinstallaties onder (of juist boven) een bepaald vermogen. Die begrenzing is in de regels zelf verwerkt, door de betreffende bepalingen te richten op die deelverzameling stookinstallaties. Zo is paragraaf 4.3 Bal van toepassing op stookinstallaties met een nominaal thermisch ingangsvermogen van 50 MW of meer. Eventueel kan voor dit soort subcategorieën een 'subdefinitie' worden gebruikt; zie bijvoorbeeld het begrip 'grote stookinstallatie' als aanduiding van de hiervoor bedoelde deelverzameling stookinstallaties (artikel 4.29, derde lid, Bal).

Het voordeel van deze aanpak is dat het overkoepelende begrip (hier: stookinstallatie) in generieke zin kan worden gebruikt binnen het stelsel, terwijl de wetgever daarnaast de vrijheid houdt om in de regeling zelf desgewenst een nadere toespitsing van het toepassingsbereik aan te brengen. In algemene zin geldt dat een overkoepelend begrip niet specifiek mag worden ingevuld. Dus bijvoorbeeld niet 'stookinstallatie' in de begripsomschrijving beperken tot *grote* stookinstallaties of 'waterbodem' definiëren als: bodem van een oppervlaktewaterlichaam *in beheer bij het Rijk*.

13. Als in de Omgevingswet is afgezien van het opnemen van een begripsbepaling, wordt niet in de uitvoeringsregelgeving alsnog een begripsbepaling geïntroduceerd.

Als in de Omgevingswet van een algemeen begrip geen begripsbepaling is opgenomen, wordt deze niet op lager niveau (AMvB, regeling) alsnog geïntroduceerd. Dit geldt bijvoorbeeld voor de volgende ongedefinieerde (kern)begrippen: activiteit, beheer/beheren, benutten, beschermen, bevoegd gezag, functie, fysieke leefomgeving, gebruiken, gedoogplicht, gevolgen voor de fysieke leefomgeving, gronden, locatie, melding, milieu, monitoring, nationaal belang, natuur, ontwikkelen, provinciaal belang en water. Deze lijn houdt ook verband met vuistregel 10, die bepaalt dat begripsbepalingen alleen worden opgenomen als dat nodig is. Dit voorkomt onnodige juridificering.

¹⁶ S.E. Zijlstra (red.), *Wetgeven. Handboek voor de centrale en decentrale overheid* (Handboeken staats- en bestuursrecht), Deventer: Kluwer 2012, p. 558.

Het is binnen het stelsel uiteraard wel mogelijk om deelverzamelingen binnen deze begrippen te benoemen (en als dat nodig is te definiëren) en om daarover daarop toegesneden regels te stellen. Zie bijvoorbeeld de begrippen 'milieubelastende activiteit' en 'bouwactiviteit' zoals gedefinieerd in de bijlage bij de Omgevingswet en de definities van onderdelen van de fysieke leefomgeving in die bijlage, zoals infrastructuur, bodem en werelderfgoed.

14. Voor het opnemen van een begripsbepaling op AMvB-niveau geldt een zwaartepuntbenadering: de begripsbepaling wordt opgenomen in de AMvB waarin het begrip het meest prominent aanwezig is. Als dat nodig is, wordt vanuit een andere AMvB naar deze begripsbepaling verwezen volgens het volgende model:

[*begrip*]: [*begrip*] als bedoeld in bijlage I bij [AMvB]

Zie bijvoorbeeld deze definitie in bijlage I bij het Bal: "*asbest*: asbest als bedoeld in bijlage I bij het Besluit bouwwerken leefomgeving." Er wordt dus niet verwezen naar artikel 1.1 van die andere AMvB, maar direct naar bijlage I. Deze vuistregel voorkomt dat hetzelfde begrip binnen het stelsel op verschillende manieren wordt ingevuld/gedefinieerd. Dit zou verstorend werken in een digitaal informatiesysteem. Als wordt overwogen een begrip dat wordt toegevoegd aan een van de AMvB's van een definitie te voorzien, ga dan altijd na of dit begrip mogelijk ook in een van de andere AMvB's wordt gebruikt en daar al is gedefinieerd.

Goed om te weten:

- In de uitvoeringsregeling is steeds de volgende definitie opgenomen: "*wet*: Omgevingswet". Dit maakt beknopte en consistente verwijzingen naar de Omgevingswet mogelijk.
- Een begripsomschrijving moet zonder problemen kunnen worden "ingelezen" in de bepalingen waarin het begrip voorkomt (substitutie).

1.8 Zichtbaarheid van kernelementen

15. Zorg ervoor dat de kernelementen van de regeling goed zichtbaar zijn: de (juridische) bouwstenen moeten helder zijn voor bestuursorganen, burgers, bedrijven en de overheid als initiatiefnemer en voor de rechter.

De juridische bouwstenen van een regelcomplex moeten goed zichtbaar zijn, deze moeten niet verstopt zitten onder de oppervlakte. Dit geldt zowel op het niveau van een hoofdstuk, afdeling of paragraaf als op het niveau van individuele artikelen.

De juridische bouwstenen van een regel zijn:

- de *normadressaat*: degene tot wie de regel zich richt;
- de *normoperator*: een vorm van behoren, bijvoorbeeld een moeten of mogen;
- het *normobject*: het gedrag dat wordt voorgeschreven of verboden; en
- eventuele *normcondities*: de omstandigheden waaronder de regel geldt.

Bij elke bepaling moet duidelijk zijn wat de juridische bouwstenen zijn en wat die bouwstenen inhouden. Checkvragen die hierbij kunnen worden gehanteerd, zijn bijvoorbeeld:

- Is het beginpunt van het regelcomplex eenvoudig te vinden? Dus: begint het artikel op een logische manier?
- Wat zijn de relevante criteria binnen het artikel en is de betekenis en onderlinge verhouding duidelijk? Stel dat er een hoofdregel is met uitzonderingen, begin dan met de hoofdregel en neem daarna de uitzonderingen op.
- Is het nodig om (veel en/of complexe) uitzonderingen op de hoofdregel op te nemen? Naarmate er meer, en complexere, uitzonderingen worden opgenomen, wordt het regelcomplex als geheel ingewikkelder. Dit is een beleidsmatige ontwerp vraag, die ook doorwerkt naar de digitaliseerbaarheid van de regelgeving (toepasbare regels; zie paragraaf 1.9.3). Elke uitzondering op de regel betekent namelijk een extra vraag voor de

gebruiker en verhoogt de kosten voor het bouwen en beheren van het digitale informatiesysteem.

16. Richt je op de kern van wat je wilt regelen.

Ga na wat er in essentie beoogd wordt te regelen en stem de formulering van de bepaling hierop af. Zo bestaat er bij regels die beogen te sturen op de *inhoudelijke* belangenafweging door een bestuursorgaan een voorkeur voor formulering in de vorm van een *inhoudelijke* regel (een instructieregel) boven formulering als een *procedurele* regel die eigenlijk een verkapte inhoudelijke regel is.¹⁷ In dat geval geldt: regel bij voorkeur niet het *hoe*, maar het *wat*.

Een voorbeeld is artikel 5.161 Bkl (voorkomen belemmeringen scheepvaart): voor zover een omgevingsplan van toepassing is op bepaalde rijkswateren, wordt in het omgevingsplan rekening gehouden met het belang van het voorkomen van belemmeringen voor, onder meer, de vlotte en veilige doorvaart van de scheepvaart. Dit is een regel die inhoudelijk stuurt op de belangenweging door de gemeente (het *wat*). Een ongewenste variant hierop zou zijn een procedurele regel die alleen voorschrijft dat de gemeente overleg moet plegen met de beheerder van de betrokken rijkswateren (het *hoe*).

1.9 Digitaliseerbaarheid van de regels

1.9.1 Inleiding

17. Houd rekening met de eisen die samenhangen met de digitaliseerbaarheid van de regels.

Digitalisering is een belangrijk hulpmiddel voor een goede uitvoering van de Omgevingswet. De digitale voorzieningen zijn opgenomen in het Digitaal stelsel Omgevingswet (DSO). Digitaliseringsaspecten hebben ook gevolgen voor (het proces van) het opstellen van regels binnen het stelsel van de Omgevingswet. Hieronder wordt beknopt beschreven welke gevolgen dat zijn, waar nodig met doorverwijzing naar nadere informatiebronnen.

Wat is het DSO?

Het DSO is een geheel aan digitale voorzieningen dat bijdraagt aan een effectieve werking van de Omgevingswet. Afdeling 20.5 Omgevingswet voorziet in een juridische borging van het DSO, samen met de verdere uitwerking in het Omgevingsbesluit en de Omgevingsregeling. Het doel van het DSO is:

- het beschikbaar stellen van informatie over de fysieke leefomgeving,
- het faciliteren van het elektronisch verkeer als bedoeld in artikel 16.1 Omgevingswet, en
- het bevorderen van een doelmatige en doeltreffende uitoefening van taken en bevoegdheden op grond van de Omgevingswet.

Centraal in het stelsel staat een landelijke voorziening (DSO-LV), die wordt beheerd door de Minister van Binnenlandse Zaken en Koninkrijksrelaties. Deze landelijke voorziening heeft in ieder geval twee functies:

- het elektronisch ontsluiten van informatie over de fysieke leefomgeving, en
- het elektronisch kunnen indienen van onder meer aanvragen om een omgevingsvergunning of meldingen.

De belangrijkste gevolgen van het DSO voor het proces van het maken van regelgeving houden verband met:

- het beschikbaar stellen van regels via DSO-LV en het in geconsolideerde vorm per locatie kunnen tonen van de regels (regels op de kaart), en
- het vertalen van regels over activiteiten in 'toepasbare regels'.

Schematische weergave van aandachtspunten in verband met digitaliseerbaarheid:

Onderwerp	Korte duiding	Voor welke regelgeving relevant?	Nadere informatie

¹⁷ Zie bijvoorbeeld de nota van toelichting bij het Bkl, *Stb.* 2018, 292, p. 227.

Structuur- en opmaakeisen regelgeving STOP-TPOD	Standaarden om regelgeving op grond van de Omgevingswet per locatie digitaal te kunnen ontsluiten via DSO-LV. Zie paragraaf 1.9.2.	Omgevingsregeling, AMvB's	Draaiboek digitalisering ¹⁸
Wijzigingen in renvooi	Andere manier van wijzigen van regelgeving dan op klassieke wijze (met wijzigingsopdrachten). Zie paragraaf 1.9.2.	Omgevingsregeling, tenzij het gaat om regelgeving die ziet op regels van buiten het stelsel met daarnaast een beperkt aantal wijzigingen van de Omgevingsregeling.	Draaiboek digitalisering
Geometrie	Bepalen van het werkingsgebied van regels. Zie paragraaf 1.9.2.	Omgevingsregeling: bijlage III en hoofdstuk 2.	Draaiboek digitalisering Handreiking Omgevingsregeling
Toepasbare regels	Vertalen van regels over activiteiten in zogenoemde toepasbare regels. Is vooral van belang voor de loketfunctie van DSO-LV. Zie paragraaf 1.9.3.	Direct werkende rijksregels over activiteiten, inclusief de bruidsschat, de regeling van het bevoegd gezag en aanvraagvereisten. Betreft Bal, Bbl en Omgevingsregeling.	De relevante ontwerp-eisen zijn verwerkt in deze leidraad en in de handreikingen voor de uitvoeringsregelgeving.

De digi-aspecten van het stelsel vereisen vroegtijdige samenwerking tussen wetgevingsjuristen, beleidsmedewerkers en digi-specialisten (multidisciplinaire voorbereiding). Uit de analyse van de regels, bijvoorbeeld om vragenbomen te maken voor vergunningchecks (in het kader van 'toepasbare regels'), komen regelmatig punten naar voren die tot bijstelling van het ontwerp leiden. Zo kan ervoor worden gezorgd dat de regeling digi-proof is. Zie voor nadere informatie over dit proces het draaiboek digitalisering.

1.9.2 STOP-TPOD

Inleiding

Voor de digitale bekendmaking van een deel van de rijksregelgeving op grond van de Omgevingswet geldt een standaard, te weten de STOP-TPOD AMvB-MR (Standaard officiële publicaties (STOP) met Toepassingsprofiel omgevingsdocumenten (TPOD) voor een AMvB of MR).¹⁹ Deze publicatiestandaarden worden op grond van de Bekendmakingswet voorgeschreven in de Regeling standaarden publicaties Omgevingswet.²⁰

¹⁸ Het Draaiboek digitalisering komt binnenkort beschikbaar.

¹⁹ Het toepassingsprofiel AMvB/MR heeft die titel omdat het toepassingsprofiel geschikt is voor vormgeving en inrichting van zowel een AMvB als een ministeriële regeling. Het gebruik ervan wordt bij inwerkingtreding van de Omgevingswet alleen voor de ministeriële regeling voorgeschreven.

²⁰ Zoals gewijzigd door de Wet elektronische publicaties (*Stb.* 2020, 262). De grondslag voor de regeling is artikel 3.8 Besluit elektronische publicaties.

Dit geldt bij inwerkingtreding van het stelsel voor wijzigingen van de **Omgevingsregeling**²¹ (tenzij het gaat om regelgeving die betrekking heeft op regels van buiten het stelsel en die daarnaast een beperkt aantal wijzigingen van de Omgevingsregeling bevat). De bekendmaking van deze wijzigingen gebeurt dus conform de voorgeschreven standaard. Concreet betekent ditdat een wijziging van de Omgevingsregeling niet met klassieke wijzigingsopdrachten wordt opgesteld, maar in de vorm van een 'renvooi'-versie wordt opgesteld en bekendgemaakt (zie hierna). Deze wijzigingen van de Omgevingsregeling worden vervolgens ook via DSO-LV ontsloten. Dit is voorgeschreven in artikel 14.4 Omgevingsbesluit. Ontsluiting via DSO-LV betekent onder andere dat de geldende regels per locatie kunnen worden getoond.

Voor de **AMvB's** onder de Omgevingswet geldt er geen verplichting om deze via de nieuwe standaard op te stellen en bekend te maken. De wijzigingen van de AMvB's worden met klassieke wijzigingsopdrachten vormgegeven. De bekendmaking verloopt als bij andere AMvB's. Wel zullen de bekendgemaakte AMvB's via DSO-LV worden ontsloten. Dit is niet verplicht op grond van artikel 14.4 Omgevingsbesluit, maar dit zal feitelijk wel gebeuren (door het Service Team Rijk). Hierdoor worden niet alleen de regels uit de Omgevingsregeling, maar ook AMvB-regels voor de gebruiker via DSO-LV toegankelijk gemaakt. Dit geldt ook voor wijzigingen van de AMvB's. Deze zullen na de bekendmaking in de nieuwe standaard worden omgezet (door het Service Team Rijk) en worden ontsloten via DSO-LV. Houd daarom bij het opstellen van wijzigingen van de AMvB's al zoveel mogelijk rekening met de structuur- en opmaakeisen van de STOP-TPOD AMvB-MR (zie hierna), zodat ontsluiting via DSO-LV zo eenvoudig mogelijk wordt.

Wijzigingen van de **Omgevingswet** gaan nog volledig op klassieke wijze (met wijzigingsopdrachten, bekendmaking conform het reguliere bekendmakingsregime en geen ontsluiting via DSO-LV).

Structuur- en opmaakeisen

De standaard STOP-TPOD AMvB-MR bevat structuur- en opmaakeisen. Op grond van de STOP-TPOD AMvB-MR gelden er voor het lichaam van een regeling enkele basale indelingseisen: lid, artikel, paragraaf, afdeling enz.²² Deze komen grotendeels overeen met de bekende structureisen voor regelgeving, maar er zijn ook enkele bijzonderheden. Voor de bijlage bij een regeling gelden die eisen niet. De teksten van AMvB's en de Omgevingsregeling moeten hieraan voldoen om deze te kunnen ontsluiten via DSO-LV. Om aan de structureisen te voldoen, kan gebruik worden gemaakt van tekstmodellen op basis van de TPOD.

Zorg daarom bij wijzigingen van de Omgevingsregeling dat de teksten voldoen aan de handleiding voor wijzigingen van de Omgevingsregeling.²³ Daarin staan opmaakeisen voor Word-documenten om te zorgen voor een goede digitaliseerbaarheid. De eisen uit de STOP-TPOD AMvB-MR zijn hierin opgenomen. Zorg ook bij wijzigingen van de AMvB's op grond van de Omgevingswet dat de teksten die onderdeel worden van de AMvB's, hieraan voldoen. De standaard STOP-TPOD AMvB-MR is weliswaar nog niet voorgeschreven voor de AMvB's, maar voor de ontsluiting via DSO-LV is de standaard ook voor de AMvB's nodig.

Wijziging in renvooi

²¹ In enkele gevallen is het mogelijk om een wijziging van de Omgevingsregeling na de reguliere bekendmaking in STOP.xml te zetten. Het gaat om regelgeving die hoofzakelijk betrekking heeft op regels van buiten het stelsel en daarnaast nog een beperkt aantal wijzigingen bevat van de Omgevingsregeling (wijzigingen van de Omgevingsregeling zijn 'bijzaak'). Een voorbeeld is de Regeling elektronische publicaties, die in artikel 6.1 enkele technische wijzigingen van de Omgevingsregeling bevat. Dergelijke wijzigingen worden op klassieke wijze vormgegeven (dus met wijzigingsopdrachten in plaats van in renvooi). Op deze regelgeving is het reguliere bekendmakingsregime van toepassing.

²² Zie de tabel op p. 35 van de TPOD: <https://geonovum.github.io/TPOD/TPOD%20AMvB-MR/TPOD%20AMvB%20en%20MR%20v1.0.pdf>. Voor de bijlage bij een regeling gelden die eisen niet.

²³ Deze handleiding komt binnenkort beschikbaar.

Wijzigingen van de Omgevingsregeling worden 'in renvooi' gepubliceerd in plaats van op de klassieke wijze met wijzigingsopdrachten. Dit betekent dat wijzigingen van de Omgevingsregeling ook anders worden opgesteld. De wijzigingen worden door de betrokken wetgevingsjurist aangebracht in de integrale tekst van de Omgevingsregeling zoals die direct voor het beoogde moment van inwerkingtreding luidt (de zogenoemde WAS-versie). De wetgevingsjurist maakt hiermee dus de zogenoemde WORDT-versie. Op basis van die versie wordt door het Service Team Rijk een renvooi-versie gegenereerd, die uiteindelijk in de Staatscourant wordt bekendgemaakt.

Geometrie

Om het werkingsgebied van regels te bepalen, worden deze voorzien van verwijzingen naar zogenoemde geografische informatie objecten (GIO's). Er wordt een verwijzing naar een GIO opgenomen als een regel voor een deel van Nederland geldt; denk aan beperkingengebieden, bepaalde oppervlaktewateren, natuurgebieden enz. Als het werkingsgebied geheel Nederland is, hoeft er geen GIO te worden vastgesteld. Een indicatie dat er GIO's moeten worden vastgesteld, is als de regelgeving die wordt geïntegreerd in regelgeving onder het stelsel van de Omgevingswet geografische kaarten bevat. In bijlage III bij de Omgevingsregeling zijn de verwijzingen naar de GIO's in de regelgeving van het Rijk opgenomen. Een verwijzing naar een GIO vormt een onderdeel van de regelgeving. GIO's kennen vormvereisten (GML-bestanden) en een uniek identificatienummer (joinId).²⁴ Check daarom bij een wijziging van regels of daarvoor GIO's moeten worden opgenomen of bestaande GIO's moeten worden vervangen.²⁵ Er zal ook wijziging van hoofdstuk 2 Omgevingsregeling aan de orde zijn als:

- er nieuwe geometrische begrenzingen worden toegevoegd (in hoofdstuk 2 staat steeds "De geometrische begrenzing van (...) is vastgelegd in bijlage III"); of
- de benaming/omschrijving van de locatie in bijlage III wordt aangepast. Die benaming moet namelijk overeenkomen met de benaming/omschrijving van de locatie in de artikelen in hoofdstuk 2.

1.9.3 Toepasbare regels

Regels over activiteiten kunnen worden vertaald in zogenoemde 'toepasbare regels'.²⁶ Toepasbare regels zijn begrijpelijke vertalingen van juridische regels. Dit is met name van belang voor de loketfunctie van DSO-LV. Het toepasbaar maken van regels houdt onder meer in dat de juridische regels worden omgezet naar begrijpelijke vragenbomen die door een initiatiefnemer kunnen worden doorlopen. Hiermee kan hij op eenvoudige wijze nagaan of voor een voorgenomen activiteit een vergunning of melding nodig is of gegevens moeten worden verstrekt. Toepasbare regels ondersteunen verschillende functies in het DSO, zoals de vergunningencheck, het aanvragen van een vergunning of het doen van een melding, en het aanbieden van maatregelen op maat. Het gaat daarbij om direct werkende rijksregels over activiteiten, inclusief de bruidsschat,²⁷ de regeling van het bevoegd gezag en de aanvraagvereisten. Voor het aanvragen van een omgevingsvergunning zijn bijvoorbeeld de artikelen uit de Omgevingsregeling met de aanvraagvereisten relevant. Voor het doen van een melding zijn juist relevant de artikelen uit het Bal of het Bbl over de gegevens die bij een melding moeten worden verstrekt. Bkl-regels worden niet toepasbaar gemaakt, omdat het Bkl regels voor bestuursorganen bevat.

De toepasbare regels voldoen aan de daarvoor geldende standaard (de Standaard Toepasbare Regels, STTR), zie hoofdstuk 16 Omgevingsregeling. Bij het opstellen van regels moet er rekening mee worden gehouden dat de regel zo wordt opgesteld dat er relatief eenvoudig een toepasbare regel van te maken is. Voor de digitaliseerbaarheid van de regels in het stelsel van de

²⁴ Zie bijvoorbeeld de artikelen 2.20, tweede lid, 2.21, eerste lid, 2.21a, eerste lid, en 2.24, tweede lid, Omgevingswet.

²⁵ Neem bij een wijziging die gevolgen heeft voor GIO's vroegtijdig contact op met het Service Team Rijk.

²⁶ Zie voor een nadere uitleg over toepasbare regels: <https://aandeslagmetdeomgevingswet.nl/digitaal-stelsel/toepasbare-regels-maken-aanleveren/introductie-toepasbare-regels/>

²⁷ De - in het Invoeringsbesluit Omgevingswet opgenomen - bruidsschat zorgt ervoor dat de eerder geldende rijksregels die met de inwerkingtreding van de Omgevingswet vervallen, van rechtswege in de decentrale regelgeving (zoals het omgevingsplan) worden opgenomen.

Omgevingswet zijn een helder gestructureerd wettelijk stelsel, consistentie binnen de wetgeving en het hanteren van vaste begrippen²⁸ van groot belang. Toepassing van deze leidraad, primair opgesteld vanuit wetgevingsperspectief van het Omgevingswet-stelsel, draagt daarom bij aan het goed kunnen maken van toepasbare regels. Voor het maken van toepasbare regels zijn vooral de volgende uitgangspunten van belang (met verwijzing naar het relevante onderdeel van deze leidraad of de handreikingen voor de uitvoeringsregelgeving):²⁹

Generiek, voor alle regelgeving binnen het stelsel:

1. Zorg voor duidelijke en eenduidige definities (*paragraaf 1.7.2, vuistregels 10 en 14; paragraaf 2.1.2, vuistregel 19; zie ook aanwijzing 3.3 Ar*)
2. Gebruik binnen het stelsel gelijklopende definities (*paragraaf 1.7.2, vuistregel 11; paragraaf 2.1.1*)
3. Voorkom bewuste vaagheden zoveel mogelijk (*paragraaf 2.1.1 en 2.1.4*)
4. Benoem duidelijk het doel van een bepaling (*paragraaf 3.4*)
5. Gebruik voor gelijksoortige bepalingen een uniforme formulering (*paragraaf 2.1.5, 2.3 en 2.2.4, vuistregel 27*)
6. Voorkom (complexe) uitzonderingen op een regel zoveel mogelijk (*paragraaf 1.8, vuistregel 15*)
7. Hanteer een uniforme artikelvolgorde binnen hoofdstukken van de AMvB's met algemene rijksregels; hanteer bij deze AMvB's en de Omgevingsregeling zoveel mogelijk dezelfde indeling (*paragraaf 1.2, vuistregel 2*)
8. Verduidelijk indien nodig de samenhang tussen activiteiten in de toelichting (*paragraaf 1.2*)
9. Voorkom overlap tussen regels (*Aanwijzingen voor de regelgeving; voorwoord*)
10. Voorkom onjuiste verwijzingen (*paragraaf 2.2.3*)
11. Wees terughoudend met verwijzingen naar regelgeving buiten het stelsel (*paragraaf 2.2.3*)
12. Maak indien nodig ter verduidelijking gebruik van opsommingen en hanteer een consistente lijn bij het vormgeven van opsommingen (*paragraaf 2.3.3*)
13. Algemene rijksregels: cluster regels zoveel mogelijk per activiteit (*paragraaf 1.2*)

Voor zover het gaat om indieningsvereisten in de Omgevingsregeling of Bal/Bbl:

14. Orden de indieningsvereisten van algemeen naar specifiek (*Handreiking Omgevingsregeling, paragraaf 3.6; Handreiking Bal en Bbl, paragraaf 3.8.2*)
15. Voorkom onnodige herhaling van gegevens en bescheiden (*Handreiking Omgevingsregeling, paragraaf 3.8.2*)
16. Formuleer een toepassingsvoorwaarde voor een indieningsvereiste volgens de afgesproken lijn (*paragraaf 2.2.5; Handreiking Omgevingsregeling, paragraaf 3.8.2; Handreiking Bal en Bbl, paragraaf 3.7*)
17. Voorkom vage voorwaarden voor indieningsvereisten (*Handreiking Omgevingsregeling, paragraaf 3.8.2; Handreiking Bal en Bbl, paragraaf 3.7*)
18. Geef aan in welke eenheid een indieningsvereiste moet worden aangeleverd (*Handreiking Omgevingsregeling, paragraaf 3.8.2; Handreiking Bal en Bbl, paragraaf 3.7*)
19. Cluster de indieningsvereisten per "deel"activiteit (*Handreiking Omgevingsregeling, paragraaf 3.8.2*)

1.9.4 Samenvatting eisen digitaliseerbaarheid

a. Bij gevolgen voor geometrie: als het toepassingsgebied van een regel is beperkt tot een deel van Nederland, kan het nodig zijn om geografische informatie objecten (GIO's) toe te voegen of opnieuw vast te stellen. GIO's zijn opgenomen in bijlage III bij de Omgevingsregeling. Als nieuwe GIO's worden toegevoegd, betekent dit ook een uitbreiding van hoofdstuk 2 Omgevingsregeling.

b. Bij wijzigingen van het lichaam³⁰ van de Omgevingsregeling of van een AMvB:

- Houd bij het opstellen van de regels al zoveel mogelijk rekening met de structuur- en opmaakeisen van de STOP-TPOD AMvB-MR; zie de publicatiestandaarden in de Regeling

²⁸ Zie voor het gebruik van vaste begrippen ook de stelselcatalogus:
<https://aandeslagmetdeomgevingswet.nl/digitaal-stelsel/stelselcatalogus-omgevingswet/>

²⁹ De toepasbare regels worden gemaakt door het Service Team Rijk. Neem bij de uitwerking van die regels daarom vroegtijdig contact op met dat team.

³⁰ Voor bijlagen geldt dit niet.

standaarden publicaties Omgevingswet. Maak, om aan de structureisen te voldoen, gebruik van tekstmodellen op basis van de TPOD.

- Zorg ervoor dat de teksten voldoen aan de handleiding voor wijzigingen van de Omgevingsregeling. Die bevat opmaakeisen voor Word-documenten om te zorgen voor een goede digitaliseerbaarheid.

c. ***Bij wijzigingen van de Omgevingsregeling***: breng de wijzigingen direct aan in de tekst van het regelingsonderdeel (artikel, paragraaf of ander onderdeel) zoals dat direct voor het beoogde moment van inwerkingtreding luidt (WAS-versie). Klassieke wijzigingsopdrachten zijn hier dus niet nodig.

d. ***Bij direct werkende rijksregels (Bal, Bbl, Omgevingsregeling)***: houd er bij het opstellen van regels rekening mee dat de regel zo wordt opgesteld dat er relatief eenvoudig een toepasbare regel van te maken is. In de vuistregels in deze leidraad is al rekening gehouden met de eisen in verband met omzetting in toepasbare regels.

HOOFDSTUK 2 TERMINOLOGIE EN WETSTECHNIEK

2.1 Terminologie

2.1.1 Consistent begripsgebruik

18. Zorg ervoor dat gehanteerde begrippen goed aansluiten op het begrippenkader van de Omgevingswet en de uitvoeringsregelgeving. Gebruik kernbegrippen van het stelsel op een heldere, consistente en zichtbare manier.

Het is binnen het stelsel van de Omgevingswet van cruciaal belang dat begrippen op een consistente wijze worden gebruikt. Dit geldt voor alle begrippen. Consistent gebruik van begrippen in de nationale (en decentrale) regelgeving binnen het stelsel is ook van belang uit het oogpunt van digitaliseerbaarheid (toepasbare regels; zie paragraaf 1.9.3). Het toevoegen van een nieuw begrip in de rijksregelgeving vereist daarom een actieve controle of het begrip al voorkomt in andere bepalingen van de wet, de AMvB's of de Omgevingsregeling. Wijziging van de werking of de reikwijdte van bestaande bepalingen zal in de meeste gevallen immers niet zijn beoogd.

Daarnaast is het van belang om aan te sluiten op bestaande begrippen en in het bijzonder op zogenoemde kernbegrippen: begrippen die binnen het stelsel een centrale plaats innemen. Elk kernbegrip heeft een eigen, unieke betekenis. Kernbegrippen vormen de bouwstenen van het stelsel. Deze hoofdbegrippen zijn vaak met opzet niet wettelijk gedefinieerd (bijvoorbeeld omdat ze een dynamisch karakter hebben), maar hebben wel een duidelijk omlijnde betekenis. Daarom is het belangrijk dat ze consistent worden toegepast. Kernbegrippen zijn bijvoorbeeld activiteit (en deelbegrippen daarvan, zoals milieubelastende activiteit en bouwactiviteit),³¹ functie en (onderdelen van de) fysieke leefomgeving. Uiteraard is het ook belangrijk dat de terminologie die in de uitvoeringsregelgeving wordt gebruikt aansluit op de terminologie in de Omgevingswet zelf.

Consistent begripsgebruik geldt overigens breder dan het stelsel van de Omgevingswet. Waar mogelijk wordt gebruik gemaakt van begrippen uit verwante wetgeving, bijvoorbeeld regelgeving over afvalstoffen, infrastructuur, landbouw of verkeer, of uit het Burgerlijk Wetboek bij de regels over grondeigendom.

Uitleg over de binnen het stelsel gehanteerde begrippen is op verschillende plekken te vinden:

- de definitielijst in de bijlagen bij de Omgevingswet, de vier AMvB's en de Omgevingsregeling;
- de begrippenlijst in de memorie van toelichting bij de Omgevingswet;³²
- de zogenoemde stelselcatalogus: <https://iplo.nl/digitaal-stelsel/stelselcatalogus-omgevingswet/>; en
- bijlage I bij deze leidraad 'Gebruik van kernbegrippen in het stelsel van de Omgevingswet' (uitleg van de begrippen fysieke leefomgeving, activiteit, functie en locatie).

Aandachtspunt:

- De terminologie die in het stelsel wordt gebruikt moet voldoende aansluiten bij het normale spraakgebruik.³³

Naast consistentie is duidelijkheid een belangrijke eis bij regelgeving (aanwijzing 3.3 Ar). Soms kan er echter reden zijn om een vaag begrip te gebruiken, bijvoorbeeld om bewust beoordelingsruimte te bieden. Mede in verband met de digitaliseerbaarheid (toepasbare regels; zie

³¹ Deze deelbegrippen zijn vaak wel gedefinieerd.

³² *Kamerstukken II* 2013/14, 33962, 3, p. 388-390.

³³ Aanwijzingen 3.3, eerste lid, en 5.1, tweede lid, Ar.

paragraaf 1.8.3) is het belangrijk om dan waar mogelijk in de toelichting een nadere duiding op te nemen van dat begrip of criterium. Hierbij moet erop worden gelet dat een toelichting niet mag worden gebruikt voor het stellen van nadere regels (aanwijzing 4.47 Ar). Dit betekent, zie de toelichting bij die aanwijzing, dat een toelichting wel een nadere verklaring kan geven van in de regeling voorkomende termen of begrippen, maar geen aanvullende normen en evenmin een nadere omlijning van in de regeling voorkomende termen of begrippen.

2.1.2 Synoniemen

Hetzelfde begrip wordt niet met verschillende termen aangeduid (aanwijzing 3.7, eerste lid, Ar). Het vermijden van synoniemen is ook van belang uit het oogpunt van digitaliseerbaarheid (toepasbare regels; zie paragraaf 1.9.3). Zo worden (in het stelsel benoemde) activiteiten niet ook aangeduid met termen als 'handelingen' of 'werkzaamheden' en wordt een locatie niet ook aangeduid met de term 'plaats'.

Het gebruik van het begrip 'werkzaamheden' is overigens in een andere context soms wel toegestaan. Zie bijvoorbeeld onderhoudswerkzaamheden (artikel 4.572 Bal), reparatiewerkzaamheden en onderhoudswerkzaamheden aan pleziervaartuigen (artikel 4.684 Bal), laswerkzaamheden (artikel 4.268 Bal), herstelwerkzaamheden (artikel 4.1001a Bal) en bouw- en sloopwerkzaamheden aan bouwwerken (hoofdstuk 7 Bbl). Het gaat hierbij om feitelijke handelingen die de initiatiefnemer doet binnen het raamwerk van de betrokken activiteit. Deze werkzaamheden vallen soms samen met de activiteit als geheel, maar vaak zullen ze een onderdeel daarvan zijn. Andere voorbeelden zijn: onderhouds- en herstelwerkzaamheden aan een weg en meetwerkzaamheden (hoofdstuk 10 Omgevingswet) en werkzaamheden tot verbetering van wegen (hoofdstuk 12 Omgevingswet).

Verder is van belang dat dezelfde term niet voor verschillende begrippen wordt gebruikt (aanwijzing 3.7, tweede lid, Ar). Een term zou dan 'van kleur verschieten' al naar gelang de context waarin die wordt gebruikt. Vooral op dat laatste moet goed worden gelet, gelet op de brede reikwijdte van de Omgevingswet. Dit betekent bijvoorbeeld dat eenzelfde begrip niet zowel in een brede, algemene betekenis als in een heel specifieke, engere betekenis mag worden gebruikt.

Een goede oplossing, die vaak wordt toegepast, is werken met deelbegrippen:

installatie > stookinstallatie > grote stookinstallatie
programma > waterprogramma > regionaal waterprogramma
activiteit > omgevingsplanactiviteit > buitenplanse omgevingsplanactiviteit
besluit > inrichtingsbesluit, projectbesluit, voorbereidingsbesluit enz.
monument > rijksmonument > voorbeschermd rijksmonument

Het voorkomen van synoniemen vereist soms de vorming van nieuwe deelbegrippen die een specifieke betekenis kunnen krijgen, zodat het hoofdbegrip in de meer algemene betekenis gebruikt kan blijven worden:

erf > gebouwerf
oppervlaktewatersysteem > krw-oppervlaktewatersysteem
verontreiniging > krw-verontreiniging, zwemwaterverontreiniging

2.1.3 Beknoptheid, eenvoud en detailniveau

19. Stem het detailniveau van bepalingen zoveel mogelijk af op dat van de regeling waarin het onderwerp wordt ingebouwd.

Houd het taalgebruik zo eenvoudig mogelijk. Dit volgt ook uit aanwijzing 2.6 Ar: "Gestreefd wordt naar duidelijkheid en eenvoud van regelingen (...)". Concreet betekent dit onder meer: vermijd onnodig formeel taalgebruik, lange zinnen, tangconstructies en dubbele ontkenningen.

Bepalingen worden beknopt geformuleerd, aldus aanwijzing 3.1 Ar. Ga daarom steeds na of een bepaling niet compacter kan worden opgeschreven. Concreet betekent dit onder meer:

- Laat overbodige woorden weg.³⁴ Zo kunnen gangbare, maar voor de leesbaarheid ongunstige, toevoegingen als 'betrokken' (bijvoorbeeld: 'de betrokken activiteit'), 'het bepaalde in (artikel ...)', 'ter zake doende' (bijvoorbeeld: 'de ter zake doende gegevens') en 'de nodige' (bijvoorbeeld: 'de nodige passende maatregelen') bijna altijd zonder betekenisverlies worden weggelaten.

- Voorkom onnodige herhalingen, zoals interne verwijzingen binnen een artikel ('Het besluit, bedoeld in het eerste lid, ...'). Zie ook paragraaf 2.3.7. Herhaal niet onnodig elementen uit eerdere artikelen van dezelfde regeling. Regels uit hogere wettelijke regelingen worden niet herhaald in een lagere regeling.³⁵

Voorbeeld Omgevingswet:

Artikel 5.54 Omgevingswet (uitwerking binnen besluit)

1. Bij een projectbesluit kan worden bepaald dat het besluit met inachtneming van de daarbij gestelde randvoorwaarden door het bevoegd gezag kan worden uitgewerkt.
2. Deze uitwerking maakt deel uit van het projectbesluit en kan, zolang de uitwerking nog niet is verwezenlijkt, worden vervangen door een nieuwe uitwerking.

In de gangbare wetgevingspraktijk bevat het tweede lid in zo'n geval de zinsnede "de uitwerking, bedoeld in het eerste lid,". De gecursiveerde tekst boven is korter en toch even duidelijk.

Voorbeeld Omgevingswet:

De zinsnede "op een ... wijze" kan vaak worden weggelaten. Zo kan "op doelmatige wijze" meestal worden vervangen door het kortere "doelmatig". Zie bijvoorbeeld onderdeel b van artikel 1.3:

Artikel 1.3 Omgevingswet (maatschappelijke doelen van de wet)

Deze wet is, met het oog op duurzame ontwikkeling, de bewoonbaarheid van het land en de bescherming en verbetering van het leefmilieu gericht op het in onderlinge samenhang:

- a. bereiken en in stand houden van een veilige en gezonde fysieke leefomgeving en een goede omgevingskwaliteit, ook vanwege de intrinsieke waarde van de natuur, en
- b. doelmatig beheren, gebruiken en ontwikkelen van de fysieke leefomgeving ter vervulling van maatschappelijke behoeften.

Vermeld bij bepalingen over instrumenten of bevoegdheden niet onnodig het handelende bestuursorgaan. Als het verantwoordelijke bestuursorgaan elders al is benoemd, dan in vervolgbepalingen bij voorkeur een passieve formulering gebruiken. Voorbeeld:

"In een omgevingsplan *wordt rekening gehouden* met de slagschaduw door een windturbine in verblijfsruimten van een slagschaduwgevoelig gebouw."

In plaats van:

"De *gemeenteraad houdt* in een omgevingsplan *rekening* met de slagschaduw (...)."

Kanttekening hierbij: de begrijpelijkheid mag niet in het gedrang komen. Als in het streven naar beknoptheid wezenlijke elementen verloren gaan of niet goed zichtbaar zijn, zoek dan naar een andere formulering. Het is dan beter om genoegen te nemen met een iets ingewikkelder bepaling waarin wel alle juridisch relevante aspecten zichtbaar zijn (zie ook vuistregel 15).

Streef bij de uitwerking van een onderwerp naar een vergelijkbaar detailniveau als andere onderwerpen binnen dat hoofdstuk, die afdeling of die paragraaf.

³⁴ Dit volgt ook uit de toelichting op aanwijzing 3.1 Ar.

³⁵ Dit verbod op herhaling sluit aan bij aanbeveling 11, derde lid, van *100 Ideeën voor de gemeentelijke regelgever* (W. Konijnenbelt, *100 Ideeën voor de gemeentelijke regelgever*, Den Haag: Vereniging van Nederlandse Gemeenten 2018 (derde, herziene editie)), maar is niet expliciet opgenomen in de voor rijksambtenaren geldende Aanwijzingen voor de regelgeving.

2.1.4 Helder taalgebruik

20. Hanteer bij het formuleren van bepalingen helder taalgebruik. Maak daarbij gebruik van tabel 1 (Helder taalgebruik). Vermijd onnodig ingewikkelde of archaïsche formuleringen.

Een moderne wet hoort in een modern jasje. Bij de Omgevingswet is gekozen voor een meer modern juridisch taalgebruik om de toegankelijkheid en leesbaarheid te bevorderen. De wetgeving op het gebied van het omgevingsrecht bevatte de nodige voorbeelden van onnodig ingewikkelde of archaïsche begrippen en formuleringen. Een paar voorbeelden: desgevraagd, behoudens in het geval dat, mededeling doen van, met redenen omkleed, ten gevolge waarvan, voornemens zijn. Onderstaande tabel (ook wel bekend als de verboden-woordenlijst) bevat beter leesbare alternatieven voor deze en andere veel voorkomende begrippen. Het gebruik van de alternatieve formuleringen draagt ook bij aan de consistentie en een uniforme stijl van de teksten. Dat geldt ook voor de toelichting.³⁶ De tabel kan worden gezien als een toepassing van aanwijzing 3.3, eerste lid, Ar, die voorschrijft dat het normale spraakgebruik zoveel mogelijk moet worden gevolgd.

Bewuste vaagheden moeten zoveel mogelijk worden vermeden. Denk bijvoorbeeld aan formuleringen als 'voor zover nodig' en 'tenzij dat redelijkerwijs niet mogelijk is'. Dit is ook van belang voor de digitaliseerbaarheid van de regelgeving (toepasbare regels; paragraaf 1.9.3).

Tabel 1. Helder taalgebruik³⁷

Te vermijden tekst	In regels Omgevingswet vervangen door
Aangaande	Over
Aanvang, aanvangen	Begin, beginnen
Activiteit ondernemen, uitvoeren	Activiteit verrichten (<i>zie ook tabel 2</i>)
Al dan niet	Of, wel of niet
Alsmede	En (ook)
Alvorens	Voordat
Anderszins	Op een andere manier, anders
Begrepen (in)	Opgenomen (in)
Behoeft	Nodig heeft (<i>tenzij in deze context: een besluit behoeft instemming / goedkeuring</i>)
Behoudens indien Behoudens in het geval dat Behoudens voor zover	Tenzij
Betreffende/betrokken	Deze, die, dit

³⁶ Er is een ICT-tool ontwikkeld waarmee eenvoudig (verboden) woorden kunnen worden gevonden in wetgevingsdocumenten. Bij deze ICT-tool hoort een handleiding. Ook zijn er geschreven 'codes' met de definities uit de Omgevingswet, de AMvB's en de Omgevingsregeling en de verboden woorden. In die codes kunnen eenvoudig woorden worden toegevoegd. De ICT-tool, de handleiding en de codes zullen binnenkort via de KCWJ-site beschikbaar worden gesteld.

³⁷ Mede ontleend aan: onzetaal.nl/taaladvies/ouderwets-taalgebruik.

Betreffende onderwerp X	Over onderwerp X
Blijkens	Volgens, zoals blijkt uit
Centrale overheid	Rijk
Daartoe	<i>Eventueel vervangen door: daarvoor</i>
Dan wel	Of
(Een) dergelijke	Die
Desbetreffende	Deze, dit, die
Desgevraagd	Op verzoek
Dienen te	Moeten (<i>alleen gebruiken als dit onvermijdelijk is; zie aanwijzing 3.2 Ar</i>)
Doch	Maar
Door middel van	Door, met
Echter	Maar
Enig	Een
Enkel	Alleen
Evenals	En
Eveneens	Ook
Hetgeen	Wat
Hetzij	Of
Houdende	Met
Indien	<i>Als, wanneer (behalve in de samenstelling: "indien van toepassing")</i>
Indien en voor zover	<i>Voor zover (zie aanwijzing 3.11 Ar)</i>
In elk geval	<i>In ieder geval (maar in andere context wel steeds 'elk' gebruiken, bijvoorbeeld: elke locatie, elke aanvraag om een omgevingsvergunning, elke kavel, elke keer)</i>
In geval van	Bij
Ingeval	Als, wanneer
Ingevolge	Op grond van, door, naar aanleiding van, als gevolg van
Inzake	Over
Jegens	Tegenover
Maar geen	Met uitzondering van, niet zijnde
Maar niet	Met uitzondering van
Maximaal	Ten hoogste (<i>maar 'maximale hoogte', 'maximumsnelheid' enz. mag wel</i>)

Mede	Ook, onder andere
Mededelen Mededeling doen	Meedelen
Met betrekking tot	Over, voor
Met dien verstande	<i>Waar mogelijk vermijden; eventueel 'waarbij' (let op: wel gebruiken in de vaste formule "is van [overeenkomstige] toepassing, met dien verstande dat (...)" ; zie aanwijzing 3.32, derde lid, Ar)</i>
Met het oog op	<i>Voor, vanwege (tenzij bedoeld om het achterliggende oogmerk van de regel aan te geven)</i>
Met redenen omkleed	Gemotiveerd
Minimaal	Ten minste (<i>let op: schrijf los</i>) ('maximale hoogte' enz. mag wel)
Mitigeren	Voorkomen of beperken ³⁸
Niettemin	Toch
Omtrent	Over
Onder de voorwaarde dat	<i>Als, mits, voor zover (verschil tussen 'als' en 'voor zover': gebruik 'als' als de voorwaarde na de komma geldt voor alles wat voor de komma staat, gebruik 'voor zover' als de voorwaarde na de komma alleen geldt voor een deel van wat voor de komma staat)³⁹</i>
Onderscheidenlijk	Respectievelijk
Overeenkomstig	Op grond van, volgens, in overeenstemming met (tenzij in de samenstelling: "van (overeenkomstige) toepassing")
Reeds	Al
Relatie	Verhouding
Slechts	Alleen
Staken	Beëindigen
Strekt ertoe	<i>Houdt in (behalve als het gaat om oogmerken: "de regels strekken er in ieder geval toe ..."; zie bijvoorbeeld paragraaf 4.3.2 Omgevingswet)</i>
Sub	<i>Onder, onderdeel (zie paragraaf 2.3.7 voor de vraag wanneer 'onder' en wanneer 'onderdeel' te gebruiken)</i>
Telkens	Steeds
Ten aanzien van	Over
Te allen tijde	Altijd
Ten aanzien van	Over
Ten aanzien waarvan	Waarvoor, waarover

³⁸ Zie bijvoorbeeld de artikelen 1.7, 2.13, eerste lid, 2.18, eerste lid, 2.26, tweede lid, 4.22, tweede lid, 4.34, tweede lid, en 10.21a Omgevingswet.

³⁹ Zie ook Handreiking Bal en Bbl, paragraaf 3.9 (aanwijzing vergunningplichtige gevallen).

Ten behoeve van	Voor, bestemd voor
Ten einde / teneinde	Om
Ten gevolge	Tot gevolg
Ter	Voor de/het
Terstond	Direct, onmiddellijk, onverwijld (<i>bij voorkeur 'onverwijld' gebruiken in verband met aansluiting op de Awb;⁴⁰ als geen onmiddellijke actie is vereist, dan 'zo spoedig mogelijk' gebruiken; zie nader paragraaf 2.3.4</i>)
Terzake van	Voor
Ter zake van	In, wat (...) betreft
Tezamen	Samen
Tevens	Bovendien, ook, zowel (...) als
Tot welke (behoren)	Waartoe (behoren)
Uit anderen hoofde	Om een andere reden
Uit hoofde	Door, op grond van
Uitsluitend	Alleen
Vergen	Verlangen
Verplicht zijn	Moeten
Verplichting	Plicht
Volzin	Zin
Voornaamste	Belangrijkste
Welke (als betrekkelijk voornaamwoord)	Die, dat
Zodanige	Die

2.1.5 Vaste formuleringen

21. Hanteer bij het formuleren van bepalingen vaste begrippen en vaste woordcombinaties conform tabel 2 (Vaste begrippen en woordcombinaties).

Ter bevordering van de consistentie worden in het stelsel van de Omgevingswet vaste begrippen en vaste woordcombinaties gebruikt. De belangrijkste daarvan zijn in tabel 2 opgenomen. Een deel van de vaste woordcombinaties volgt uit de Awb; deze zijn in de tabel gemarkeerd (*).

Tabel 2. Vaste begrippen en woordcombinaties

Vaste begrippen en woordcombinaties	Niet gebruiken als synoniem
Een activiteit <i>verrichten</i> Een meting <i>verrichten</i>	Ten uitvoer brengen, uitvoeren, uitoefenen, ondernemen

⁴⁰ Behalve in de samenstelling 'onmiddellijk voorafgaand aan'.

Vaste begrippen en woordcombinaties	Niet gebruiken als synoniem
	(uitzondering: het werkwoord <i>plaatsvinden</i> gebruiken als het primair gaat om (een geografische aanduiding van) de locatie van de activiteit) ⁴¹
Een regel <i>stellen</i>	Geven, vaststellen
Een omgevingswaarde <i>vaststellen</i>	Stellen
Een projectbesluit, peilbesluit <i>vaststellen</i>	Nemen
Een beschikking <i>geven</i> *	Nemen
Een besluit <i>nemen</i> *	Vaststellen
Een beleidsregel <i>vaststellen</i> *	
Op een aanvraag <i>beslissen</i> * <i>Beslissing</i> op een aanvraag	Op een aanvraag besluiten Op een aanvraag beschikken Besluit nemen over (een vergunning enz.) Besluit, beschikking op een aanvraag
Een maatwerkvoorschrift/maatwerkregel <i>stellen</i>	Verbinden, vaststellen
Voorschriften <i>aan</i> een omgevingsvergunning <i>verbinden</i>	Voorschriften <i>in</i> een omgevingsvergunning <i>opnemen</i>
Aanvraag om een omgevingsvergunning	Aanvraag om omgevingsvergunning Aanvraag van een omgevingsvergunning Aanvraag voor een omgevingsvergunning
Een instructie <i>geven</i>	
Een instructieregel <i>stellen</i>	
Een gelijkwaardige maatregel <i>treffen</i>	Nemen, doorvoeren
Een maatregel <i>treffen</i>	Nemen (uitzondering: in bepalingen over de specifieke zorgplicht in het Bal en het Bbl <i>nemen</i> gebruiken, vanwege aansluiting op de zorgplicht in hoofdstuk 1 Omgevingswet) Toepassen, uitvoeren
Een termijn <i>stellen</i>	Bepalen
Wijzigen*	Aanpassen, veranderen
Regels <i>over</i>	Regels <i>voor, aan</i>
Eisen <i>aan</i>	Eisen <i>met betrekking tot</i>
Fysieke leefomgeving	Omgeving, leefomgeving, leefmilieu, leefruimte
<i>Gevolgen</i> voor de fysieke leefomgeving	Effecten (uitzondering: milieueffectrapportage), invloeden, impact
Met het oog op de doelen van de wet ⁴²	In het belang van een goede fysieke leefomgeving Met het oog op een goede ruimtelijke ordening
Omgevingswaarden of andere doelstellingen voor de fysieke leefomgeving	Kwaliteitseisen, kwaliteitsdoelstellingen, andere doelen voor de fysieke leefomgeving
Omgevingswaarden ⁴³	Normen, kwaliteitseisen, eisen
<i>Voldoen aan</i> een omgevingswaarde	Een omgevingswaarde <i>bereiken, verwezenlijken, halen, nakomen, naleven, realiseren</i>
<i>Voldoen aan</i> een emissiegrenswaarde	Nakomen, naleven
Een emissiegrenswaarde <i>overschrijden</i>	Afwijken van
<i>Bereiken</i> van een (andere) doelstelling voor de fysieke leefomgeving	Een (andere) doelstelling voor de fysieke leefomgeving <i>verwezenlijken, halen, nakomen, naleven, realiseren</i>

⁴¹ Zie bijvoorbeeld artikel 7.2, tweede lid, Bal en artikel 8.90 Bkl (buiten het provinciaal en gemeentelijk ingedeelde gebied), artikel 4.11, eerste lid, Omgevingsbesluit (op een militair terrein), artikel 4.19 Omgevingsbesluit (op het grondgebied van meer dan een gemeente, waterschap of provincie), artikel 4.595, derde lid, Bal (aan een kade) en artikel 4.12 Omgevingsbesluit (in het grensgebied, in de exclusieve economische zone).

⁴² 'De doelen van de wet' is gedefinieerd in de begrippenlijst in de bijlage bij de Omgevingswet (als: de doelen, bedoeld in artikel 1.3 Omgevingswet).

⁴³ Vanwege de rechtsgevolgen die aan vaststelling van een omgevingswaarde zijn verbonden (waaronder een programma- of maatregelplicht bij (dreigende) overschrijding en een monitoringsplicht), is het belangrijk dat omgevingswaarden in de regelgeving als zodanig herkenbaar zijn. Of sprake is van een omgevingswaarde, kan worden afgeleid uit de inhoud van de bepaling en de plaats waar deze is opgenomen. Ook kan het blijken uit de formulering, bijvoorbeeld: "kunnen bij besluit van provinciale staten als omgevingswaarden geluidproductieplafonds worden vastgesteld" (artikel 2.12a Omgevingswet).

Vaste begrippen en woordcombinaties	Niet gebruiken als synoniem
	<i>Voldoen aan</i> een (andere) doelstelling voor de fysieke leefomgeving
Een waarde (omgevingswaarde, emissiegrenswaarde enz.) <i>voor</i> ⁴⁴	Van
<i>Toedelen</i> van functies aan locaties	Toebedelen, toedenken (uitzondering: <i>toegedachte</i> functie in het kader van het voorkeursrecht in hoofdstuk 9 Omgevingswet), aangeven, toekennen (uitzondering: aan watersystemen <i>toegekende</i> maatschappelijke functies)
<i>Toedelen</i> van taken	Toekennen, opdragen, geven
<i>Uitoefenen</i> van taken en bevoegdheden	Verrichten, uitvoeren, vervullen
Met inachtneming van de <i>grenzen</i> van artikel 2.3	Criteria, (rand)voorwaarden, vereisten
College van burgemeester en wethouders	Burgemeester en wethouders
Gemeenteraad	Raad
provinciale staten, gedeputeerde staten ⁴⁵ (met kleine letters)	Provinciale Staten, Gedeputeerde Staten (met hoofdletters)
Rijk	rijk (maar in samenstellingen wel met kleine letter: rijkswateren, rijksmonumenten enz.)
In beheer bij/wordt beheerd door	Onder zijn beheer, waarbij het beheer berust, het beheer waarvoor (...) is aangewezen
Het is verboden een activiteit te verrichten	Het is verboden <i>om</i> een activiteit te verrichten
Het verbod <i>om</i> zonder omgevingsvergunning een activiteit te verrichten	
<i>Advies uitbrengen</i>	Verstrekken
Als het gaat om	Als het betreft Als sprake is van
Bijlage X <i>bij</i> [(artikel Y van) richtlijn/wet/besluit/regeling]	De <i>bij</i> [(artikel Y van) richtlijn/wet/besluit/regeling] <i>behorende</i> bijlage X Bijlage X <i>van</i> ...

2.2 Wetstechniek

2.2.1 Opschriften

22. Artikelen worden voorzien van een opschrift met een inhoudelijke aanduiding van het onderwerp. Streef bij vergelijkbare artikelen naar consistentie in de formulering van de opschriften.

Om de leesbaarheid en toegankelijkheid van de Omgevingswet en de uitvoeringsregelgeving te vergroten, worden alle artikelen voorzien van een opschrift met een korte inhoudelijke aanduiding van het onderwerp.⁴⁶ Het opschrift wordt vetgedrukt en staat tussen haakjes achter het artikelnummer. Streef bij het formuleren van opschriften naar consistentie, maar zorg er ook voor dat de opschriften (vooral bij opeenvolgende artikelen) ten opzichte van elkaar voldoende onderscheidend zijn. Houd de opschriften zo beknopt mogelijk, bijvoorbeeld door lidwoorden weg te laten. Zorg er wel voor dat het opschrift de lading dekt. Als in de Omgevingswet of een AMvB in het opschrift een minister wordt genoemd, dan de toevoeging 'Onze' weglaten (anders dan in de artikeltekst zelf).

23. Bijlagen worden voorzien van een vetgedrukt opschrift met een inhoudelijke aanduiding van het onderwerp. Gebruik hierbij het volgende model:

Bijlage [Romeins cijfer] bij artikel x / de artikelen x en y van deze wet/dit besluit/deze regeling + aanduiding onderwerp tussen haakjes

⁴⁴ Bijvoorbeeld: de omgevingswaarde voor stikstofoxiden (artikel 2.4 Bkl), de emissiegrenswaarde voor zwaveldioxide (artikel 4.56 Bal).

⁴⁵ Hiermee wordt aangesloten bij de Gemeentewet en de Provinciewet.

⁴⁶ Dit betreft een nadere invulling van aanwijzing 3.57, tweede lid, Ar, en een nadere invulling van de TPOD AMvB-MR: <https://geonovum.github.io/TPOD/TPOD%20AMvB-MR/TPOD%20AMvB%20en%20MR%20v1.0.pdf> (zie p. 38 e.v.).

Alle bijlagen bij regelgeving in het stelsel van de Omgevingswet hebben een opschrift. Het opschrift bevat een beknopte aanduiding van de inhoud van de bijlage. Ook het artikel of de artikelen waar de bijlage bij hoort, worden in het opschrift vermeld (aanwijzing 3.62 Ar). Voorbeeld van een opschrift van een bijlage bij het Bkl:

BIJLAGE XVI BIJ ARTIKEL 5.161B VAN DIT BESLUIT (LANDELIJKE FIETS- EN WANDELROUTES)

2.2.2 *Eén onderwerp per artikel, aantal leden*

24. Regel één onderwerp per artikel. Een artikel heeft niet meer dan vijf leden.

Regel één onderwerp per artikel (ook in verband met de digitaliseerbaarheid), en beperk het aantal leden tot ten hoogste vijf (vijf leden-beginsel). Als een onderverdeling in meer leden nodig lijkt, verdeel de inhoud dan op een logische manier over meerdere artikelen.

2.2.3 *Verwijzingen*

25. Verwijzingen worden waar nodig inhoudelijk ingekleurd.

Zogenaamde 'blote verwijzingen' (verwijzingen naar artikelen of onderdelen daarvan, zonder dat de inhoud van die bepalingen enigszins duidelijk wordt) moeten worden vermeden. Verwijzingen worden, waar dat voor de leesbaarheid wenselijk is, inhoudelijk ingekleurd. Dit kan bijvoorbeeld door vermelding van het onderwerp waarop de bepaling waarnaar wordt verwezen betrekking heeft. Als uit de context al voldoende duidelijk is wat de verwijzing inhoudt, is inhoudelijke duiding niet nodig. Voorbeeld van een ingekleurde verwijzing (cursivering toegevoegd):

Artikel 16.82c Omgevingswet (inwerkingtreding besluiten in verband met inrichten gebieden)

1. Een besluit *tot het tijdelijk in gebruik geven* als bedoeld in artikel 12.21, eerste lid, en een ruilbesluit treden in werking met ingang van de dag waarop (...).

Let op:

- Vermijd verwijzingen naar bepalingen die op hun beurt weer een verwijzing bevatten (Droste-effect).⁴⁷ Anders wordt de regelgeving voor de gebruiker een zoekplaatje.
- Wees terughoudend met verwijzingen naar regelgeving buiten het stelsel van de Omgevingswet.

Verwijs alleen naar regelgeving buiten het stelsel van de Omgevingswet als dat vanuit wetgevingsoptiek onvermijdelijk is. Dit is met name het geval als regelgeving buiten het stelsel het leidende integratiekader vormt. Zie bijvoorbeeld in de Omgevingswet de definities van 'archeologisch monument' (verwijzing naar de Erfgoedwet), 'delfstoffen' (verwijzing naar de Mijnbouwwet) en 'hoofdspoorweg' (verwijzing naar de Spoorwegwet) en in het Bal de definitie van 'drijfmest' (verwijzing naar het Uitvoeringsbesluit Meststoffenwet). Terughoudendheid met verwijzingen naar regelgeving buiten het stelsel houdt onder meer verband met (extra beheerswerkzaamheden bij) de digitalisering.

Als wordt verwezen naar regelgeving buiten het stelsel en uit de bepaling niet direct duidelijk is welke regeling het betreft, geef dan in de toelichting aan om welke regeling het gaat. Dit speelt bijvoorbeeld als op AMvB-niveau wordt verwezen naar een ministeriële regeling zonder dat de naam van de regeling wordt genoemd (in verband met de Aanwijzingen voor de regelgeving wordt

⁴⁷ Aanwijzing 3.27, tweede lid, Ar. Dit is ook van belang voor het goed kunnen digitaliseren van de regelgeving (toepasbare regels; zie paragraaf 1.9.3).

dan verwezen naar de delegatiegrondslag voor die regeling). Dit is van belang voor het goed kunnen digitaliseren van de regelgeving (toepasbare regels; zie paragraaf 1.9.3).

Het spreekt vanzelf dat alle verwijzingen moeten kloppen. Dit is ook van belang voor de digitaliseerbaarheid van de regelgeving. Een digitaal informatiesysteem volgt zuiver de tekst van de regelgeving, een foutieve verwijzing kan dan alleen via lastige omwegen worden omzeild.

2.2.4 Modellen

26. Gebruik modelbepalingen en modelformuleringen als deze beschikbaar zijn.

Werken met modelbepalingen en modelformuleringen is een efficiënte manier om te komen tot geharmoniseerde regelgeving. Onnodige interpretatievragen kunnen worden voorkomen als in soortgelijke situaties zoveel mogelijk identieke formuleringen worden gebruikt. Het gebruik van uniforme formuleringen bij gelijksoortige bepalingen is ook van belang voor de digitaliseerbaarheid (toepasbare regels; paragraaf 1.9.3). Bepalingen kunnen dan goed worden herkend als zijnde van hetzelfde type. Modellen zijn gehanteerd op verschillende niveaus: bij de opzet van een hoofdstuk, afdeling of paragraaf, en daarnaast bij de formulering van afzonderlijke artikelen.

Er zijn bijvoorbeeld modellen voor delegatie van regelgevende bevoegdheid (zie hoofdstuk 3 van deze leidraad), voor veel voorkomende bepalingen in algemene rijksregels (Bal, Bbl), voor constructies voor doorwerking van beleid (zogenoemde instructieregels in het Bkl) en voor bepalingen met aanvraagvereisten voor een omgevingsvergunning (Omgevingsregeling). De modellen voor de uitvoeringsregelgeving zijn opgenomen in de handreiking voor het betrokken regelgevingsproduct (AMvB of Omgevingsregeling).

2.2.5 Toepassingsvoorwaarde

27. Als sprake is van een toepassingsvoorwaarde, zet deze dan zoveel mogelijk vooraan in de bepaling.

Soms is een bepaling alleen in een bepaalde situatie van toepassing. Het is voor de leesbaarheid en de digitaliseerbaarheid van de regelgeving (toepasbare regels; zie paragraaf 1.9.3) belangrijk om deze toepassingsvoorwaarde ("Als ...") aan het begin van het artikel(lid) te plaatsen. Voorbeelden (cursiveringen toegevoegd):

Artikel 4.7 Omgevingswet (gelijkwaardigheid)

Als regels als bedoeld in paragraaf 4.1.1 voorschrijven dat een maatregel moet worden getroffen, kan op aanvraag toestemming worden verleend om, in plaats daarvan, een gelijkwaardige maatregel te treffen.

Artikel 2.0 Bkl (onderbouwing omgevingswaarden gemeente of provincie)

1. Als bij omgevingsplan of omgevingsverordening op grond van artikel 2.11 respectievelijk 2.12 van de wet omgevingswaarden worden vastgesteld, berusten deze op onderzoek verricht door een onafhankelijke deskundige.

Artikel 3.54 Bbl (tweede vluchtroute)

1. Als op een vluchtroute een tweede vluchtroute begint, zijn de artikelen 3.51, 3.52, eerste en tweede lid, en 3.53 niet van toepassing vanaf het punt dat de twee vluchtroutes door verschillende ruimten voeren.

2.2.6 Symbolen, meeteenheden en getallen

28. Gebruik symbolen, meeteenheden en getallen conform bijlage II.

Er zijn vuistregels opgesteld voor een consistent gebruik van symbolen, meeteenheden en getallen in regelgeving in het stelsel van de Omgevingswet; zie bijlage II. Wat betreft meeteenheden vormen die vuistregels een op het omgevingsrecht gerichte, praktische vertaling van aanwijzing

3.22 Ar, die voor het gebruik van meeteenheden verwijst naar de aanduidingen in het Meeteenhedenbesluit 2006.⁴⁸

2.2.7 Van overeenkomstige toepassing

Pas de techniek van 'van overeenkomstige toepassing verklaring' alleen toe als misverstand over de toe te passen tekst is uitgesloten; zie aanwijzing 3.32, tweede lid, Ar. Als de lezer te veel zelf moet invullen of moet raden wat er is bedoeld, is uitschrijven een betere oplossing. Ook uit het oogpunt van digitaliseerbaarheid is dat eenvoudiger (er kan dan gerichter worden verwezen). Het belang van duidelijkheid weegt zwaarder dan een kortere tekst.

2.2.8 In afwijking van, onverminderd

29. Formuleer een bepaling niet onnodig in termen van afwijkingen ('in afwijking van') of 'onverminderd'.

De uitdrukkingen 'onverminderd artikel (...)' en 'in afwijking van artikel (...)' worden alleen gebruikt als dat nodig is om de onderlinge verhouding tussen de ene en de andere bepaling duidelijk te maken.⁴⁹

Het formuleren van een bepaling in termen van afwijkingen leidt tot 'afslagen' binnen een bepaling of regeling, waardoor deze lastig leesbaar wordt. Vaak kunnen deze aanduidingen worden gemist. De zinsnede 'in afwijking van' kan soms worden vermeden door de materie anders te ordenen. Zo kan, in plaats van een constructie waarbij latere leden 'in afwijking van het eerste lid' iets regelen, de inhoud soms worden herschikt, waarbij de verschillende situaties naast elkaar gerangschikt in een opsomming worden opgenomen. Zie bijvoorbeeld artikel 16.82c, eerste lid, Omgevingswet:

Artikel 16.82c Omgevingswet (inwerkingtreding besluiten in verband met inrichten gebieden)

1. Een besluit tot het tijdelijk in gebruik geven als bedoeld in artikel 12.21, eerste lid, en een ruilbesluit treden in werking met ingang van de dag waarop:
 - a. de beroepstermijn is verstreken,
 - b. als beroep is ingesteld: op het beroep is beslist en, voor zover het beroep een ruilbesluit betreft, de termijn voor het instellen van beroep in cassatie is verstreken, of
 - c. als beroep in cassatie is ingesteld: op het beroep in cassatie is beslist en, als de Hoge Raad het geding heeft verwezen, de rechter waarnaar is verwezen, uitspraak heeft gedaan.

Goed om te weten:

- De zinsnede 'in afwijking van' kan soms niet worden gemist, bijvoorbeeld bij afwijking van dwingend Awb-recht (zie nader hoofdstuk 4) of omdat wordt afgeweken van een andere wet in formele zin.

Met 'onverminderd' wordt aangegeven dat het genoemde regelingsonderdeel in het omschreven geval onverkort van toepassing is. Ook hier is terughoudendheid aangewezen. In het stelsel van de Omgevingswet blijkt deze uitdrukking slechts sporadisch nodig te zijn om de onderlinge verhouding tussen twee bepalingen of juridische regimes aan te geven. Zie bijvoorbeeld artikel 18.17, eerste lid, Omgevingswet:

Artikel 18.17 Omgevingswet (toepasselijkheid Nederlandse strafwet)

1. Onverminderd het recht van andere staten om overeenkomstig het VN-Zeerechtverdrag tot rechtsvervolgung over te gaan, is de Nederlandse strafwet van toepassing op een ieder die in of boven de exclusieve economische zone in strijd handelt met een bij of krachtens deze wet gesteld voorschrift.

⁴⁸ Op een beperkt aantal onderdelen wijken de vuistregels af van het Meeteenhedenbesluit 2006, namelijk bij de aanduiding van uur (u in plaats van h) en ton (voluit schrijven in plaats van afgekort tot t).

⁴⁹ Aanwijzing 3.35 Ar.

2.2.9 Actus-contrariusbeginsel

30. Bepalingen gelden, tenzij anders is bepaald, niet alleen voor de oorspronkelijke vaststelling van een besluit of andere rechtsfiguur, maar ook bij latere wijzigingen.

Net als bij de Awb⁵⁰ is ook bij de Omgevingswet het bestuursrechtelijke actus-contrariusbeginsel gehanteerd.⁵¹ Dit houdt in dat regels die gelden voor het oorspronkelijke besluit ook gelden voor latere wijziging of intrekking van dat besluit, tenzij anders is bepaald. Zo impliceert de verplichting om een omgevingsvisie vast te stellen ook de bevoegdheid om die omgevingsvisie later te wijzigen of te vervangen door een nieuwe, geactualiseerde omgevingsvisie. In meer algemene zin geldt dat een bepaling over het nemen van een besluit, het vaststellen van een plan enz. ook ziet op latere wijzigingen, tenzij uitdrukkelijk anders is aangegeven.

Wel is het mogelijk om voor wijziging of intrekking specifieke bepalingen op te nemen die alleen daarop betrekking hebben. Zie bijvoorbeeld de specifieke gronden voor wijziging van vergunningvoorschriften of intrekking van een omgevingsvergunning (paragraaf 5.1.5 Omgevingswet) en de afwijkende, eenvoudiger procedure voor sommige besluit- of planwijzigingen (artikel 16.24, tweede lid, Omgevingswet; herstel van een kennelijke verschrijving).

Los hiervan worden in bepalingen wijzigingen soms apart genoemd of wordt in de formulering tot uiting gebracht dat de bepaling ook ziet op latere wijzigingen en dus niet alleen op de oorspronkelijke vaststelling. Dit houdt dan geen verband met het actus-contrariusbeginsel, maar met het feit dat zonder zo'n verduidelijking latere wijzigingsbesluiten onbedoeld zouden worden uitgesloten. Zie bijvoorbeeld artikel 4.14, vierde lid, Omgevingswet.

2.2.10 Normen

31. Welke uitgave van een norm van toepassing is, is centraal geregeld in bijlage II bij de Omgevingsregeling. In de bepaling zelf wordt de uitgave daarom niet vermeld.

Bijlage II bij de Omgevingsregeling bepaalt welke uitgave van een in het Bal, het Bbl, het Bkl of de Omgevingsregeling genoemde norm van toepassing is (artikel 1.4 Omgevingsregeling). Met uitgave wordt bedoeld de volledige naam, de uitgever en de datum of versie. Voorbeelden van normen zijn NEN, ISO, BRL en PGS. In de bepaling zelf kan dan worden volstaan met het vermelden van de norm zelf (bijvoorbeeld: PGS 32, BRL SIKB 2000). Mocht de norm nog niet in bijlage II voorkomen, dan moet die bijlage worden aangevuld. Zie voor nadere informatie over normalisatie paragraaf 4.3 van de Handreiking Bal en Bbl.

2.3 Uniforme formuleringen en vormtechnische punten

Hieronder zijn, in aanvulling op de paragrafen 2.1 en 2.2, enkele meer gedetailleerde uitgangspunten voor uniform formuleren en enkele vormtechnische afspraken opgenomen.

2.3.1 Werkwoordsvorm bij combinatie van enkelvoud en meervoud

Bij een combinatie van enkelvoud en meervoud: **meervoudsvorm** gebruiken.⁵²

Bijvoorbeeld "gedeputeerde staten of Onze Commissaris kunnen"

Vermijden:

- "kan of kunnen"
- "kan, respectievelijk kunnen"

⁵⁰ Onder meer bij de Aanpassingswet uniforme openbare voorbereidingsprocedure Awb (*Kamerstukken II* 2003/04, 29421, 3, p. 12).

⁵¹ MvT Invoeringswet Ow, *Kamerstukken II* 2017/18, 34986, 3, p. 74-75.

⁵² <https://onzetaal.nl/taaladvies/opa-of-oma-komt-komen/>

- opeenstapeling van werkwoordsvormen, bijvoorbeeld: "de activiteit of activiteiten in hoofdzaak zal of zullen, of wordt of worden verricht"

2.3.2 Verwijzingen naar artikelen / artikelleden

Bij gebruik van "of" spreken van artikel, bij "en" van artikelen.

Bijvoorbeeld:

- de artikelen 1.2, 1.4 en 1.6 zijn van toepassing
- als artikel 1.2 of 1.4 van toepassing is

Andere correcte verwijzingen:

- op grond van artikel 3.6, 3.7 of 3.8
- zijn de artikelen 2.3, tweede lid, en 2.16, vierde lid, van toepassing
- de artikelen 2.9 tot en met 2.13

Zo min mogelijk het woord "artikel" herhalen.

Bijvoorbeeld: "als bedoeld in artikel 3.7, eerste lid, of 3.8"

Vermijden:

"als bedoeld in artikel 3.7, eerste lid, of in artikel 3.8"

2.3.3 Opsommingen

Uit het oogpunt van duidelijkheid en digitaliseerbaarheid van regelgeving (toepasbare regels; paragraaf 1.9.3) bestaat een voorkeur voor opsommingen boven een aaneenschakeling van items in een doorlopende zin. Als zinsneden door komma's van elkaar worden gescheiden en/of er sprake is van bijvoorbeeld beperkende bijzinnen, is bij een doorlopende zin vaak niet duidelijk wat precies waarbij hoort. Het gebruik van een opsomming kan die helderheid wel geven. Vermijd bij opsommingen het gebruik van een 'nahef' (aanwijzing 3.59, tweede lid, Ar).

Bij opsommingen zijn helderheid over de verhouding tussen de onderdelen van een opsomming en consistentie van groot belang, ook in verband met de digitaliseerbaarheid. Voor de uitvoeringsregelgeving geldt een andere lijn dan voor de Omgevingswet. Dit wordt hieronder beschreven.

a. Lijn in uitvoeringsregelgeving:

Onderdelen van een opsomming worden van elkaar gescheiden met een **puntkomma** (aanwijzing 3.59, eerste lid, Ar). Alleen het laatste onderdeel krijgt een punt. Ook in de lijst van definities in de bijlage wordt een puntkomma gebruikt.

Gebruik van "en" / "of" in opsommingen

Altijd "en" / "of" toevoegen aan het slot van het voorlaatste onderdeel. "Of" als er een alternatief verband is bedoeld (het is A of B). "En" als er een cumulatief verband is (aan alle onderdelen moet zijn voldaan). Dit is een nadere concretisering van aanwijzing 3.60, eerste lid, Ar, die het gebruik van deze woorden alleen voorschrijft 'indien dit voor de duidelijkheid nodig is'. Uitzondering vormt de lijst van definities in bijlage I bij de AMvB of de Omgevingsregeling, daar wordt niet "en" toegevoegd aan het slot van het voorlaatste onderdeel.

b. Lijn in Omgevingswet:⁵³

⁵³ De afwijkende lijn bij de Omgevingswet houdt onder meer verband met het feit dat de Omgevingswet al was vastgesteld op het moment dat de tiende wijziging van de Aanwijzingen voor de regelgeving, waarin de

De onderdelen van een opsomming worden van elkaar gescheiden met een **komma**. Alleen het laatste onderdeel krijgt een punt. Uitzondering vormt de lijst van definities in de bijlage, daar wordt een puntkomma gebruikt.

Gebruik van "en" / "of" in opsommingen

Alleen "en" / "of" toevoegen (aan het slot van het voorlaatste onderdeel) als dat voor de betekenis nodig is. "Of" als er echt een alternatief verband is bedoeld (het is A of B). "En" als er echt een cumulatief verband is (aan alle onderdelen moet zijn voldaan). Vaak is de toevoeging niet nodig. Zie bijvoorbeeld artikel 1.2, tweede lid, Omgevingswet (onderdelen fysieke leefomgeving) en bepalingen waarin "de volgende" in de aanhef staat (bijvoorbeeld de artikelen 2.18, eerste lid, 3.9, eerste en tweede lid, en 5.1 Omgevingswet). In de lijst van definities in de bijlage wordt niet "en" toegevoegd aan het slot van het voorlaatste onderdeel.

2.3.4 Termijnen

Onder de Omgevingswet wordt bij de aanduiding van termijnen zoveel mogelijk aangesloten bij de Awb. Net als de Awb kent het stelsel van de Omgevingswet een aantal basisvarianten. Ten eerste zijn dat de algemene aanduidingen 'onverwijld' en 'zo spoedig mogelijk'. Vermijd andere formuleringen, zoals: dadelijk, terstond, onmiddellijk, direct, zo snel mogelijk, met de meest mogelijke spoed.

- *Onverwijld* duidt op een grotere mate van spoed dan 'zo spoedig mogelijk'. Onverwijld betekent: zonder enig uitstel.
- *Zo spoedig mogelijk* biedt iets meer ruimte dan onverwijld, terwijl er tegelijkertijd in besloten ligt dat niet langer met de handeling mag worden gewacht dan strikt nodig is; de handeling moet zonder talmen worden uitgevoerd.⁵⁴

De tweede mogelijkheid is het aangeven van een concrete termijn, afhankelijk van het geval meestal uitgedrukt in dagen, weken, maanden of jaren. Het doortrekken van deze Awb-lijn in het stelsel van de Omgevingswet bevordert de eenheid binnen de bestuursrechtelijke wetgeving.

Schrijfwijze:

07.00-23.00 uur

aantal **uren** (*niet*: aantal uur)

Bij een termijn van drie dagen of langer 'dagen' gebruiken en niet 'werkdagen'. Volgens artikel 2 Algemene termijnenwet wordt een in een wet gestelde termijn van ten minste drie dagen zo nodig zoveel verlengd dat daarin ten minste twee dagen voorkomen die niet een zaterdag, zondag of algemeen erkende feestdag zijn. Een in een wet gestelde termijn die op een zaterdag, zondag of algemeen erkende feestdag eindigt, wordt verlengd tot en met de eerstvolgende dag die niet een zaterdag, zondag of algemeen erkende feestdag is (artikel 1 Algemene termijnenwet). Op grond van artikel 5 Algemene termijnenwet zijn op bij AMvB gestelde termijnen de artikelen 1 tot en met 4 van overeenkomstige toepassing, tenzij bij AMvB iets anders is bepaald.

Als een termijn wordt gesteld van ten minste drie dagen, hoeft er dus niet te worden gesproken van 'werkdagen'. Uit de Algemene termijnenwet vloeit namelijk al voort dat het bij vijf dagen ook gaat om vijf werkdagen (zaterdagen, zondagen en feestdagen tellen namelijk niet mee).

aanwijzing over opsommingen is aangepast, in werking trad (1 januari 2018). Om verschillen binnen de Omgevingswet te voorkomen, wordt ook bij toekomstige wijziging of aanvulling van de Omgevingswet aangesloten bij de in die wet gehanteerde lijn met betrekking tot opsommingen.

⁵⁴ E.J. Daalder & G.R.J. de Groot, *Parlementaire geschiedenis van de Algemene wet bestuursrecht. Eerste tranche*, Alphen aan den Rijn: Samsom H.D. Tjeenk Willink 1993, p. 172-173.

2.3.5 Vaste volgorde werkwoorden

Binnen het stelsel wordt de vaste volgorde hulpwerkwoord – voltooid deelwoord gehanteerd. Dus bijvoorbeeld: "Bij omgevingsplan kunnen omgevingswaarden **worden vastgesteld**" (artikel 2.11 Omgevingswet), en niet: "Bij omgevingsplan kunnen omgevingswaarden vastgesteld worden".

2.3.6 Specifieke formuleringen

Aanduiding omgevingsplan, verordeningen

Voor de duidelijkheid in het gehele stelsel aanhalen als: **omgevingsplan**, **waterschapsverordening** en **omgevingsverordening**. Dus voluit aanduiden. Aanduiden zonder toevoeging van "gemeentelijk" (voor omgevingsplan) of "provinciale" (voor omgevingsverordening).

Bevoegd om een besluit te nemen, bevoegd te beslissen op een aanvraag

"Bevoegd **om** een besluit te nemen, een projectbesluit vast te stellen enz." in plaats van "bevoegd een besluit te nemen, een projectbesluit vast te stellen enz.". Idem bij andere werkwoorden, zoals "in de gelegenheid stellen **om** ...". Maar let op: "bevoegd te beslissen op een aanvraag" (*niet*: bevoegd **om** te beslissen op een aanvraag).

Een of meer

Alleen wanneer dit voor de betekenis echt nodig is "een of meer" gebruiken. Normaal moet duidelijk zijn dat gebruik van enkelvoud ook meervoud kan inhouden en andersom. Vermijd de variant "een of meerdere".

Is vooral een stijlpunt, maar relevant in verband met beknopt taalgebruik en consistentie (voorkomen van a-contrario-redeneringen).

Geheel of gedeeltelijk (en varianten)

Alleen wanneer het voor de betekenis echt nodig is tot uitdrukking brengen dat iets er helemaal of voor een deel onder valt.

Is vooral een stijlpunt, maar relevant in verband met beknopt taalgebruik en consistentie (voorkomen van a-contrario-redeneringen).

Heel/geheel

Voorkeur voor 'geheel'. Bijvoorbeeld: 'het gehele project'.

Bepaald of onbepaald lidwoord?

Als van een instrument (op een bepaald bestuursniveau) maar één concrete toepassing bestaat, gebruik dan een bepaald lidwoord:

- **het** nationale waterprogramma
- **de** nationale omgevingsvisie

Accenttekens

Gebruik accenttekens **alleen wanneer de bepaling anders verkeerd kan worden gelezen**. Meestal kunnen accenttekens worden gemist.

Geen accentteken:

- een of meer
- voor aanvang van, voor [datum]
- ten minste een week
- ten hoogste een dag
- voor 31 maart 2021
- meer dan een

Wel accentteken:

- het opslaan van mest korter dan twee weken op één locatie
- de gemeenteraad stelt voor het gehele grondgebied van de gemeente één omgevingsplan vast waarin regels over de fysieke leefomgeving worden opgenomen
- één keer per half jaar
- worden als één stookinstallatie aangemerkt

Ontwerp

“**Ontwerp van het**” in plaats van “het ontwerpplan” of “ontwerpbesluit”. Na introductie van de term kan in het vervolg van een artikel worden gesproken over “het ontwerp”.

Aanduiding bestuursorganen

De aanduiding **gemeentebestuur**, **waterschapsbestuur** en **provinciebestuur** gebruiken, in plaats van “het bestuur van een gemeente/waterschap/provincie.”

Als specifiek wordt verwezen naar het uitvoerende of vertegenwoordigende orgaan binnen een bestuurslaag, dan het betrokken bestuursorgaan expliciet noemen.

Correcte schrijfwijze:

- **het college van burgemeester en wethouders** (is), in plaats van: “burgemeester en wethouders (zijn)”, enkelvoud
- **gedeputeerde staten** (zonder hoofdletters), meervoud
- **provinciale staten** (zonder hoofdletters), meervoud
- het **Rijk** (met een hoofdletter), maar in samenstellingen met een kleine letter (rijksmonumenten)

Beheer

Vaste formulering: **in beheer bij**

Vermijden:

- onder zijn beheer
- waarbij het beheer berust
- het beheer waarvoor (...) is aangewezen

Fysieke leefomgeving

“Fysieke leefomgeving” steeds **voluit** schrijven, dus niet alleen: leefomgeving.

Voorschrift

De term “voorschrift” wordt gereserveerd voor situaties waarin sprake is van een **omgevingsvergunning**.

Vermijd de term “voorschrift” buiten de context van vergunningen, bijvoorbeeld bij algemene rijksregels (Bal, Bbl). Gebruik in plaats daarvan bijvoorbeeld “eisen”, “regels” of “bepalingen”.

Artikel, bepaling

Als wordt verwezen naar een samenstel van artikelen en artikelleden, gebruik dan het overkoepelende begrip 'bepalingen' (*niet*: artikelen).

Effecten

Gevolgen, in plaats van: effecten

Bijvoorbeeld "gevolgen voor de fysieke leefomgeving". Een uitzondering zijn de bepalingen over milieueffectrapportage vanwege de Europese terminologie.

Door of vanwege, door of namens

Formuleringen als "door of vanwege" en "door of namens" vermijden. De term "door" omvat ook het geval dat betrokkene een andere persoon of andere instantie inschakelt om iets te doen. Om dezelfde reden formuleringen met "laten" vermijden (bijvoorbeeld: "uitvoeren of laten uitvoeren"; "uitvoeren" volstaat hier).

Gehoord

Constructies met "gehoord" vermijden.

Oppervlakte / oppervlak

Gebruik 'oppervlakte' voor de afmeting (een vlak in vierkante meters enz.) en 'oppervlak' voor het scheidingsvlak tussen object en omgeving, dus voor de buitenkant van voorwerpen, metalen of stoffen. In het stelsel komt 'oppervlakte' het meest voor (al dan niet in deelverzamelingen zoals productieoppervlakte, gebruiksoppervlakte en opslagoppervlakte). 'Oppervlak' komt minder vaak voor, bijvoorbeeld in de context van 'het behandelen van het oppervlak van voorwerpen met oplosmiddelen' (Bal).

Werkwoordsvorm

Bij verwijzingen naar een activiteit wordt de werkwoordsvorm gebruikt in plaats van een zelfstandig naamwoord. Dus: het exploiteren (*niet*: de exploitatie).⁵⁵

Maal

Samenstellingen met 'maal' bij lage aantallen altijd aan elkaar schrijven (eenmaal, driemaal, vijfmaal enz.). Bij hogere aantallen aldus: 24 maal, 18 maal enz.

Uiterlijk op

Uiterlijk **op** 31 maart 2021 (*niet*: uiterlijk 31 maart 2021).

Van / voor

De monitoring **voor** (*niet*: van) de omgevingswaarde enz.

Emissiegrenswaarde **voor** (*niet*: van) stof x enz.

Bevoegd gezag

⁵⁵ Bij projectbesluiten voor wegen wordt wel gesproken van aanleg (en niet van aanleggen); zie bijvoorbeeld artikel 5.46 Omgevingswet. Dit is ook de voorkeursformulering in de regels over gedoogplichten (hoofdstuk 10 Omgevingswet).

Bevoegd gezag is onzijdig, dus verderop in de zin aanduiden als 'het' (niet: hij).

Volgens / binnen

Volgens (*niet*: binnen) de daarvoor geldende regels.

Met inbegrip van / inclusief

Met inbegrip van (*niet*: inclusief) (voorafgegaan door een komma en met een komma aan het eind).

In verbinding met / in samenhang met / juncto

In samenhang met (*niet*: juncto, in verbinding met).

Bepalen / regelen

Het omgevingsplan **bepaalt** dat (...) (*niet*: het omgevingsplan regelt dat).

Volgens / conform / overeenkomstig

Bij normen 'volgens' gebruiken: volgens NEN, PGS enz.

Van toepassing

Van toepassing **op** (*niet*: van toepassing **bij**).

Doelmatig beheer (bij afval), doelmatige werking, doelmatige uitoefening

Met het oog op **een** (*niet*: het) doelmatig beheer van afvalstoffen (conform lijn Omgevingswet), *maar*: met het oog op **het** (*niet*: een) doelmatig beheer van afvalwater (conform lijn Bal)

De (*niet*: een) doelmatige werking van een zuiveringstechnisch werk

Een (*niet*: de) doelmatige uitoefening van taken en bevoegdheden

Voorgaand jaar

Het **voorgaande** jaar (*niet*: het verstreken jaar, het afgelopen jaar).

Locatie

Locatie **waarop** (*niet*: locatie waar)

Voor zover het gaat om, als het gaat om

Gebruik '**als het gaat om**' als voorwaarde om het (gehele) onderwerp aan te duiden: alleen als sprake is van de gehele activiteit, die stof of dat (gehele) onderdeel van de fysieke leefomgeving, is de regel van toepassing.

Gebruik '**voor zover het gaat om**' als een nadere inkadering is bedoeld: alleen die specifieke ingekaderde activiteit of dat specifieke ingekaderde onderdeel van de fysieke leefomgeving is bedoeld.⁵⁶

Voorbeelden:

⁵⁶ Dit is in overeenstemming met aanwijzing 3.11, tweede lid, Ar: de uitdrukking 'voor zover' wordt in een wettelijk voorschrift slechts gebruikt in de betekenis van 'in de mate dat'.

Op het voldoen aan de omgevingswaarden voor de veiligheid van primaire waterkeringen kan in het nationaal waterprogramma, als het gaat om een primaire waterkering in beheer bij het Rijk, een uitzondering worden gemaakt.

Alle emissiegrenswaarden zijn betrokken op een volumegehalte aan zuurstof van 6% in afgas, als het gaat om een grote stookinstallatie voor vaste brandstoffen.

Afstanden (...) gelden tot de gevel, als het gaat om een geurgevoelig gebouw.

Het eerste lid is niet van toepassing op het exploiteren van een mijnbouwwerk, bedoeld in artikel 3.320, voor zover het gaat om een mijnbouwinstallatie.

Het verbod geldt voor de activiteiten (...) die worden verricht in een beperkingengebied met betrekking tot een kanaal in beheer bij het Rijk, voor zover het gaat om het bouwen of in stand houden van bouwwerken.

Voor zover een omgevingsplan van toepassing is op de PKB-Waddenzee, laat het omgevingsplan de volgende activiteiten niet toe: (...).

Vermijden:

- voor zover het betreft
- als het betreft

Wijze

“Zo ... dat ...” / “Op zodanige wijze dat ...” (*niet*: “op een wijze dat ...”)

‘Zodat’-passages

Voorkom loshangende ‘zodat’-passages die vooral het doel van een regel aangeven. Zo geformuleerd is zo’n passage eerder toelichtend dan normatief van aard. Als men de tekst toch in de regeling wil opnemen, bouw dan de ‘zodat’-passage duidelijker in de juridische regel in conform onderstaand voorbeeld.

“Een omgevingsplan bepaalt dat de bouwwerken worden ingepast in het landschap zodat die bouwwerken de openheid van het landschap niet aantasten.”

Vervangen door:

“Een omgevingsplan bepaalt dat bouwwerken zo in het landschap worden ingepast dat die bouwwerken de openheid van het landschap niet aantasten.”

Formuleringen in verband met geluid

Vaste formulering: geluid *door* (niet: geluid *van*).

In ‘het bepalen van het geluid’ is bepalen een overkoepelend begrip: het omvat meten en berekenen. Als het geluid kan worden gemeten of berekend, wordt daarom gesproken van ‘bepalen’.

Gebruik altijd de woordcombinatie ‘geluidproductieplafonds als omgevingswaarden’, niet alleen ‘geluidproductieplafonds’. In de praktijk zal het vrijwel altijd om meervoud gaan.

2.3.7 *Specifieke vormtechnische afspraken*

Verwijzingen

Verwijzingen binnen een artikel, bijvoorbeeld “bedoeld in het eerste lid”, **vermijden** als er geen misverstand over kan bestaan waarnaar wordt verwezen (aanwijzing 3.27, vierde lid, Ar). Er

kan dan simpelweg worden gesproken van bijvoorbeeld die of de activiteiten (beknopte formulering, zie paragraaf 2.1.3).

De toevoeging "bedoeld in het eerste lid" enz. wel opnemen als dat voor de betekenis of voor de duidelijkheid nodig is. Bijvoorbeeld als er uitdrukkelijk een beperking is beoogd (bijvoorbeeld wel onderdeel a, maar niet onderdeel b; zie bijvoorbeeld artikel 5.34, vierde lid, Omgevingswet).

Er is geen toevoeging nodig als de verwijzing betrekking heeft op alle voorgaande leden. Bijvoorbeeld artikel 2.32, vijfde en zesde lid, Omgevingswet: volstaan kan worden met "een ontheffing", het is niet nodig om te spreken van "een ontheffing als bedoeld in het eerste tot en met vierde lid".

Voorkeursvolgorde: "de gebouwen, bedoeld in artikel 5.8, ..." (*niet*: "de in artikel 5.8 bedoelde gebouwen").

Vermeld bij een verwijzing naar onderdelen van een artikel(lid) ook de aanhef van dat artikel(lid) als die aanhef voor de verwijzing relevante elementen bevat. Voorbeelden:

Verwijzing naar aanhef nodig:

Artikel 16.45 Omgevingswet (mededeling voornemen)

1. Degene die voornemens is een project als bedoeld in artikel 16.43, eerste lid, aanhef en onder b, uit te voeren, deelt dat voornemen zo spoedig mogelijk mee aan het bevoegd gezag.
'Projecten' wordt genoemd in de aanhef van artikel 16.43, eerste lid. Als alleen naar onderdeel b zou worden verwezen, mis je de koppeling aan 'projecten'.

Verwijzing naar aanhef niet nodig:

Artikel 16.38 Omgevingswet (raadpleging reikwijdte en detailniveau)

1. Over de reikwijdte en het detailniveau van de informatie in het milieueffectrapport raadpleegt het bevoegd gezag de bestuursorganen en instanties, bedoeld in artikel 16.36, vijfde lid, onder a en b.
De bestuursorganen en instanties worden alleen benoemd in de onderdelen a en b van artikel 16.36, vijfde lid. De aanhef speelt hierbij geen rol, verwijzing daarnaar is dus niet nodig.

Onder / onderdeel

Vaste formulering bij verwijzingen: "artikel 4.4, tweede lid, aanhef en **onder** c, (...)"; "op grond van het eerste lid, **onder** a, **onder** 3°, (...)"; "bedoeld in het eerste lid, **onder** e, aanhef en **onder** 2°, (...)".

Gebruik 'onderdeel' alleen in gevallen als: "de met toepassing van **onderdeel** a bepaalde afstand".

(Sub)paragraaf

Bij paragraafnummers bestaande uit vier of vijf cijfers (bijvoorbeeld § 5.1.4.6.2) wordt in de artikelen de aanduiding "subparagraaf" gebruikt in plaats van "paragraaf".

Meerdere verwijzingen naar dezelfde wet enz. binnen een bepaling

Als in een bepaling meerdere keren wordt verwezen naar een wet, besluit of regeling, dan de tweede en volgende keer korthedshalve volstaan met "**die** wet / **dat** besluit/ **die** regeling" in plaats van opnieuw uitschrijven.

Verwijzing naar delegatiegrondslag

Als in de aanhef of het lichaam van een regeling wordt verwezen naar een delegatiegrondslag, dan alleen verwijzen naar de bepaling met de eigenlijke delegatiegrondslag (bijvoorbeeld: artikel 4.3 Omgevingswet) en niet naar latere wetsbepalingen die deze grondslag nader inkleuren door

bijvoorbeeld het stellen van regels over een bepaald onderwerp of met een bepaald oogmerk verplicht te stellen. Voorbeeld: de in het Bal opgenomen algemene rijksregels over exoten vinden hun grondslag in artikel 4.3 Omgevingswet, niet in artikel 4.34 Omgevingswet (rijksregels exoten). Inkleuringsartikelen zoals artikel 4.34 Omgevingswet zijn geen delegatiegrondslag.

Toepassing

“Bij **de** toepassing van artikel ...” (*niet*: Bij toepassing van artikel ...”).

Verwijzing naar Europese of internationale regelgeving in begrippenlijst in bijlage bij Omgevingswet, AMvB of Omgevingsregeling

Conform deze voorbeelden, aansluitend bij de aanwijzingen 3.38 en 3.42 Ar (let op de cursivering):

VN-Zeerechtverdrag: op 10 december 1982 te Montego-Bay tot stand gekomen Verdrag inzake het recht van de zee (Trb. 1983, 83)

vogelrichtlijn: Richtlijn 2009/147/EG van het Europees Parlement en de Raad van 30 november 2009 inzake het behoud van de vogelstand (PbEU 2010, L 20)

Naar het oordeel van het bevoegd gezag

Wees terughoudend met de toevoeging “naar het oordeel van het bevoegd gezag”. Neem die zinsnede alleen op als daarmee nauwer wordt aangesloten bij de te implementeren Europese richtlijn of als er geen of niet alleen sprake is van een te interpreteren objectief (inhoudelijk) criterium voor toepassing van een norm, maar een mate van beleidsruimte bij het oordeel van het bevoegd gezag. Bijvoorbeeld: “Als de bouwactiviteit naar het oordeel van het bevoegd gezag daartoe aanleiding geeft, kan aan de omgevingsvergunning voor die activiteit een voorschrift worden verbonden dat inhoudt ...” (artikel 8.3c, tweede lid, Bkl). In deze bepaling is geen andere inhoudelijke norm opgenomen dan het oordeel van het bevoegd gezag zelf over de activiteit.

Afbreekteken

Gebruik zo min mogelijk afbreekstreepjes, zeker niet in activiteitsomschrijvingen. Dit ook in verband met de digitaliseerbaarheid van de regels. Schrijf dus bijvoorbeeld: “bouwactiviteit en sloopactiviteit” (*niet*: bouw- en sloopactiviteit) en “acceptatieprocedure en controleprocedure” (*niet*: acceptatie- en controleprocedure). Een oefen- en schietgebied is één gebied en daarom een uitzondering.

Bijlagen

Als in artikelen wordt verwezen naar een bijlage bij het ‘eigen’ regelgevingsproduct, kan worden volstaan met de zinsnede “bijlage X”, zonder toevoeging van - bijvoorbeeld – “bij artikel x [van dit besluit]”. Zonder tegenbericht zien verwijzingen naar bijlagen (en artikelen) altijd op bijlagen bij (en artikelen van) diezelfde wettelijke regeling.

Een uitzondering doet zich voor bij het vetgedrukte opschrift van de bijlage zelf: daarin wordt wel steeds toegevoegd “bij artikel x/de artikelen x, y en z *van deze wet/dit besluit/deze regeling*”. Zie vuistregel 23 en aanwijzing 3.62 Ar.

Een verwijzing naar het regelgevingsproduct waar de bijlage bij hoort wordt *wel* opgenomen als wordt verwezen naar een bijlage bij een *ander* regelgevingsproduct. Dus bijvoorbeeld als in het Bal wordt verwezen naar een definitie uit bijlage I bij het Bbl.

Tabellen

Een tabel kan de regels eenvoudiger en toegankelijker maken. In het stelsel van de Omgevingswet worden tabellen zo eenduidig mogelijk vormgegeven.

Formulering

- Een tabel krijgt hetzelfde nummer als het artikel waar de tabel bij hoort, dus bij 'artikel 4.80' hoort 'tabel 4.80'. Als in een artikel naar meer dan een tabel wordt verwezen, krijgt elke tabel een toevoeging van een letter, dus in het gegeven voorbeeld: tabel 4.80a, tabel 4.80b enz.
- Voor de duiding van bijvoorbeeld emissiegrenswaarden en eventuele grenswaarden wordt in de artikelen en in het kopje van een tabel de meervoudsvorm gebruikt. Voor aanduidingen in de tabel zelf wordt de enkelvoudsvorm gebruikt.
- Het lettertype en de lettergrootte in tabellen zijn Verdana 8 pt. De eerste regel is dikgedrukt.
- In een tabel worden wel de eenheden opgenomen, dus kg/j enz., maar geen andere informatie die niet ook al uit de bepaling zelf blijkt. Dus als bijvoorbeeld stofklassen relevant zijn, blijkt dat al uit de bepaling en niet alleen uit de tabel.
- Manier om aan te geven dat iets niet van toepassing is: n.v.t. (vermijd alternatieve aanduidingen, zoals: nvt, niet van toepassing, -, geen).
- Gebruik van hoofdletters en kleine letters: in elke cel beginnen met een hoofdletter, tenzij het gaat om een eenheid of een gegeven.⁵⁷

⁵⁷ Mocht in een bestaande tabel onverhoopt deze lijn niet zijn gevolgd, dan aansluiten bij de lijn zoals die al in de tabel zit (vanwege de uniformiteit binnen die tabel).

HOOFDSTUK 3 DELEGATIESYSTEMATIEK

Volg bij het stellen van regels de delegatiesystematiek van de Omgevingswet. De hoofdlijnen daarvan worden hieronder beschreven.

3.1 Gedekt door bestaande grondslagen?

32. Ga na of de gewenste regelgevende bevoegdheid niet al ligt besloten in de delegatiegrondslagen van de Omgevingswet. Vul, bij wijziging van een van de AMvB's of de Omgevingsregeling, indien nodig de daarin opgenomen berustingsbepaling aan.

De Omgevingswet kent voor daarbij aangegeven instrumenten, onderwerpen of activiteiten vrij ruime grondslagen voor het stellen van regels bij AMvB of ministeriële regeling. Dit is bijvoorbeeld het geval bij instructieregels (artikel 2.24), algemene rijksregels (artikel 4.3), de aanwijzing van vergunningplichtige activiteiten (artikel 5.1) en beoordelingsregels voor een omgevingsvergunning (artikel 5.18). Een andere centrale bepaling is artikel 16.139: delegatiegrondslag procedurele en vormvereisten. Aanvullend hierop bevat de Omgevingswet bij specifieke onderwerpen soms een specifieke delegatiegrondslag; zie bijvoorbeeld de AMvB-grondslagen in de artikelen 2.42, 2.43, 3.10, tweede lid, 4.13a, tweede lid, 5.10, 8.1, 13.2, 13.5, 15.9, 16.1, 16.15, eerste lid, 16.52, 18.3 en 18.19. Bepalingen die een nadere kleuring geven aan een eerdere delegatiegrondslag zijn zelf *geen* delegatiegrondslag. Dit geldt in het kader van de algemene rijksregels bijvoorbeeld voor artikel 4.5 en paragraaf 4.3.2 Omgevingswet; de delegatiegrondslag is in al die gevallen (alleen) artikel 4.3.

Om duidelijkheid te bieden over de grondslagen waarop een wettelijke regeling berust, bevatten de vier AMvB's op grond van de Omgevingswet en de Omgevingsregeling een zogenoemde berustingsbepaling. Deze is steeds opgenomen in hoofdstuk 1 en heeft als opschrift 'grondslag'. Als gebruik wordt gemaakt van een nieuwe delegatiegrondslag of van een bestaande grondslag die nog niet in de opsomming in de berustingsbepaling staat vermeld, neem die grondslag dan op in de berustingsbepaling van de betrokken AMvB of de Omgevingsregeling.

3.2 Verdeling onderwerpen over wet, AMvB en regeling

33. Sluit aan bij de in de Omgevingswet vastgelegde verdeling van onderwerpen over de drie niveaus van regelgeving.

De uitgangspunten van het bij de Omgevingswet gevolgde delegatiebeleid zijn beschreven in de memorie van toelichting bij de Omgevingswet.⁵⁸ Dit onderwerp heeft bij de totstandkoming van het stelsel veel aandacht gekregen.⁵⁹ Dit delegatiebeleid sluit aan bij, en vormt een nadere invulling van, de criteria met betrekking tot het niveau van regelgeving die zijn neergelegd in de Aanwijzingen voor de regelgeving (paragraaf 2.3, Algemeen verbindende voorschriften).

⁵⁸ *Kamerstukken II* 2013/14, 33962, 3, p. 291-294.

⁵⁹ Het delegatiebeleid heeft veel aandacht gekregen in het advies van de Afdeling advisering van de Raad van State over de Omgevingswet (*Kamerstukken II* 2013/14, 33962, 4) en bij de behandeling van de Omgevingswet en de Invoeringswet Omgevingswet in de Tweede en Eerste Kamer. Naar aanleiding van het advies van de Afdeling advisering is het wetsvoorstel Omgevingswet voorafgaand aan indiening bij de Tweede Kamer op diverse punten aangepast. De sturing door de formele wetgever is versterkt door regelgevende bevoegdheden te begrenzen en door op wetsniveau meer inzicht te geven in de bevoegdheidsverdeling. De Afdeling advisering heeft daarna aangegeven de door de wetgever bij de Omgevingswet gemaakte keuzes voor het nieuwe stelsel, waaronder de keuze van de AMvB als basisniveau voor inhoudelijke normstelling, als uitgangspunt te nemen voor de verdere advisering over het stelsel van de Omgevingswet. Zie de adviezen over de Aanvullingswet bodem Omgevingswet (*Kamerstukken II* 2017/18, 34864, 4), de Aanvullingswet geluid Omgevingswet (*Kamerstukken II* 2018/19, 35054, 4) en de vier AMvB's en de Invoeringswet Omgevingswet (*Kamerstukken II* 2017/18, 34986, 4).

3.2.1 Onderwerpen op wetsniveau

Gelet op het primaat van de wetgever, zoals nader uitgewerkt in de Aanwijzingen voor de regelgeving, zijn de hoofdelementen in de Omgevingswet opgenomen.

34. De hoofdelementen worden in de Omgevingswet zelf geregeld. Concreet betekent dit dat op wetsniveau in ieder geval zijn opgenomen:

- bepalingen die de grondslag vormen voor een vergunningstelsel,
- bepalingen die andere overheden in medebewind roepen,
- bepalingen die procedurele waarborgen bevatten voor burgers bij de uitoefening van bestuursbevoegdheden,
- bepalingen die de overheid de bevoegdheid geven tot ingrijpen in het eigendomsrecht, en
- bepalingen over sancties van bestuursrechtelijke aard.

Als aan de overheid de bevoegdheid wordt gegeven tot direct ingrijpen in het eigendomsrecht van burgers en bedrijven, is regeling bij wet aangewezen. Gedoogplichten en bepalingen over onteigening zijn hiervan een voorbeeld.

In verband met bestuursrechtelijke sancties is naast de Omgevingswet ook de Awb van belang. Voor de strafrechtelijke handhaving van de Omgevingswet wordt de Wet op de economische delicten toegepast.

Ook het onderwerp rechtsbescherming is op wetsniveau geregeld. De bestuursrechtelijke rechtsbescherming is primair geregeld in de Awb. Hoofdstuk 16 Omgevingswet bevat enkele aanvullende bepalingen over rechtsbescherming op het gebied van het omgevingsrecht.

De Omgevingswet geeft richting aan de verdeling van onderwerpen over het niveau van AMvB en ministeriële regeling. Veel meer dan in de eerder bestaande wetgeving op het gebied van het omgevingsrecht is in de Omgevingswet al op wetsniveau aangegeven op welk lager regelingsniveau onderwerpen kunnen of moeten worden uitgewerkt. Er is dus gekozen voor een strakke sturing vanuit de wet op het niveau van regelgeving. Voor delegatie van regelgevende bevoegdheid gelden de volgende vuistregels.

3.2.2 Onderwerpen op AMvB-niveau

35. Bij delegatie van regelgevende bevoegdheid verdient het in het algemeen de voorkeur dat aan de regering de bevoegdheid wordt toegekend om bij AMvB regels te stellen. Onder de Omgevingswet is gekozen voor bundeling van inhoudelijke regels op AMvB-niveau.

Een belangrijke systeemkeuze bij de Omgevingswet is dat de inhoudelijke normstelling grotendeels wordt opgenomen op AMvB-niveau en wordt gebundeld in een beperkt aantal (namelijk vier) AMvB's. Inhoudelijke regels zijn regels die inhoudelijke sturing geven aan de uitoefening van bevoegdheden of taken door bestuursorganen (zogenoemde instructieregels, opgenomen in het Bkl) en direct werkende gedragsregels voor burgers en bedrijven (Bal, Bbl). Voorbeelden van instructieregels zijn regels over de inhoud van een omgevingsplan, bijvoorbeeld over externe veiligheid, geluid, de kwaliteit van de buitenlucht en ruimtelijke reserveringen voor energie-infrastructuur.

Belangrijke argumenten om de inhoudelijke normstelling zoveel mogelijk gebundeld op AMvB-niveau op te nemen, zijn het vergroten van de inzichtelijkheid van de regelgeving en het voorkomen van gelaagdheid van normstelling. Bundeling van inhoudelijke normstelling op één niveau maakt het stelsel voor de gebruiker inzichtelijker en voorkomt dat inhoudelijke regels over een bepaald onderwerp over meer dan twee niveaus versnipperd raken.

3.2.3 Onderwerpen op regelingsniveau

36. Delegatie van regelgevende bevoegdheid aan een minister is alleen in bepaalde gevallen geoorloofd, namelijk als sprake is van uitvoeringstechnische of administratieve voorschriften, meet- en

rekenvoorschriften, de concretisering van de uitoefening van een taak of bevoegdheid of bepalingen die dikwijls wijziging behoeven.

Kenmerkend voor dit type regels is vaak het relatief hoge detailniveau. De relatief korte doorlooptijd van een wijzigingsregeling, in combinatie met het detailniveau van de betrokken regels, kan ook een reden zijn om een onderwerp bij ministeriële regeling te regelen. Denk aan regels over meetmethoden die van belang zijn bij de toepassing van zowel het Bal als het Bkl. Een ander voorbeeld is bijlage II bij de Omgevingsregeling, waarin een aanduiding is opgenomen van de versies van de normen waarnaar in meerdere regelgevingsproducten van het stelsel (Bal, Bbl, Bkl enz.) wordt verwezen. Een nieuwe versie van een norm kan op die manier snel in de regelgeving van het stelsel worden opgenomen. Het opnemen van regels met een relatief hoog detailniveau in één regeling, de Omgevingsregeling, leidt tot een bundeling van regels. Dit draagt bij aan de inzichtelijkheid van de regelgeving.

Deze regelgevende bevoegdheid is in de Omgevingswet in enkele centrale bepalingen (de artikelen 4.3, vierde lid, en 2.24, tweede lid, onder b, Omgevingswet) als volgt verwoord:

“De regels kunnen bij ministeriële regeling worden gesteld als deze uitvoeringstechnische, administratieve en meet- of rekenvoorschriften inhouden.”

De memorie van toelichting bij artikel 4.3, vierde lid, Omgevingswet bevat een nadere duiding van de reikwijdte van deze delegatiegrondslag:

“Net als in veel grondslagen voor algemene regels in de huidige wetgeving (zoals de artikelen 8.40 van de Wet milieubeheer, 6.6 van de Waterwet, en 2 van de Woningwet) is voorzien in de mogelijkheid om in een ministeriële regeling de voorschriften uit de algemene maatregel van bestuur (nader) uit te werken, voor zover het gaat om uitvoeringstechnische, administratieve en meet- of rekenvoorschriften. Gedacht kan bijvoorbeeld worden aan (nadere) uitwerking van in de algemene maatregel van bestuur gestelde regels over activiteiten, zoals administratieve regels (bijvoorbeeld over het verschaffen van informatie), technische eisen, uitwerking van gevallen waarop de bij algemene maatregel van bestuur gestelde regels al dan niet van toepassing zijn, of middelvoorschriften waarmee wordt voldaan aan de bij de algemene maatregel van bestuur gestelde doelvoorschriften. (...)”

De grondslag om bedoelde regels bij ministeriële regeling te kunnen stellen is aanvullend op de grondslag om deze regels bij algemene maatregel van bestuur te kunnen stellen. De vraag of bedoelde uitvoeringsregels het beste in een algemene maatregel van bestuur of in een ministeriële regeling opgenomen kunnen worden, valt niet op voorhand te beantwoorden. Soms zal het, met het oog op de samenhangende regeling van een onderwerp, beter zijn om deze regels op te nemen in de algemene maatregel van bestuur zelf. Het opnemen in een ministeriële regeling kan aan de orde zijn bij gedetailleerde uitvoeringsregels zonder of met alleen een beperkte beleidsinhoud. Opname van dergelijke regels in een algemene maatregel van bestuur zou die onnodig omvangrijk kunnen maken, wat afbreuk kan doen aan de kenbaarheid van de hoofdlijnen van wat wordt geregeld. Daarnaast kan de snelheid waarmee de regels gewijzigd moeten kunnen worden een rol spelen bij de keuze. Technische regels die voortvarend aangepast moeten kunnen worden aan de stand van de techniek (soms op grond van EU-regelgeving), zouden zich bijvoorbeeld goed kunnen lenen voor opname in een regeling.”⁶⁰

Deze lijn in de Omgevingswet en de memorie van toelichting sluit aan bij de benadering van de Afdeling advisering van de Raad van State over wat bij ministeriële regeling kan worden geregeld:

“ Bij de verdeling van de elementen van een regeling over de wet, amvb's en ministeriële regelingen, worden de hoofdelementen van een regeling zoveel mogelijk in de wet opgenomen. De nadere uitwerking vindt in een amvb plaats en delegatie aan de Minister moet beperkt blijven tot voorschriften van administratieve aard, uitwerking van de details van een regeling, voorschriften die dikwijls

⁶⁰ MvT Ow, *Kamerstukken II 2013/14*, 33962, 3, p. 467-468.

wijziging behoeven en voorschriften waarvan te voorzien is dat zij mogelijk met grote spoed moeten worden vastgesteld.”⁶¹

De delegatiegrondslagen in de artikelen 4.3, vierde lid, en 2.24, tweede lid, Omgevingswet en de daarbij behorende toelichting sluiten aan bij de gevallen waarin volgens de Aanwijzingen voor de regelgeving delegatie aan een minister toelaatbaar is (aanwijzing 2.24 Ar).

Daarnaast bevat de Omgevingswet soms specifieke grondslagen om een onderwerp bij ministeriële regeling te regelen. Voorbeelden hiervan zijn de artikelen 2.20, 13.1, zesde lid, 16.6, 16.139, derde lid (aanvraagvereisten omgevingsvergunning), 19.10, eerste lid, en 20.3 Omgevingswet.

3.2.4 Serviceverwijzingen

37. Om op AMvB-niveau een inhoudelijk verband te kunnen leggen met de nadere uitwerking bij ministeriële regeling, kan een zogenoemde serviceverwijzing worden gebruikt. Gebruik hiervoor een van de vaste formuleringen uit de AMvB's.

Om op het niveau van de AMvB – die inhoudelijk gezien boven het betrokken onderdeel van de Omgevingsregeling hangt – toch zichtbaar te maken dat het onderwerp bij ministeriële regeling nader wordt uitgewerkt, kan in de AMvB-bepaling met een korte verwijzing worden aangegeven dat, naast de AMvB, ook de ministeriële regeling moet worden geraadpleegd. Deze serviceverwijzingen zijn geen delegatiegrondslag, maar strekken er alleen toe de gebruiker te attenderen op het bestaan van (nadere) regels in de Omgevingsregeling. Voor die verwijzingen wordt een andere formulering gebruikt dan de formulering die in het stelsel van de Omgevingswet bij een delegatiegrondslag wordt gebruikt (zie paragraaf 3.7 en bijlage III). Voorbeelden van serviceverwijzingen:

Artikel 4.817 Bal (lucht: luchtmissies huisvestingssysteem)

Met het oog op het beperken van emissies in de lucht voldoet een huisvestingssysteem of aanvullende techniek aan *de bij ministeriële regeling gestelde regels*.

Artikel 5.41 Bkl (aanwijzing rivierbed grote rivieren)

1. Het rivierbed van de grote rivieren is de locatie in de rivieren die zijn weergegeven op de kaart in bijlage XII, die wordt begrensd door de buitenkruinlijn van de primaire waterkering of de lijn van de hoogwaterkerende gronden bij die rivieren *en waarvan de geometrische begrenzing bij ministeriële regeling is vastgelegd*.

Modellen serviceverwijzingen

Op het berekenen van (...) zijn de bij ministeriële regeling gestelde regels van toepassing.

Aan (...) is in ieder geval voldaan door het treffen van de bij ministeriële regeling vastgestelde maatregelen.

Het verbod, bedoeld in artikel 5.1, tweede lid, van de wet, om zonder omgevingsvergunning een (...) activiteit te verrichten, geldt voor de activiteit, bedoeld in artikel x, voor zover die activiteit wordt verricht in een bij ministeriële regeling aangewezen (...) gebied.

Met het oog op (...) voldoet een (...) aan de bij ministeriële regeling gestelde regels.

3.3 In beginsel geen subdelegatie

38. Bij delegatie aan een minister wordt bij voorkeur in de Omgevingswet zelf *rechtstreeks* aan de minister gedelegeerd. Subdelegatie van regelgevende bevoegdheid is alleen aan de orde als bij het formuleren van de wetsbepaling nog niet duidelijk in beeld is hoe de te regelen onderwerpen over AMvB en ministeriële regeling zullen worden verdeeld.

⁶¹ Zie onder meer het advies van de Afdeling advisering van de Raad van State bij het wetsvoorstel Omgevingswet, *Kamerstukken II* 2013/14, 33962, 4, p. 111.

Als bij het formuleren van een wetsbepaling al vaststaat dat bepaalde regels bij ministeriële regeling moeten worden gesteld, wordt, als dit wetgevingstechnisch niet tot problemen leidt, het stellen van die regels in de wet rechtstreeks aan de betrokken minister gedelegeerd (uiteraard tenzij een bestaande delegatiegrondslag hierin al voorziet). Voor subdelegatie van regelgevende bevoegdheid (te herkennen aan de formule 'bij of krachtens algemene maatregel van bestuur') is alleen aanleiding als ten tijde van het formuleren van de wet wel voorzienbaar is dat er onderwerpen zullen zijn die voor opneming in een ministeriële regeling in aanmerking komen, maar nog onvoldoende duidelijk is in welke mate de meer wezenlijke aspecten van die onderwerpen in een AMvB een plaats behoren te krijgen.⁶² Subdelegatie van regelgevende bevoegdheid is onder de Omgevingswet dus een uitzondering.

3.4 Begrenzing delegatie

39. Delegatie van regelgevende bevoegdheid wordt in de Omgevingswet zo concreet en nauwkeurig mogelijk begrensd, bijvoorbeeld door aan te geven met het oog op welk belang of over welke onderwerpen regels kunnen of moeten worden gesteld.

De Aanwijzingen voor de regelgeving en de Afdeling advisering van de Raad van State verlangen dat regelgevende bevoegdheid zo concreet en nauwkeurig mogelijk wordt begrensd. Begrenzing kan bijvoorbeeld plaatsvinden door het benoemen van het *belang (oogmerk)* met het oog waarop regels kunnen of moeten worden gesteld of het aanduiden van de *onderwerpen* waarover regels kunnen of moeten worden gesteld. Daarmee wordt de sturing van de wetgever vergroot. Volg bij het clausuleren van delegatie een consistente lijn. Gebruik daarom de volgende modelbepalingen:

40. Modelbepaling aanduiding belang (oogmerk):

"De in artikel [...] bedoelde regels over [aanduiding onderwerp] worden gesteld met het oog op [aanduiding belang]"

Zie bijvoorbeeld de artikelen 4.21, eerste lid, 4.28, eerste lid, 5.22 en 5.29a Omgevingswet.

Het aanduiden van het doel waarvoor een regel is gesteld speelt niet alleen bij delegatiegrondslagen, maar ook in de inhoudelijke gedragsregels die vervolgens op basis van die grondslag in de uitvoeringsregelgeving worden gesteld. Denk aan de algemene rijksregels in het Bal en het Bbl. Daar wordt het achterliggende belang expliciet in de regels benoemd. Dit draagt ook bij aan een goede digitaliseerbaarheid van de regels (toepasbare regels; zie paragraaf 1.9.3).

41. Modelbepalingen aanduiding onderwerp of verplichte implementatie:

"Regels op grond van artikel [...] worden in ieder geval gesteld over [aanduiding onderwerp]"

"De regels strekken er in ieder geval toe dat ..."

"De regels strekken in ieder geval tot uitvoering van [aanduiding richtlijn, verdrag enz.]" / "... worden in ieder geval regels gesteld ter uitvoering van [aanduiding richtlijn, verdrag enz.]"

Zie bijvoorbeeld de artikelen 2.26, eerste lid, 2.28, 2.30, 4.21, tweede lid, 4.26, tweede lid, en 5.21, tweede lid, Omgevingswet.

Een bijzondere vorm zijn bepalingen waarin wordt aangegeven dat de gedelegeerde regels uitvoering moeten geven aan internationaalrechtelijke verplichtingen. Daarvoor worden de boven aangegeven modelformuleringen gebruikt. De aanhef wordt dan gevolgd door een opsomming van Europese richtlijnen, verordeningen of internationale verdragen. Deze opsomming is alfabetisch gerangschikt met geletterde onderdelen. Bij het invoegen van onderdelen wordt de opsomming

⁶² Toelichting bij aanwijzing 2.25 Ar.

opnieuw geletterd. Er wordt dus bijvoorbeeld geen nieuw onderdeel "ca. de richtlijn (..)" ingevoegd. Zie bijvoorbeeld de artikelen 2.26, derde lid, 4.20, 16.140 en 20.4 Omgevingswet.

Een andere begrenzing van de delegatiebevoegdheden heeft betrekking op de subsidiariteitscriteria van artikel 2.3 Omgevingswet. Het tweede en derde lid van dat artikel begrenzen de uitoefening van taken of bevoegdheden door provincies en het Rijk. Die begrenzingen gelden waar dat in de Omgevingswet of de uitvoeringregelgeving is bepaald. Daar waar delegatiegrondslagen aan bestuursorganen van het Rijk beleidsvrijheid bieden (in de vorm van een kan-bepaling of anderszins), wordt expliciet bepaald dat "daarbij de grenzen van artikel 2.3 (, tweede lid,) in acht worden genomen" of dat de regels worden gesteld "met inachtneming van de grenzen van artikel 2.3". Zie bijvoorbeeld de artikelen 2.14, 4.3, vijfde lid, 5.10, tweede lid, 5.12, tweede lid, en 20.6, eerste lid, Omgevingswet.

3.5 Concentratie van delegatiegrondslagen

42. Per artikel wordt in beginsel slechts één delegatiegrondslag opgenomen. Waar mogelijk wordt voorzien in of aangesloten bij een centrale delegatiegrondslag.

Het is wenselijk om delegatiegrondslagen enigszins te bundelen. Uitgangspunt is dat per artikel slechts één delegatiegrondslag wordt opgenomen. Soms is het wenselijk om voor een groot aantal onderwerpen regels te stellen over (de begrenzing van) de delegatie van regelgevende bevoegdheid. Het verdient dan de voorkeur om een centrale delegatiegrondslag op te nemen en daarop in afzonderlijke artikelen voor de verschillende onderwerpen voort te borduren. Voorbeelden hiervan zijn de centrale grondslagen voor het stellen van instructieregels (artikel 2.22 Omgevingswet) en algemene rijksregels (artikel 4.3 Omgevingswet). In de daarop volgende artikelen worden die voor de verschillende onderwerpen uitgewerkt, bijvoorbeeld door aanduiding van inhoud, oogmerk, verplichte onderwerpen of begrenzing. Voorbeelden zijn te vinden in de artikelen 2.23 tot en met 2.31a en 4.20 tot en met 4.39 Omgevingswet. In die artikelen wordt terugverwezen naar de centrale delegatiegrondslag. Die centrale grondslag vormt de wettelijke basis en is bijvoorbeeld ook het aangrijpingspunt voor bepalingen over strafrechtelijke handhaving in de Wet op de economische delicten (Wed).

Een ander voorbeeld van concentratie van delegatiegrondslagen, voor procedurele bepalingen, is artikel 16.139 Omgevingswet. Voordeel daarvan is dat het aantal grondslagen beperkt blijft en daardoor inzichtelijker wordt.

3.6 Aantal niveaus

43. Regel een onderwerp op ten hoogste twee niveaus.

Bij het bepalen van het meest geschikte niveau van regeling geldt de vuistregel dat een onderwerp op ten hoogste twee niveaus wordt geregeld (dus wet en AMvB, of wet en ministeriële regeling). Dit voorkomt een te grote versnippering van regels. Sluit aan bij vergelijkbare regels die al in het stelsel zijn opgenomen. Zo wordt voorkomen dat per onderwerp de materie anders over de verschillende regelgevingsniveaus wordt verdeeld.

In bepaalde gevallen is er uitdrukkelijk voor gekozen om een onderwerp inhoudelijk in zijn geheel op één niveau te regelen (afgezien uiteraard van de delegatiegrondslag in de Omgevingswet zelf). Dit geldt bijvoorbeeld voor de vaststelling van rijksomgevingswaarden. Dit gebeurt in beginsel bij AMvB, in het Bkl.⁶³ Iets vergelijkbaars geldt voor de algemene rijksregels. Deze zijn gebundeld op AMvB-niveau in het Bal en het Bbl. De Omgevingsregeling (hoofdstuk 4 en 5) bevat slechts een beperkt aantal meer gedetailleerde regels over activiteiten die onder beide AMvB's vallen.

⁶³ Uitzonderingen op deze hoofdregel zijn de geluidproductieplafonds voor onder meer rijkswegen, die als omgevingswaarden worden vastgesteld bij afzonderlijk besluit (artikel 2.15, tweede lid, Omgevingswet), en de omgevingswaarden voor stikstofdepositie, die op wetsniveau zijn vastgelegd (artikel 2.15a Omgevingswet).

3.7 Delegatieterminologie

44. Bij delegatie van regelgevende bevoegdheid wordt gestreefd naar een geharmoniseerde aanpak voor de verschillende onderwerpen en domeinen. De inkleuring van delegatiegrondslagen gebeurt volgens eenzelfde stamien. Bijlage III bevat, aanvullend op deze vuistregel, nadere uitgangspunten voor de delegatieterminologie in de Omgevingswet.

Ook bij delegatie van regelgevende bevoegdheid is een geharmoniseerde aanpak wenselijk. Als voor een onderwerp of domein een specifieke delegatiegrondslag wordt opgenomen, wordt gestreefd naar formuleringen die zoveel mogelijk aansluiten bij vergelijkbare bepalingen elders in de Omgevingswet. Dit vergroot de inzichtelijkheid van het stelsel met betrekking tot het regelgevingsniveau waarop de gebruiker een regel kan vinden. Ter bevordering van de harmonisatie en consistentie zijn in bijlage III uitgangspunten en standaardformuleringen voor de delegatieterminologie opgenomen.

HOOFDSTUK 4 OVERIGE VUISTREGELS

4.1 Verhouding tot Awb

4.1.1 Aanvulling op en afwijking van Awb

Aanvullingen

Bezie kritisch de noodzaak van aanvullende regels ten opzichte van algemene wetten zoals de Awb (aanwijzing 2.46, tweede lid, Ar). Denk bijvoorbeeld aan aanvullende eisen op het gebied van publicatie, terinzagelegging of motivering. Voor het opnemen van aanvullende eisen is alleen aanleiding als daarvoor dwingende redenen zijn, bijvoorbeeld omzetting van EU-verplichtingen.

Vanzelfsprekend hoeven onderwerpen die al in algemene zin of elders zijn geregeld, niet in het stelsel van de Omgevingswet te worden herhaald. Algemene wetten zijn, naast de Awb, bijvoorbeeld de Gemeentewet, de Provinciewet, de Waterschapswet, de Wet openbaarheid van bestuur en de Bekendmakingswet. Zo volgt uit artikel 4:13 Awb dat als bij wettelijk voorschrift geen concrete beslistermijn is bepaald, een beschikking moet worden gegeven binnen acht weken na ontvangst van de aanvraag. Het is daarom niet nodig om deze algemene bestuursrechtelijke 'vangnetbepaling' te herhalen in het stelsel van de Omgevingswet.

Afwijkingen

In bijzondere wetten wordt alleen afgeweken van algemene wetten, indien dit noodzakelijk is; een afwijking wordt in de memorie van toelichting bij de bijzondere wet gemotiveerd (aanwijzing 2.46, eerste lid, Ar). Afwijken van dwingend Awb-recht vergt dus een zeer goede onderbouwing omdat dit afbreuk doet aan de met de Awb beoogde harmonisatie. Dwingend Awb-recht betreft regels die zonder uitzondering voor het gehele bestuursrecht behoren te gelden. Zie ook vuistregel 29 over terughoudendheid met afwijkingen.

De Awb onderscheidt vier soorten regels:

- a. regels die voor het gehele bestuursrecht behoren te gelden (*dwingend recht*);
- b. de voor normale gevallen beste regelingen, waarvan in bijzondere gevallen bij wettelijk voorschrift kan worden afgeweken (*regelend recht*); herkenbaar aan de zinsnede 'tenzij bij wettelijk voorschrift anders is bepaald';
- c. bepalingen die alleen gelden wanneer de bijzondere wetgever een specifieke regeling niet noodzakelijk vindt (*aanvullend recht*); herkenbaar aan zinsneden als 'binnen de bij wettelijk voorschrift bepaalde termijn of, bij het ontbreken van zulk een termijn, binnen een redelijke termijn';
- d. facultatieve standaardregels, die desgewenst uitdrukkelijk van toepassing kunnen worden verklaard (*facultatief recht*);⁶⁴ zie bijvoorbeeld afdeling 3.4 en 3.5 Awb.

Ad a: alle Awb-bepalingen zijn dwingend van aard, tenzij de Awb-wetgever uitdrukkelijk heeft aangegeven dat het gaat om regelend, aanvullend of facultatief recht. Afwijken van dwingend Awb-recht kan alleen bij wet in formele zin.

Ad b en c: nadere invulling van ruimte die de Awb uitdrukkelijk aan de bijzondere wetgever laat, niet formuleren in termen van 'afwijkingen'. Het begrip 'wettelijk voorschrift' verwijst in de Awb naar *elke* bepaling in rijks- of decentrale regelgeving, dus niet alleen naar bepalingen van een wet in formele zin.

Zo biedt artikel 3:15, tweede lid, Awb de mogelijkheid om bij wettelijk voorschrift te bepalen dat, als de uniforme openbare voorbereidingsprocedure (afdeling 3.4 Awb) van toepassing is, ook anderen dan

⁶⁴ MvT Awb, eerste tranche, E.J. Daalder & G.R.J. de Groot, *Parlementaire geschiedenis van de Algemene wet bestuursrecht. Eerste tranche*, Alphen aan den Rijn: Samsom H.D. Tjeenk Willink 1993, p. 64-65.

belanghebbenden zienswijzen naar voren kunnen brengen. In artikel 16.23, eerste lid, Omgevingswet is vervolgens bepaald dat eenieder zienswijzen kan indienen.

4.1.2 Termijnen

Bij het aangeven van termijnen wordt zoveel mogelijk aangesloten bij de varianten die de Awb kent. Zie paragraaf 2.3.4.

4.1.3 Opname in Awb

45. Bij daarvoor in aanmerking komende bepalingen wordt, in overleg met het Ministerie van JenV, bezien of het onderwerp zich leent voor opname in de Awb.

De Omgevingswet ziet op het omgevingsrecht. De harmonisatie binnen het bestuursrecht kan verder worden vergroot door een onderwerp te regelen in een algemene wet zoals de Awb. Dit speelt uiteraard alleen bij onderwerpen uit het omgevingsrecht die zich daarvoor lenen. Veralgemeining zal vooral aan de orde kunnen zijn bij procedurele bepalingen. Voorbeelden hiervan zijn de uniforme openbare voorbereidingsprocedure van afdeling 3.4 Awb en de coördinatieregeling van afdeling 3.5 Awb.⁶⁵ Deze procedures hebben hun oorsprong (deels) in de omgevingsrechtelijke wetgeving en zijn daarna voor generieke toepassing geschikt gemaakt door opname in de Awb.

4.2 Interbestuurlijk verkeer

46. Vermijd expliciete bepalingen over interbestuurlijk verkeer, zoals wettelijke overlegplichten tussen bestuursorganen en regels over een gezamenlijke voordracht.

Bij de stelselherziening geldt het uitgangspunt van vertrouwen, ook voor overheden onderling. Daarom wordt zeer terughoudend omgegaan met regels over bestuurlijk overleg (tenzij dit nodig is gelet op Europese verplichtingen of bestuurlijke afspraken) en overig interbestuurlijk verkeer, zoals verplichtingen om een afschrift van een genomen besluit te zenden aan een ander bestuursorgaan. Bij delegatie van regelgevende bevoegdheden worden geen bepalingen opgenomen over een gezamenlijke voordracht. Artikel 2.2 Omgevingswet schrijft in algemene zin al afstemming en samenwerking met andere overheden voor. Als bij omgevingsvergunningen gelet op taken of verantwoordelijkheden formele betrokkenheid van een ander bestuursorgaan bij de besluitvorming is aangewezen, kan een adviesrecht worden overwogen. In uitzonderingsgevallen (vanwege bijzondere deskundigheid of behartiging van zwaarwegende belangen) kan een adviesrecht met instemming worden overwogen.⁶⁶

4.3 Evidente zaken niet regelen

Zaken die voor zich spreken worden niet geregeld. Dit geldt om te beginnen op terminologisch vlak: woorden of zinsneden die voor de werking van een bepaling geen materiële meerwaarde hebben, worden niet opgenomen; zie (de toelichting bij) aanwijzing 3.1 Ar. Zie paragraaf 2.1.3 voor enkele voorbeelden. Het kan ook gelden voor juridische verplichtingen, bijvoorbeeld specifieke toe- en doorzendverplichtingen zoals die in de eerder geldende omgevingsrechtelijke wetgeving regelmatig voorkwamen. Deze worden niet overgenomen in het Omgevingswet-stelsel omdat daar wordt uitgegaan van professioneel handelende bestuursorganen (uitgangspunt vertrouwen); zie ook vuistregel 46.

4.4 Scheiding tussen beleid en normstelling

47. Onder de Omgevingswet vormt scheiding van beleid en normstelling het uitgangspunt.

⁶⁵ Wet van 3 maart 2021 tot wijziging van de Algemene wet bestuursrecht en enkele andere wetten in verband met het nieuwe omgevingsrecht en nadeelcompensatierecht (*Stb.* 2021, 135).

⁶⁶ Adviesrecht (met of zonder instemming) is geregeld in het Omgevingsbesluit.

Bij de Omgevingswet is scheiding van beleid en normstelling als uitgangspunt gehanteerd. Daarom kunnen beleidsdocumenten geen algemeen verbindende voorschriften bevatten.⁶⁷ Zo kan een omgevingsvisie geen burger bindende voorschriften bevatten. Beleidsdocumenten, zoals omgevingsvisies en programma's, binden in beginsel alleen het vaststellend bestuursorgaan bij de uitoefening van zijn bevoegdheden.⁶⁸ Voor juridische binding van andere overheden zijn daarop gerichte rechtsregels of beschikkingen (instructieregels of instructies) nodig.⁶⁹ Het Rijk en de provincies kunnen langs die weg andere bestuursorganen instrueren hun taken en bevoegdheden op een bepaalde wijze uit te oefenen.

4.5 Keuze voor summiere regeling

48. Bij sommige onderwerpen en instrumenten is gekozen voor een summiere regeling; sluit daarbij aan.

Zo wordt bijvoorbeeld zeer terughoudend omgegaan met het stellen van eisen aan de omgevingsvisie. Dit houdt onder meer verband met het gehanteerde uitgangspunt van vertrouwen. Een ander voorbeeld is het afzien van regels over interbestuurlijk verkeer (zie paragraaf 4.2). Verder is in het stelsel zoveel mogelijk afgezien van het regelen van motiveringsplichten; in plaats daarvan wordt bij voorkeur gewerkt met *inhoudelijke* instructieregels (Bkl). Hiermee wordt de achterliggende bedoeling van de regel beter zichtbaar gemaakt. Tot slot kan hier worden genoemd dat in hoofdstuk 2 Omgevingswet de taken van bestuursorganen bewust niet uitputtend of limitatief zijn geregeld. Zo wordt ruimte gehouden voor flexibiliteit en toekomstige veranderingen.

4.6 EEZ / BES

49. Een bepaling in de uitvoeringsregelgeving is alleen van toepassing in de EEZ als dat uitdrukkelijk in die AMvB of ministeriële regeling is bepaald.

De Omgevingswet zelf is grotendeels van toepassing in de exclusieve economische zone (EEZ); zie artikel 1.5, eerste lid, Omgevingswet. In een AMvB of ministeriële regeling gebaseerd op de Omgevingswet moet overeenkomstig artikel 1.5, tweede lid, Omgevingswet uitdrukkelijk worden aangegeven of die van toepassing is in de EEZ.⁷⁰ Als dat niet expliciet is bepaald, geldt de bepaling of regeling dus niet in de EEZ. Meestal is een algemene bepaling opgenomen over toepassing in de EEZ (artikel 1.2 Bal, artikel 1.2 Bkl, artikel 1.2 Omgevingsbesluit en artikel 1.2 Omgevingsregeling).

De Omgevingswet is niet van toepassing op de BES-eilanden. Voor de openbare lichamen Bonaire, Sint Eustatius en Saba en de exclusieve economische zone op de Caribische Zee blijft specifieke wetgeving van toepassing.⁷¹

4.7 Overgangsrecht

Om een soepele overgang van oud naar nieuw recht te bewerkstelligen kan overgangsrecht nodig zijn. Ook het eerbiedigen van bestaande rechten kan ertoe noodzaken om overgangsrecht op te nemen.

⁶⁷ Wel volgt uit de Awb dat een bestuursorgaan zich rekenschap moet geven van beleidsuitspraken van andere, waaronder hogere, bestuursorganen.

⁶⁸ Met uitzondering van een aantal specifieke programma's, te weten programma's die een rechtstreekse titel geven voor activiteiten. Dit speelt bijvoorbeeld bij enkele natuurprogramma's.

⁶⁹ MvT Ow, *Kamerstukken II* 2013/14, 33962, 3, p. 44-45 en 298.

⁷⁰ Dit is alleen anders bij op grond van de Omgevingswet gestelde regels over stortingsactiviteiten op zee of over het vangen, doden of verwerken van walvissen. Daarvoor is op wetsniveau al bepaald dat deze gelden in de EEZ (artikel 1.5, derde en vierde lid, Omgevingswet).

⁷¹ MvT Ow, *Kamerstukken II* 2013/14, 33962, 3, p. 26.

In die overgang van oud naar nieuw recht kan er sprake zijn van overgangsrecht dat bij inwerkingtreding direct of bijna direct is uitgewerkt en er kan sprake zijn van overgangsrecht dat voor een langere termijn moet blijven gelden.

50. Overgangsrecht dat direct of bijna direct is uitgewerkt, wordt opgenomen in het wetsvoorstel, de AMvB of de regeling waarmee het stelsel van de Omgevingswet wordt gewijzigd of aangevuld. Overgangsrecht dat voor een langere termijn moet blijven gelden, wordt opgenomen in de Omgevingswet, een van de vier AMvB's of de Omgevingsregeling.

Voorbeelden van overgangsrecht dat direct of bijna direct is uitgewerkt:

- de overgang van instrumenten van het oude naar het nieuwe recht, bijvoorbeeld de gelijkstelling van een vergunning onder het oude recht aan een vergunning onder het nieuwe recht;
- het afmaken van lopende procedures onder het oude recht.

Voorbeelden van overgangsrecht dat voor een langere termijn moet blijven gelden:

- bepaalde artikelen niet van toepassing laten zijn op bijvoorbeeld een activiteit die is gestart voor een bepaalde datum (artikel 4.1147a Bal);
- een artikel niet van toepassing laten zijn op een onderdeel van een bouwwerk dat is gebouwd voor een bepaalde datum (bijvoorbeeld artikel 3.144 Bbl);
- tot een bepaalde datum niet aan bepaalde (kwaliteits)eisen hoeven voldoen (artikel 15.61 Bal);
- een bepaald artikel is tot een bepaalde datum niet van toepassing (artikel 3.87c Bbl);
- bepalingen met eerbiedigende werking uit hoofdstuk 5 Bkl, bijvoorbeeld: bepalingen uit een aantal paragrafen zijn niet van toepassing voor zover activiteiten:

"a. op grond van een omgevingsplan of een omgevingsvergunning voor een buitenplanse omgevingsplanactiviteit al rechtmatig op een locatie worden verricht of zijn toegestaan op het tijdstip van inwerkingtreding van die bepalingen; of

b. zijn toegestaan op grond van een in werking getreden projectbesluit of omgevingsvergunning voor een buitenplanse omgevingsplanactiviteit, dat is vastgesteld respectievelijk die is verleend door een bestuursorgaan van het Rijk" (artikel 5.36 Bkl);

- het overgangsrecht voor de overgangsfase van omgevingsplan met tijdelijk deel tot omgevingsplan, dat geldt tot een bij koninklijk besluit te bepalen tijdstip (afdeling 22.1 Omgevingswet);
- regels over de plicht tot het opstellen van een programma voor de sanering van geluid van decentrale infrastructuur, waaraan uiterlijk in 2038 moet zijn voldaan (afdeling 22.2 Omgevingswet).⁷²

Zie de Handreikingen voor de uitvoeringsregelgeving voor aanvullende informatie over onder meer de plek binnen een hoofdstuk, afdeling of paragraaf waar dit langer durend overgangsrecht wordt opgenomen.⁷³

Vuistregels voor overgangsrecht dat wordt opgenomen in het wetsvoorstel, de AMvB of de regeling waarmee het stelsel van de Omgevingswet wordt gewijzigd of aangevuld

Gebruik bij de formulering van de gelijkstelling: gelden als/geldt als (en niet: wordt 'gelijk gesteld' of 'aangemerkt als' of 'is/zijn').

Gebruik 'van kracht zijn/is' voor de status van het oude instrument (en niet: vaststelling/inwerkingtreding/bekendmaking). 'Van kracht' omvat alles wat 'in werking is' en niet hetgeen is uitgewerkt, zoals kapvergunningen van 20 jaar geleden. Hierdoor wordt de toevoeging 'onmiddellijk' voor het oude recht overbodig.

Gebruik bij verwijzing naar het moment van inwerkingtreding 'voor' en niet 'vóór'. Na het gebruik van de woorden 'voor' en 'na' volgt geen nadere aanduiding van de inwerkingtreding. Geen tijdstip,

⁷² Na wijziging door de Aanvullingswet geluid Omgevingswet.

⁷³ Handreiking Bkl, paragraaf 2.6; Handreiking Bal en Bbl, paragraaf 4.7.

moment, datum en dag, maar bijvoorbeeld alleen: "voor inwerkingtreding van artikel 3.9 van de Omgevingswet". Mocht nadere aanduiding van de inwerkingtreding onontkoombaar zijn, dan wordt daarvoor alleen gebruikt: de datum van inwerkingtreding (bijvoorbeeld een besluit dat *op de datum* van inwerkingtreding (...)). Ratio van het gebruik van 'datum' is dat dit overeenkomt met de tekst van een inwerkingtredings-KB.

Gebruik de formulering "blijft het oude recht van toepassing" (en niet 'blijft het recht zoals het voor inwerkingtreding gold van toepassing' o.i.d.).

- De voorkeursvolgorde binnen overgangsrechtelijke bepalingen is als volgt:
 - gelijkstelling;
 - procedure (in beginsel tot fase 'onherroepelijk' eerbiedigende werking, dus zowel voorbereiding als rechtsbescherming); afwijken van dit algemene stramien alleen voor het omgevingsplan of besluiten zonder beroepsmogelijkheid;
 - overige bijzonderheden, voor zover deze niet meeliften met het overgangsrecht voor de totstandkomingsprocedure.

- De voorkeursvolgorde binnen de leden van overgangsrechtelijke bepalingen is als volgt:
 - gebruik bij een individuele rechtsfiguur/document de formulering: "een [naam en artikel oude figuur] gelden/geldt als [naam en artikel nieuwe figuur]", bijvoorbeeld "een leidraad als bedoeld in artikel 4.6 van de Waterwet die betrekking heeft op regionale wateren en van kracht is, geldt als een waterbeheerprogramma als bedoeld in artikel 3.7 van de Omgevingswet".

- Het moment van gelijkstelling is bij:
 - het omgevingsplan: de datum van inwerkingtreding (en niet de datum van onherroepelijkheid) (ratio: algemene werking omgevingsplan (onderdelen die niet ter discussie staan, kunnen direct gaan werken), vermijden doorlopen geldigheid van oude bestemmingsplannen);⁷⁴
 - overige besluiten waartegen beroep openstaat (zoals een projectbesluit, een omgevingsvergunning en een gedoogplichtbeschikking): het moment van onherroepelijkheid;
 - besluiten waartegen geen beroep openstaat (zoals programma's en omgevingsvisies): de datum van het van kracht worden.

⁷⁴ Wat dat laatste betreft, zie de memorie van toelichting bij de Invoeringswet Omgevingswet (*Kamerstukken II* 2017/18, 34986, 3, p. 460): "Een bestemmingsplan treedt doorgaans immers al in werking na afloop van de beroepstermijn (6 weken na de bekendmaking). Het instellen van beroep na afloop van de beroepstermijn heeft geen schorsende werking en een toegewezen schorsingsverzoek heeft alleen betrekking op dat deel van het bestemmingsplan, waarvoor het verzoek is toegewezen. De «rest» van het plan treedt dus gewoon in werking en gaat dan dus gelden als deel van het omgevingsplan. Alleen het geschorste deel van het bestemmingsplan blijft gedurende de hele beroepsprocedure nog gelden als een bestemmingsplan en de daarvoor geldende regels onder het «oude» recht. Als geen voorlopige voorziening wordt aangevraagd of toegewezen zal een bestemmingsplan dat op het moment van in werking treden van de Omgevingswet nog niet is vastgesteld, maar waarvan al wel het ontwerp ter inzage ligt of heeft gelegen, na vaststelling, bekendmaking en het verstrijken van de beroepstermijn in zijn geheel deel gaan uitmaken van het omgevingsplan, ook als tegen (onderdelen van) dat plan beroep is ingesteld. Alleen voor de behandeling van het beroep (inclusief een eventuele toepassing van de bestuurlijke lus) blijft het oude recht van toepassing."

BIJLAGE I GEBRUIK VAN KERNBEGRIPPEN IN HET STELSEL VAN DE OMGEVINGSWET

1. Inleiding

Deze bijlage bevat enkele vuistregels voor een consistent gebruik van kernbegrippen in het stelsel van de Omgevingswet. Besproken wordt wat de betekenis is van de volgende kernbegrippen: (onderdelen van de) *fysieke leefomgeving*, *locatie*, *functie* en *activiteit*. Ook wordt ingegaan op het gebruik van deelbegrippen hiervan en het aanduiden van deelverzamelingen binnen deze overkoepelende begrippen.

2. Het gebruik van kernbegrippen

2.1 Algemeen

Kernbegrippen zijn begrippen die binnen het stelsel van de Omgevingswet een centrale plaats innemen. Ze vormen als het ware de bouwstenen van het nieuwe huis voor het omgevingsrecht. Deze begrippen zijn in de wet vaak niet gedefinieerd, maar ze worden wel steeds in een specifieke, vaste betekenis gebruikt. In de memorie van toelichting bij de Omgevingswet is die betekenis omschreven (zie hieronder).

Belangrijke kernbegrippen zijn:

- (onderdelen van de) fysieke leefomgeving;
- locatie;
- functie; en
- activiteit.

Het is voor de inzichtelijkheid van het stelsel en het vermijden van fouten bij de toepassing ervan cruciaal dat op één en dezelfde wijze gebruik wordt gemaakt van, en onderscheid wordt gemaakt tussen:

- onderdelen van de fysieke leefomgeving, zoals bouwwerken, infrastructuur, water, bodem en cultureel erfgoed;
- de locaties waar deze onderdelen zich bevinden (locaties kunnen gebieden zijn);
- de functies van deze locaties; en
- activiteiten met gevolgen voor de fysieke leefomgeving.

Het is voor de goede werking van het stelsel essentieel dat kernbegrippen op een zuivere manier worden gebruikt. Elk kernbegrip heeft een eigen, unieke betekenis. Een contextafhankelijk gebruik van begrippen moet worden voorkomen: een zodanig gebruik dat begrippen “van kleur verschieten” al naar de gelang de context waarin ze worden gehanteerd (zie ook paragraaf 2.1.2). Het is ook niet wenselijk dat op dezelfde zaken verschillende etiketten worden geplakt. Zo kan een onderdeel van de fysieke leefomgeving niet tegelijkertijd ook een functie zijn (een onderdeel van de fysieke leefomgeving kan wel een bepaalde functie *hebben*). Het voorgaande volgt in algemene zin al uit de Aanwijzingen voor de regelgeving (aanwijzing 3.7 Ar). Kernbegrippen in het stelsel van de Omgevingswet mogen niet willekeurig door elkaar worden gebruikt, omdat dit meteen onduidelijkheid geeft en vragen oproept over de inhoud en werking van het stelsel. Een zuiver gebruik van kernbegrippen is dus niet alleen een terminologische kwestie, maar heeft ook een grote inhoudelijke component.

Verder is het natuurlijk van belang dat het begrippenkader aansluit bij het normale spraakgebruik. Ook dit volgt uit de Aanwijzingen voor de regelgeving (aanwijzing 3.3, eerste lid, Ar).

Samengevat zijn dit de vuistregels voor het gebruik van kernbegrippen:

- a. Hanteer kernbegrippen in een eenduidige betekenis (*niet contextafhankelijk*).
- b. Label onderdelen van de fysieke leefomgeving, activiteiten en andere bouwstenen van het regelcomplex van de Omgevingswet steeds op eenduidige wijze (*niet willekeurig*).
- c. Sluit aan bij het normale spraakgebruik.

Hieronder is per kernbegrip een nadere toelichting opgenomen.

2.2 *Activiteit*

Het begrip activiteit is niet gedefinieerd in de Omgevingswet. Dit begrip wordt meestal geassocieerd met vergunningplichtige activiteiten of activiteiten waarover (op rijks- of decentraal niveau) regels worden gesteld, maar het begrip als zodanig is niet hiertoe beperkt en mag dus ruimer worden gebruikt. Zie in dit verband artikel 1.2, eerste lid, Omgevingswet: de wet gaat over “activiteiten die gevolgen hebben of kunnen hebben voor de fysieke leefomgeving”. In die brede betekenis wordt het begrip activiteit bijvoorbeeld gebruikt bij de algemene zorgplicht van artikel 1.7 Omgevingswet. Die bepaling spreekt in algemene zin over “activiteiten die nadelige gevolgen kunnen hebben voor de fysieke leefomgeving” (hier is dus wel een beperking aangebracht tot *nadelige* gevolgen).

Vuistregel: buiten de context van nader gespecificeerde activiteiten op grond van hoofdstuk 4 (Algemene regels) en 5 (Omgevingsvergunning) van de Omgevingswet mag het begrip activiteit in het stelsel ook in zijn brede betekenis worden gebruikt. Het kan dan *elke* activiteit zijn, zolang het maar gaat om activiteiten met (mogelijke) gevolgen voor de fysieke leefomgeving. Duid een activiteit niet aan met een alternatief begrip, zoals handeling. In een beperkt aantal gevallen kan wel het begrip werkzaamheden worden gebruikt; zie paragraaf 2.1.2.

2.3 *(Onderdelen van de) fysieke leefomgeving*

Het begrip fysieke leefomgeving is in de Omgevingswet niet gedefinieerd, evenmin trouwens als in de Wet algemene bepalingen omgevingsrecht (Wabo).⁷⁵ Het begrip is wel nader gekleurd door de niet-limitatieve opsomming van onderdelen van de fysieke leefomgeving in artikel 1.2, tweede lid, Omgevingswet: bouwwerken, infrastructuur, watersystemen, water, bodem, lucht, landschappen, natuur, cultureel erfgoed en werelderfgoed.

Het begrip fysieke leefomgeving wordt in de Omgevingswet en de daarop gebaseerde regelgeving conform het normale spraakgebruik gehanteerd. Het fysieke aspect is dus kenmerkend. Onderdelen van de fysieke leefomgeving kunnen daar van nature aanwezig zijn (zoals water, bodem en lucht), maar ze kunnen ook het resultaat zijn van menselijk handelen (zoals infrastructuur en bouwwerken).

Het is overigens mogelijk om in het stelsel *specifiekere* begrippen te hanteren ter aanduiding van deelverzamelingen van onderdelen van de fysieke leefomgeving. Bijvoorbeeld autosnelweg en luchthaven (valt onder infrastructuur), energie-infrastructuur (valt onder infrastructuur), archeologisch monument (valt onder cultureel erfgoed) en woning (valt onder bouwwerken). Aandachtspunten hierbij zijn: wees terughoudend bij het gebruik van specifieke begrippen en hanteer die begrippen, als ze nodig zijn, op eenduidige wijze.

Lijn: het begrip fysieke leefomgeving wordt onder de Omgevingswet gebruikt conform het normale spraakgebruik. Het is mogelijk om specifiekere begrippen te hanteren als nadere duiding van onderdelen van de fysieke leefomgeving. Gebruik die specifieke begrippen echter alleen als dat nodig is voor de begrijpelijkheid en goede werking van de bepaling. Streef naar een eenduidig gebruik van begrippen.

2.4 *Functie*

⁷⁵ MvT Omgevingswet, *Kamerstukken II* 2013/14, 33962, 3, p. 60-61.

Het begrip functie is in de Omgevingswet niet gedefinieerd. Volgens de memorie van toelichting is de functie het gebruiksdoel dat, of de status (in de betekenis van bijzondere eigenschap) die een onderdeel van de fysieke leefomgeving op een bepaalde locatie heeft.⁷⁶

“Elke functietoedeling heeft ten minste twee essentiële kenmerken: functiekenmerken en locatiekenmerken. De functiekenmerken drukken een bepaalde rol, taak of dienstbaarheid uit van het desbetreffende onderdeel van de fysieke leefomgeving. De toedeling van bijvoorbeeld de functies «hoofdweg», «militair terrein», «waterwingebied» of «bedrijventerrein» ziet op de taak die dat deel van de fysieke leefomgeving heeft. Die functie heeft een invloed op of stelt bijzondere eisen aan de directe omgeving daarvan of aan activiteiten die binnen dat onderdeel (kunnen) worden verricht.”⁷⁷

Hieruit blijkt dat een functie iets zegt, in normatieve of beschrijvende zin, over een onderdeel van de fysieke leefomgeving op een bepaalde locatie. Een functie is dus zelf geen onderdeel van de fysieke leefomgeving.

In het stelsel van de Omgevingswet wordt het begrip functie veelal gebruikt in de context van het omgevingsplan. Het omgevingsplan bevat voor het gehele grondgebied van de gemeente in ieder geval de regels die nodig zijn voor een evenwichtige toedeling van functies aan locaties (artikel 4.2, eerste lid, Omgevingswet).

Dit functiebegrip in de context van artikel 4.2, eerste lid, Omgevingswet moet begripsmatig en inhoudelijk worden onderscheiden van de volgende begrippen:

- *Maatschappelijke functies* van watersystemen. De zinsnede “het vervullen van maatschappelijke functies door watersystemen” komt zowel in de Omgevingswet als in het Bkl voor. Met functie wordt hier hetzelfde bedoeld als daarmee in het algemeen in de Omgevingswet wordt bedoeld: het gaat hier om een bepaalde rol, taak of dienstbaarheid van het watersysteem. Die functie heeft een invloed op, of stelt bijzondere eisen aan, de directe omgeving van dat watersysteem of aan activiteiten die daarbinnen (kunnen) worden verricht. Het gaat onder meer om de functies die worden toegekend in waterprogramma’s. Hier wordt de term *toekennen* gebruikt en niet *toedelen*: een maatschappelijke functie wordt aan een watersysteem *toegekend*, terwijl bij het omgevingsplan wordt gesproken van het *toedelen* van een functie aan een locatie.

- *Gebruiksfunctie*: gedeelten van een of meer bouwwerken die dezelfde gebruiksbestemming hebben en die samen een gebruikseenheid vormen (zie definitie in bijlage I bij het Bbl). Het begrip gebruiksfunctie verwijst dus naar een onderdeel van de fysieke leefomgeving, namelijk naar delen van bouwwerken. Er zijn diverse soorten gebruiksfuncties, zoals woonfuncties, industrieënfuncties en kantoorfuncties. Als beide functiebegrippen (functie en gebruiksfunctie) in dezelfde set regels voorkomen, moet goed worden gelet op het gebruik van correcte terminologie. Zie bijvoorbeeld afdeling 5.1 Bkl (Instructieregels met het oog op een evenwichtige toedeling van functies aan locaties), waar in instructieregels over luchtkwaliteit en geur wordt verwezen naar ‘gebouwen met een woonfunctie’. Het begrip woonfunctie verwijst hier dan naar een gedeelte van een bouwwerk, niet naar de functie die het omgevingsplan aan de betrokken locatie toedeelt.

- *Functie in andere zin*. Binnen het stelsel van de Omgevingswet wordt de term functie soms in een andere context of betekenis gebruikt dan bovenbedoeld, bijvoorbeeld in een lossere betekenis, die nauwer aansluit bij het normale spraakgebruik. Voorbeelden: de functieervulling van een weg (artikel 10.2, eerste lid, Omgevingswet), het vervullen van functies door personen (artikel 17.10, derde lid, Omgevingswet),⁷⁸ en personen met een functiebeperking (artikel 3.97 Bbl).

⁷⁶ MvT Omgevingswet, *Kamerstukken II* 2013/14, 33962, 3, p. 137.

⁷⁷ MvT Omgevingswet, *Kamerstukken II* 2013/14, 33962, 3, p. 137.

⁷⁸ Na wijziging door de Invoeringswet Omgevingswet.

Omwille van de helderheid het begrip functie in het stelsel primair gebruiken als aanduiding van het gebruiksdoel dat, of de status (in de betekenis van bijzondere eigenschap) die een onderdeel van de fysieke leefomgeving op een bepaalde locatie heeft, waar dat door de overheid wordt bepaald. Het gaat dus om het toedelen van functies aan locaties zoals dat gebeurt in het omgevingsplan of om het toekennen van maatschappelijke functies aan watersystemen, bijvoorbeeld in een waterprogramma. Daarnaast kan gebruik worden gemaakt van het begrip gebruiksfunctie zoals gedefinieerd in het Bbl. Het gaat dan om een gedeelte van een bouwwerk met een bepaalde gebruiksbestemming, bijvoorbeeld een woonfunctie, gezondheidszorgfunctie, onderwijsfunctie, kantoorfunctie of industrie functie. Ook elders in het stelsel wordt het begrip gebruiksfunctie soms als aangrijpingspunt van een regel gehanteerd, bijvoorbeeld in Bkl-instructieregels over luchtkwaliteit en geur en in Bal-regels over externe veiligheid en luchtemissies. In die regels wordt verwezen naar gedeelten van een bouwwerk met gebruikmaking van het Bbl-begrip gebruiksfunctie.

Vuistregel: gebruik het begrip functie ter aanduiding van functies die worden toegeedeeld aan locaties als bedoeld in artikel 4.2 Omgevingswet. Verder kan 'functie' worden gebruikt in verband met het toekennen van maatschappelijke functies aan watersystemen. Vermijd een ander gebruik van het begrip functie. Daarnaast kan gebruik worden gemaakt van het begrip gebruiksfunctie uit het Bbl om te verwijzen naar gedeelten van een bouwwerk met een bepaalde gebruiksbestemming.

2.5 Gevolgen voor de fysieke leefomgeving

Artikel 1.2, derde en vierde lid, Omgevingswet spreekt over "gevolgen voor de fysieke leefomgeving". Gebruik het begrip effecten alleen voor maatschappelijke effecten van besluiten (zoals de economische effecten van besluiten)⁷⁹ en in de regels over milieueffectrapportage ('milieueffecten').

Onder "gevolgen voor de fysieke leefomgeving" worden ook gevolgen voor de mens begrepen, mits die beïnvloeding loopt via de band van de fysieke leefomgeving; zie artikel 1.2, vierde lid, Omgevingswet.

Lijn: gebruik 'gevolgen voor de fysieke leefomgeving' en vermijd andere begrippen zoals 'effecten' (behalve in regels over milieueffectrapportage en over maatschappelijke effecten van besluiten). De gevolgen voor de mens zijn mede begrepen in "de gevolgen voor de fysieke leefomgeving" (zie artikel 1.2, vierde lid, Omgevingswet) en hoeven dus niet apart te worden genoemd.

2.6 Locatie

Een locatie is te omschrijven als een begrensd deel van het grondgebied van een gemeente, een waterschap of een provincie of van Nederland. Met begrenzing wordt bedoeld op geometrische begrenzing in twee of drie dimensies. Een locatie is een virtueel vlak (of blok) in de ruimte. Locaties zijn er van klein tot groot, van een punt (de locatie waar een antenne wordt geplaatst) tot een zeer groot gebied (de Noordzee). In het stelsel van de Omgevingswet wordt het begrip locatie onder meer gebruikt bij het omgevingsplan ('het toedelen van functies aan locaties') en in het Bal (als wordt verwezen naar de locatie waarop een activiteit wordt verricht).

"De term «locatie» is een ruimtelijk begrip dat een onderdeel van de fysieke leefomgeving aanduidt. (...) Een locatie kan in omvang heel verschillend zijn, van een enkel punt, een lange strook (infrastructuur) tot een groot gebied. (...) Locaties kunnen dus naast, maar ook boven elkaar liggen."⁸⁰

Er zijn veel subtypen locaties, die in de Omgevingswet en de uitvoeringsregelgeving vaak worden aangeduid met een samenstelling met ...*gebied*". Dat gebeurt als die aanduiding is ingeburgerd, als dat past bij de aard van het onderwerp of als een EU-richtlijn dat begrip hanteert. Voorbeelden zijn de begrippen Natura 2000-gebied, beperkingengebied, bergingsgebied, stiltegebied,

⁷⁹ Dit is ook van belang voor de toelichting bij een regelgevingsproduct.

⁸⁰ MvT Omgevingswet, *Kamerstukken II 2013/14*, 33962, 3, p. 137-138.

grondwaterbeschermingsgebied, luchthavengebied, stroomgebied, risicogebied externe veiligheid en brandaandachtsgebied. Deze begrippen zijn inhoudelijk gekleurd en daardoor voldoende specifiek en onderscheidend. In algemene zin is van belang dat meer diffuse gebiedsbegrippen moeten worden vermeden en dat wordt gestreefd naar een overzichtelijk palet van gebiedsbegrippen die ten opzichte van elkaar voldoende onderscheidend zijn. Voorbeelden van te vermijden diffuse gebiedsbegrippen afkomstig uit de voorheen geldende omgevingsrechtelijke regelgeving zijn functiebeschermingsgebied, functie-invloedsgebied en vrijwaringszone.

In andere gevallen is de term *terrein* het meest geschikt. Dit is vooral het geval als de regel niet de locatie betreft, maar het onderdeel van de fysieke leefomgeving dat zich op die locatie bevindt. De term *terrein* benadrukt dat fysieke karakter. Voorbeelden: militair terrein, crossterrein, parkeerterrein, opslagterrein, industrieterrein, springterrein en aansluitend terrein (Bbl). Soms worden ingeburgerde begrippen in het stelsel ingebouwd, waarbij in enkele gevallen het begrip *terrein* in bedoelde betekenis in de begripsomschrijving voorkomt. Voorbeelden: stortplaats ("terrein waar afvalstoffen worden gestort"), jachtveld ("voor de uitoefening van de jacht bestemd of geschikt terrein") en begraafplaats.

In weer andere gevallen wordt de term *perceel* gebruikt. Soms is het een locatie die administratief begrensd is (een kadastraal perceel), soms wordt perceel in een andere, meer feitelijke betekenis gebruikt. Gebruik het begrip *perceel* om een kadastraal perceel aan te duiden, zoals in regels over herverkaveling (afdeling 12.4 Omgevingswet) en bij perceelsgrenzen (Bbl). Als een meer specifieke, feitelijke betekenis is bedoeld, gebruik dan een samenstelling, zoals bouwwerkperceel ("perceel dat als uitgangspunt dient bij het toetsen van een bouwwerk aan de regels van dit besluit"; Bbl).

Het begrip *gronden* wordt onder meer gebruikt als de privaatrechtelijke status relevant is. Bijvoorbeeld bij de regels over gedoogplichten⁸¹ ("ontvangen van maaisel op gronden van de rechthebbende") en kavelruil ("de gronden van het achtergelaten bedrijf worden gebruikt om onroerende zaken samen te voegen"). Ook wordt dit begrip gehanteerd in de regels over kostenverhaal.

Bij kostenverhaal gaat het erom dat de overheid, naast het juridisch toelaten van een gebiedsontwikkeling, ook kosten moet maken voor het feitelijk mogelijk maken van nieuw toegelaten ontwikkelingen. Die kosten worden onder de regeling van kostenverhaal betaald uit de waardevermindering die de gronden ondergaan als gevolg van het verrichten van nieuw toegelaten (bouw)activiteiten.

Het gebruik van de term 'gronden' is bij kostenverhaal deels ingeburgerd, maar dient ook om duidelijk te maken dat de verhaalsgrondslag niet de exploitatie van gerealiseerde gebouwen betreft, maar louter de exploitatie van de grond waarop die gebouwen worden gebouwd. Door te spreken van 'gronden' wordt dus een zekere splitsing aangegeven in de vermogensbestanddelen van de ontwikkelende partij. Na de grondwaardevermindering houdt het op: winsten van bijvoorbeeld verhuur van vastgoed kunnen niet voor het kostenverhaal worden gebruikt.⁸²

Lijn: een locatie is een begrensd deel van het grondgebied van een gemeente, een waterschap of een provincie of van Nederland. Met begrenzing wordt bedoeld op geometrische begrenzing in twee of drie dimensies.

Locaties kunnen een meer specifieke benaming krijgen, bijvoorbeeld "...gebied" of "...plaats", als dat ingeburgerde of Europese begrippen zijn. Volsta daarbuiten met een zo beperkt mogelijk palet van 'gebiedsbegrippen'. Zorg bij samenstellingen met "(...)gebied" voor voldoende inhoudelijke kleuring (stiltegebied, stroomgebied, opslagterrein, industrieterrein enz.).

⁸¹ Zie bijvoorbeeld de definitie van 'rechthebbende' in artikel 10.1 Omgevingswet: "degene die enig recht heeft op de onroerende zaak waarin, waarop, waarboven of waaronder (bijvoorbeeld) een werk van algemeen belang tot stand wordt gebracht".

⁸² Zie voor een voorbeeld van het gebruik van 'gronden' in deze context de memorie van toelichting bij de Aanvullingswet grondeigendom Omgevingswet, in verband met kostenverhaal bij organische gebiedsontwikkeling (*Kamerstukken II 2018/19, 35133, 3, p. 179*).

Gebruik het begrip perceel om een kadastraal perceel aan te duiden. Als een meer specifieke, feitelijke betekenis is bedoeld, gebruik dan een samenstelling, zoals bouwwerkperceel.

Het begrip gronden wordt onder meer gebruikt als de privaatrechtelijke status relevant is (gedoogplichten, kavelruil enz.) en in de context van kostenverhaal.

Gebruik locatie- en gebiedsbegrippen niet om onderdelen van de fysieke leefomgeving aan te duiden. Als het fysieke karakter doorslaggevend is, kan het beste het begrip "terrein" worden gebruikt (crossterrein, parkeerterrein, opslagterrein enz.).

BIJLAGE II GEBRUIK VAN SYMBOLEN, MEETEENHEDEN EN GETALLEN

Hieronder zijn vuistregels opgenomen voor een consistent gebruik van symbolen, meeteenheden en getallen in het stelsel van de Omgevingswet. Deze bijlage bevat een op het omgevingsrecht gerichte, praktische vertaling van aanwijzing 3.22 Ar, met onder andere voorbeeldformuleringen uit dat stelsel. Aanwijzing 3.22 Ar schrijft voor dat voor meeteenheden de wettelijk vastgestelde aanduidingen moeten worden gebruikt; de toelichting verwijst vervolgens naar het Meeteenhedenbesluit 2006. Gezien de aard van het onderwerp is deze bijlage vooral van belang voor de uitvoeringsregelgeving.

De vuistregels hebben betrekking op het gebruik van symbolen, meeteenheden en getallen zowel in de lopende tekst van bepalingen als in tabellen. In de uitwerking gelden voor tabellen soms andere regels dan voor artikelen. Dat onderscheid is hieronder aangegeven. Aan het slot van deze bijlage zijn de vuistregels, met het oog op de praktische toepassing, ook schematisch weergegeven.

Wel symbool:

Gespecificeerd aantal: als in de lopende tekst een specifiek getal wordt genoemd, dan het symbool gebruiken.

- *Lengte:* mm, cm, m enz. (geen: millimeter, centimeter, meter enz.)

Voorbeelden:

- een gastoevoerleiding met een diameter van meer dan 50,8 cm
- een wegtunnel met een tunnallengte van meer dan 250 m
- een windturbine met een rotordiameter van meer dan 2 m
- een diepte van niet meer dan 1,20 m
- een rijsnelheid van 6,7 km/u

- *Oppervlakte, volume:* cm², m³, ha enz. (geen: vierkante centimeter, kubieke meter, hectare enz.). Deze laatste schrijfwijze wordt wel gevolgd als sprake is van ongespecificeerde aantallen; zie hieronder bij 'Geen symbool'.

Voorbeelden:

- het behandelen van meer dan 25.000 m³ dierlijke meststoffen per jaar
- een vloeroppervlakte van meer dan 1,5 m²
- een terreinoppervlakte van meer dan 25 ha

- *Massa:* mg, g, kg enz. (geen: milligram, gram, kilogram enz.), behalve 'ton' (geen 't')

Voorbeelden:

- het verbod, bedoeld in artikel 5.1, tweede lid, van de wet, om zonder omgevingsvergunning een milieubelastende activiteit te verrichten, geldt voor de milieubelastende activiteiten, bedoeld in artikel 3.30, voor zover het gaat om het opslaan, herverpakken of bewerken van meer dan 10.000 kg vuurwerk van categorie F1, F2 of F3
- het slachten van meer dan 10.000 kg levend gewicht aan dieren per week
- een jaarproductie van 5.000 ton of meer
- een opslagcapaciteit van ten hoogste 50.000 ton

in tabel: meetonzekerheid in mg/Nm³

in tabel: emissiegrenswaarde kalenderjaargemiddelde in kg/ton geproduceerde titaandioxide

- *Temperatuur*: aanduidingen in °C (geen: Celsius)

Voorbeelden:

- het opslaan van meer dan 25 m³ gevaarlijke stoffen van ADR-klasse 3 in een bunkerstation als de inhoud niet geheel bestaat uit gasolie, diesel of huisbrandolie met een vlammpunt van 55 °C of hoger
- de uittreedtemperatuur bedraagt ten minste 900 °C
- de temperatuur van de baden is niet hoger dan 50 °C

- *Vermogen, druk*: kW, MW,⁸³ kPa (geen: kilowatt, megawatt, kilopascal)

Voorbeelden:

- Als milieubelastende activiteit als bedoeld in artikel 2.1 wordt aangewezen het exploiteren van een stookinstallatie met een nominaal thermisch ingangsvermogen van meer dan 100 kW
- een oven met een nominaal thermisch ingangsvermogen van meer dan 100 kW
- een warmtevracht van meer dan 50 MW
- een nominale druk van ten minste 20.000 kPa

- *Energie, warmte, elektrische spanning*: J, KJ, kV (geen: joule, kilojoule, kilovolt)

Voorbeeld:

- locaties voor een hoogspanningsverbinding met een spanning van ten minste 220 kV zijn de tracés tussen de locaties, genoemd in bijlage XV, onder C, waarvan de geometrische begrenzing bij ministeriële regeling is vastgelegd en de tracés tussen een locatie voor grootschalige elektriciteitsopwekking en het hoogspanningsnet met een spanning van ten minste 220 kV

- *Eenheid per tijdsaanduiding*: m/s, KJ/s enz. (geen: meter per seconde, kilojoule per seconde). Deze laatste schrijfwijze wordt wel gevolgd als sprake is van ongespecificeerde aantallen; zie hieronder bij 'Geen symbool'.

Voorbeelden:

- met het oog op het voorkomen of beperken van verontreiniging van een oppervlaktewaterlichaam en het beschermen van de gezondheid worden geen gewasbeschermingsmiddelen gebruikt als de windsnelheid meer is dan 5 m/s
- met het oog op de preventie en bestrijding van luchtverontreiniging vindt geen overslag plaats van stuifgevoelige goederen, ingedeeld in stuifklasse S1 en S2, bij een windsnelheid van meer dan 8 m/s
- een waterverbruik van meer dan 25.000 m³/jaar
- de hoeveelheid te onttrekken grondwater is minder dan 100 m³/u

Geen symbool:

Ongespecificeerd aantal: als in de lopende tekst geen specifiek getal wordt genoemd, is het niet mogelijk om het symbool te gebruiken.

Voorbeelden:

- het elektriciteitsverbruik van de waswaterpomp in **kilowatt**
- de storingsfactor wordt berekend door de helft van de storingsemisatie te delen door de ondergrens, uitgedrukt in **kilogram** per jaar⁸⁴

⁸³ Belangrijk is dat 'MW' daadwerkelijk met hoofdletters wordt geschreven (megawatt). Het symbool 'mW' heeft namelijk een andere betekenis (milliwatt).

⁸⁴ Gebruik van enkelvoud en meervoud: als het is 'per', dan enkelvoud gebruiken, dus bijvoorbeeld 'in **kilogram** per ...'; als het onbepaald is, dan meervoud gebruiken, dus bijvoorbeeld 'de hoeveelheid in **kilogrammen**'.

- het verplaatsen van meer dan 20 m³ per strekkende **meter** zand op het strand
- het gehalte koolmonoxide, uitgedrukt in **milligram** per **normaal kubieke meter**,
- de hoeveelheid, uitgedrukt in **kilogrammen** of **liters**,
- werkdruk in **kilopascal**
- de geleidbaarheid van het waswater in **milliSiemens** per **centimeter**
- hemelwater wordt per **hectare** teeltoppervlakte opgevangen

Let op: in (de eerste rij van) een tabel ook bij een ongespecificeerd aantal *wel* het symbool gebruiken.

Voorbeelden:

- emissiegrenswaarde in kg/jaar
- werkdruk aan inlaatzijde van de installatie in kPa
- ontwerpcapaciteit van de installatie in Nm³/u
- zwaveldioxide in mg/Nm³
- massastroom in g/u

Tijd: jaar, maand, dag, uur, minuut, seconde worden als hoofdregel niet afgekort, maar voluit geschreven.⁸⁵

Voorbeelden:

- het voor meer dan 24 uur parkeren van vervoerseenheden met gevaarlijke stoffen
- een periode van ten minste zes jaar
- in een logiesfunctie is 24 uur per dag een functionaris aanwezig
- alle perioden van 07.00 tot 19.00 uur

Soms worden tijdsaanduidingen *wel* afgekort (seconde: s; uur: u), namelijk als ze onderdeel zijn van een samenstelling met een schuine streep.

Voorbeelden:

- ontwerpcapaciteit van de installatie in Nm³/u
- massastroom in g/u
- windsnelheid van meer dan 8 m/s

Alleen vastgestelde meeteenheden:

- In beginsel geen vreemde meeteenheden zoals inch of DN (Diametre Nominal) gebruiken.
- Voor eenheden die een niet-vastgelegde grootte aanduiden, wordt de afkorting indien nodig met een begripsomschrijving verduidelijkt.

Voorbeeld:

geluidbelasting Lden: geluidbelasting of andere geluidwaarde op een plaats en door een bron over alle perioden van 07.00 tot 19.00 uur, van 19.00 tot 23.00 uur en van 23.00 tot 07.00 uur van een jaar als omschreven in bijlage I, onder 1, bij de richtlijn omgevingslawaa

Getallen:

- *Cijfers*: zakelijke en exacte gegevens (zoals maten, gewichten en data) worden altijd in cijfers geschreven. Bij andere soorten gegevens dan zakelijke en exacte gegevens

⁸⁵ Het woord 'jaar' wordt na getallen in enkelvoud geschreven. Voorbeelden Omgevingswet: "in ieder geval vijf jaar na het onherroepelijk worden van een omgevingsvergunning", "een periode van ten minste zes jaar", "niet meer dan tien jaar voor het aanleggen".

(zoals termijnen, uitgedrukt in dagen, weken enz.) worden getallen in letters geschreven bij getallen onder de twintig.

Voorbeelden van zakelijke en exacte gegevens:

- een gastoevoerleiding met een diameter van meer dan **50,8** cm
- meer dan **2.500** kg gevaarlijke stoffen
- een gebruiksoppervlakte van minder dan **50** m²
- een oppervlakte van ten minste **0,7** m x **0,7** m
- een hoogteverschil van meer dan **1,5** m
- tot 1 januari **2023** zijn de artikelen (...) niet van toepassing
- **8,6** melkkoeien van **2** jaar en ouder (*leeftijd in cijfers*)

Voorbeelden van andere dan zakelijke en exacte gegevens:

- een voorkeursrecht vervalt **drie** jaar na het ingaan ervan
- het is verboden de activiteit te verrichten zonder dit ten minste **vier** weken voor het begin ervan te melden.
- de zwemlocatie bevindt zich gedurende **vijf** opeenvolgende jaren in de klasse slecht
- binnen **zes** weken na ingebruikname
- **dertien** weken (artikel 4:56 Awb)
- legkippen van **18** weken en ouder (*leeftijd in cijfers*)
- het voor meer dan **24** uur opstellen van voertuigen

- *Korte getallen:* kies in principe de eenheid die een zo kort mogelijk getal oplevert (2,5 cm of 25 mm in plaats van 0,025 m). Gebruik de SI-prefixen c (1/100), d (1/10), da (10) en h (100) alleen waar dit technisch gebruikelijk is.
- *Percentages:* met %-teken (geen: procent)

Voorbeelden:

- met het oog op het voorkomen van emissies van koolwaterstoffen in de lucht wordt een mijnbouwfakkel gebruikt met een rendement van ten minste 99%
- een driftreductie van ten minste 75%

- *Spatie:* tussen het getal en de eenheid staat telkens een spatie, ook voor °C. Tussen een getal en het %-teken staat echter geen spatie.

Voorbeelden:

- als milieubelastende activiteit als bedoeld in artikel 2.1 wordt aangewezen het exploiteren van een stookinstallatie met een nominaal thermisch ingangsvermogen van meer dan 100 kW
- met het oog op het voorkomen van emissies van koolwaterstoffen in de lucht wordt een mijnbouwfakkel gebruikt met een rendement van ten minste 99%
- een aansluitwaarde van meer dan 100 kW

Schuine streep: 'per' wordt in principe geschreven als '/' bij het gebruik van eenheden, ook al bestaat de samenstelling maar deels uit een eenheid.

Voorbeelden:

- voor het afvalwater afkomstig van het reinigen van afgassen dat wordt geloosd op een oppervlaktewaterlichaam zijn de emissiegrenswaarden voor onopgeloste stoffen 45 mg/l, en in 95% van de gevallen 30 mg/l, gemeten in een steekmonster
- een waterverbruik van meer dan 25.000 m³/jaar
- de concentratie van asbestvezels in de binnenlucht is niet groter dan 2.000 vezels/m³

Euro: voor de aanduiding van bedragen in euro's wordt het euroteken '€' gebruikt (aanwijzing 3.21 Ar).

Voorbeelden:

- ten hoogste € 2,27 per ton gestorte afvalstoffen
- ten hoogste € 1,- per ton droge stof gestorte afvalstoffen
- ten minste € 5.000.000 per vergunningplichtige activiteit

Schematische weergave van bovenstaande vuistregels:

Tabel 1. Gebruik van symbolen en meeteenheden

Onderwerp	In lopende tekst, gespecificeerd	In lopende tekst, niet gespecificeerd	In tabel
Lengte, snelheid	mm, cm, m enz. m/s enz. <i>Bijvoorbeeld:</i> - een diameter van meer dan 50,8 cm - een tunnellingte van meer dan 250 m - een rijsnelheid van 6,7 km/u - een windsnelheid van meer dan 8 m/s	millimeter, centimeter, meter enz. <i>Bijvoorbeeld:</i> - de geleidbaarheid in milliSiemens per centimeter - per strekkende meter zand op het strand	Afkorten
Oppervlakte, volume	cm ² , m ³ , ha enz. <i>Bijvoorbeeld:</i> - meer dan 25.000 m ³ dierlijke meststoffen per jaar - een vloeroppervlakte van meer dan 1,5 m ² - een waterverbruik van meer dan 25.000 m ³ /jaar - de hoeveelheid te onttrekken grondwater is minder dan 100 m ³ /u - de concentratie van asbestvezels is niet groter dan 2.000 vezels/m ³	vierkante centimeter, kubieke meter, hectare enz. <i>Bijvoorbeeld:</i> - het lozingsdebiet in kubieke meters per uur - de hoeveelheid, uitgedrukt in kilogrammen of liters, hemelwater wordt per hectare teeltoppervlakte opgevangen	Afkorten
Massa	mg, g, kg enz. Let op: wel 'ton' (geen 't') <i>Bijvoorbeeld:</i> - meer dan 10.000 kg levend gewicht aan dieren per week	milligram, gram, kilogram enz. <i>Bijvoorbeeld:</i> - het gehalte koolmonoxide, uitgedrukt in milligram	Afkorten <i>Bijvoorbeeld:</i> - meetonzekerheid in mg/Nm ³

	- een jaarproductie van 5.000 ton of meer	per normaal kubieke meter, - de emissie van ammoniak, uitgedrukt in kilogram ammoniak per dierplaats per jaar,	- in kg/ton geproduceerde titaandioxide - emissiegrenswaarde in kg/jaar - emissiegrenswaarde in mg/Nm ³ - zwaveldioxide in mg/ Nm ³ - massastroom in g/u
Temperatuur	°C ⁸⁶ <i>Bijvoorbeeld:</i> - de uittreedtemperatuur bedraagt ten minste 900 °C	graden Celsius	Afkorten
Vermogen, druk	kW, MW, kPa <i>Bijvoorbeeld:</i> - een warmtevracht van meer dan 50 MW - een nominale druk van ten minste 20.000 kPa	kilowatt, megawatt, kilopascal <i>Bijvoorbeeld:</i> - werkdruk in kilopascal	Afkorten <i>Bijvoorbeeld:</i> - werkdruk in kPa
Energie, warmte, elektrische spanning	J, KJ, kV KJ/s enz.	joule, kilojoule, kilovolt	Afkorten
Hoeveelheid	ml, l enz.	milliliter, liter <i>Bijvoorbeeld:</i> - de hoeveelheid, uitgedrukt in liters, - het zuurverbruik in liters per dag	Afkorten

Tabel 2. Getallen in cijfers of letters?

	Zakelijke en exacte gegevens	Andere gegevens, tot 20	Andere gegevens, 20 en meer
Type gegevens	Maten, gewichten, data	Termijnen	Termijnen
Voorbeelden	- een grotere diameter dan 50,8 cm - meer dan 2.500 kg gevaarlijke stoffen	- een voorkeursrecht vervalt drie jaar na het ingaan ervan	- het voor meer dan 24 uur opstellen van voertuigen

⁸⁶ Gebruik het gradienteken onder het kopje 'symbool invoegen' van Word.

	<ul style="list-style-type: none"> - een gebruiksoppervlakte van minder dan 50 m² - een oppervlakte van ten minste 0,7 m x 0,7 m - een hoogteverschil van meer dan 1,5 m - 8,6 melkkoeien van 2 jaar en ouder <i>(leeftijd in cijfers)</i> - tot 1 januari 2023 	<ul style="list-style-type: none"> - het is verboden de activiteit te verrichten zonder dit ten minste vier weken voor het begin ervan te melden - de zwemlocatie bevindt zich gedurende vijf opeenvolgende jaren in de klasse slecht - binnen zes weken na ingebruikname - dertien weken - legkippen van 18 weken en ouder <i>(leeftijd in cijfers)</i> 	
--	--	--	--

BIJLAGE III DELEGATIETERMINOLOGIE IN DE OMGEVINGSWET

Hieronder zijn, in aanvulling op vuistregel 44, uitgangspunten vastgelegd voor een geharmoniseerde delegatieterminologie in de Omgevingswet. Uitgangspunt is dat de vetgedrukte modelformuleringen worden gebruikt. Het kan uiteraard zo zijn dat in een enkel geval een uitzondering moet worden gemaakt. Ook hierbij geldt dat een consistent gebruik van de delegatieterminologie bijdraagt aan een uniforme stijl en uitleg van de regelgeving.

1 Algemeen

1.1 Modelformuleringen

op grond van deze wet

bij⁸⁷ algemene maatregel van bestuur worden (nadere) regels gesteld over

bij algemene maatregel van bestuur kunnen (nadere) regels worden gesteld over

bij algemene maatregel van bestuur wordt bepaald

bij algemene maatregel van bestuur kan worden bepaald

bij ministeriële regeling worden (nadere) regels gesteld over

bij ministeriële regeling kunnen (nadere) regels worden gesteld over

bij ministeriële regeling wordt bepaald

bij ministeriële regeling kan worden bepaald

bij regeling van Onze Minister [of Onze Minister die het aangaat] in combinatie met bovenstaande varianten

1.2 Terugverwijzingen

Niet altijd is er sprake van zelfstandige delegatiegrondslagen. Vaak wordt verwezen naar een eerdere (centrale) grondslag, bijvoorbeeld in verband met een verplichting of begrenzing van die grondslag. Bijvoorbeeld wanneer wordt bepaald welke regels in ieder geval kunnen of moeten worden gesteld. Het verdient aanbeveling om in de formulering tot uitdrukking te brengen dat er geen nieuwe grondslag wordt gecreëerd. Dat kan met de volgende formuleringen:

voor verwijzing naar een ander artikel:

op grond van artikel (..)

regels als bedoeld in artikel (..)

bij algemene maatregel van bestuur als bedoeld in artikel (..)

⁸⁷ Soms kan de formule "bij of krachtens" worden gebruikt. Voor subdelegatie van regelgevende bevoegdheid is alleen in bepaalde situaties aanleiding; zie paragraaf 3.3, vuistregel 38.

voor verwijzing binnen een artikel:

bij de maatregel⁸⁸ (..)

bij de regeling

daarbij (..)

1.3 Vermijden

- brede verwijzingen naar alle formele wetten, zoals: "bij of krachtens de wet" en "bij of krachtens wet"
- met betrekking tot, omtrent, ten aanzien van, inzake enz. (zie woordenlijst helder taalgebruik; tabel 1 bij vuistregel 20)
- Onze Minister (of Onze Minister die het aangaat) stelt regels
- bij ministeriële regeling wordt geregeld
- bij ministeriële regeling worden regels gegeven enz.
- worden bij ministeriële regeling vastgesteld, in overeenstemming met bij algemene maatregel van bestuur te stellen regels,
- bij de maatregel, bedoeld in (..),
- bij deze maatregel
- regels gesteld op grond van (..) / regels, gesteld op grond van (..),
- dubbele verwijzingen: "op het bij algemene maatregel van bestuur stellen van regels op grond van het eerste lid"

Bij verwijzing binnen een artikel kunnen verwijzingen "(als) bedoeld in het (..) lid" vaak worden weggelaten. Zie ook paragraaf 2.3.7. Alleen als dat voor de betekenis echt nodig is "(als) bedoeld in het eerste lid" enz. toevoegen. De betekenis is meestal duidelijk genoeg. Zie bijvoorbeeld artikel 4.24, tweede en derde lid, Omgevingswet: "De regels" in plaats van "De regels, bedoeld in het eerste lid,".

2 Aangewezen

2.1 Modelformuleringen

bij algemene maatregel van bestuur worden (..) aangewezen

bij algemene maatregel van bestuur kunnen (..) worden aangewezen

Terugverwijzingen:

bij algemene maatregel van bestuur aangewezen (..)

bij de maatregel aangewezen (..)

daarbij aangewezen (..)

⁸⁸ Standaard spreken van "de maatregel". Mocht er verwarring kunnen ontstaan: die maatregel.

aangewezen (..)

Voor ministeriële regelingen gebeurt dit op gelijke wijze.

2.2 Waarvoor gebruiken?

In een delegatiegrondslag kunnen verschillende zaken worden "aangewezen", bijvoorbeeld:

gevallen, agglomeraties, gebieden (zoals beperkingengebieden), **bestuursorganen, oppervlaktewaterlichamen, waterkeringen, besluiten**

'Aangewezen' wordt in het stelsel ook buiten gevallen van delegatie gebruikt, bijvoorbeeld in combinatie met:

locaties, kavels, onroerende zaken, onderdelen van de fysieke leefomgeving, installaties, bestuursorganen of andere instanties, adviseurs, rijkswateren, wegen, programma's, projecten, onderwerpen, soorten, categorieën, parameters, gegevens

'Aangewezen' kan in combinatie met deze begrippen dus eventueel ook worden gebruikt in een delegatiebepaling.

2.3 Vermijden

- Drie of meer keer herhaald gebruik zo veel mogelijk vermijden:

Bij algemene maatregel van bestuur kan worden bepaald dat een daarbij aangewezen bestuursorgaan voor daarbij aangewezen doeleinden kaarten voor daarbij aangewezen gebieden, infrastructuur of andere onderdelen of aspecten van de fysieke leefomgeving vaststelt en bijhoudt.

- "daartoe". Kan vaak worden gemist.

- "op een bij algemene maatregel van bestuur aangewezen wijze". "Aangewezen" suggereert dat zaken bij AMvB concreet worden benoemd. "Wijze" past daar niet goed bij. Eventueel "aangegeven" gebruiken.

- "bij algemene maatregel van bestuur genoemde (..)"

3 Aangegeven

3.1 Modelformuleringen

Zie onder 2.1.

3.2 Waarvoor gebruiken?

Gebruiken wanneer "aangewezen" niet geschikt of minder passend is in de betrokken delegatiegrondslag. Voorbeelden van gebruik in delegatiegrondslagen in de Omgevingswet:

grenzen, openbare lichamen, wijze, bestuursorganen

'Aangegeven' wordt in het stelsel ook buiten gevallen van delegatie gebruikt, bijvoorbeeld in combinatie met:

gronden, belangen, termijnen, methoden, criteria, elementen, aspecten, perioden, omstandigheden, begrenzing, afstanden, percentages, concentraties, maatregelen, gegevens, referentie- en meetpunten, afmetingen, brandklasse, oppervlakte, capaciteit, geluidniveau, bepalingen, onderwerpen

'Aangegeven' kan in combinatie met deze begrippen dus eventueel ook worden gebruikt in een delegatiebepaling.

3.3 Vermijden

- "aangegeven gevallen" of andere onderwerpen die zijn genoemd onder 2.2. Daarvoor wordt "aangewezen" gebruikt.

4. Vastgesteld

4.1 Modelformuleringen

Zie onder 2.1.

4.2 Waarvoor gebruiken?

"Vastgesteld" wordt in delegatiegrondslagen in de Omgevingswet onder meer gebruikt in combinatie met **omgevingswaarden, rangorde** (van maatschappelijke en ecologische behoeften), **alarmingwaarden** en **tarieven**.

'Vastgesteld' wordt ook buiten gevallen van delegatie gebruikt, bijvoorbeeld in combinatie met:

projectbesluiten, programma's, emissiegrenswaarden, achtergrondwaarden, kaarten (zoals geluidbelastingkaarten), **peilbesluiten, ruilbesluiten, geldsommen, factoren** (correctiefactor, emissiefactor), **schadeloosstelling, bedragen**

'Vastgesteld' kan in combinatie met deze begrippen dus eventueel ook worden gebruikt in een delegatiebepaling.

5 Te stellen / gestelde

"Te stellen" kan verschillend worden geïnterpreteerd. Zo kan de vraag rijzen of deze formulering een verplichte delegatiegrondslag oplevert (dit is het geval). In lijn met de voltooid deelwoorden "aangewezen", "aangegeven" en "vastgesteld" spreken we in de Omgevingswet van **gestelde** regels.

Vermijden

- "te stellen"

6 Enkelvoud / meervoud

Zowel enkel- als meervoud komt in de Omgevingswet voor. Het meervoud komt veel vaker voor. Daarom als **uitgangspunt meervoud**, tenzij er verwarring zou kunnen bestaan over de betekenis.

Voorbeeld gebruik meervoud:

Bij algemene maatregel van bestuur worden met het oog op het beschermen van het milieu regels gesteld over de wijze waarop het eerste lid wordt toegepast voor daarbij aangewezen activiteiten. Bij de maatregel kan worden bepaald dat daarbij gestelde regels alleen gelden in daarbij aangewezen gevallen. (*artikel 5.38, derde lid, Omgevingswet*)

7. Bij / in:

1. AMvB, ministeriële regeling, omgevingsplan, waterschapsverordening, omgevingsverordening, programma, omgevingsvergunning, voorbereidingsbesluit enz.

2. *een/de/het*: AMvB, regeling, omgevingsplan, waterschapsverordening, omgevingsverordening, programma, omgevingsvergunning, voorbereidingsbesluit enz.

Ad 1. De vaste formule volgens de Aanwijzingen voor de regelgeving (aanwijzing 2.26 Ar) is "bij algemene maatregel van bestuur" en "bij ministeriële regeling" (aanwijzing 2.28 Ar). In de Gemeentewet en de Provinciewet wordt gesproken van "**bij verordening**". Die formulering heeft

dan ook de voorkeur. Voor andere instrumenten kan daarbij worden aangesloten. Dus bijvoorbeeld: "**bij besluit**".

Ad 2. Als er een lidwoord nodig is, is de voorkeur voor "bij" niet vanzelfsprekend. "Bij een besluit", "bij het plan" enz. roept de vraag op of het echt daarvan onderdeel moet zijn, of dat het bijvoorbeeld ook in de toelichting kan. Het verschil in formulering kan dan leiden tot (vermeende) betekenisverschillen. Om misverstanden te voorkomen kan beter "in" worden gebruikt. Ook in de Gemeentewet en de Provinciewet wordt gesproken van "**in de verordening**". Voor andere instrumenten kan daarbij worden aangesloten. Dus bijvoorbeeld: "**in het besluit**".

Een uitzondering hierop kan worden gemaakt bij een terugverwijzing naar bij "bij algemene maatregel van bestuur". De terugverwijzing "bij de maatregel" ligt dan meer voor de hand dan "in de maatregel".

Uitgangspunt:

- 1. zonder lidwoord: "bij",**
- 2. met een lidwoord: "in".**

8 Krachtens / op grond van

Afgezien van de term "bij of krachtens" wordt "krachtens" niet gebruikt voor verwijzingen binnen de wet. In plaats daarvan wordt "op grond van" gebruikt. Dit omwille van consistentie en moderner taalgebruik. Er is geen verschil in betekenis. Dus niet: "krachtens artikel 2.9" maar: "**op grond van artikel 2.9**".

"Krachtens verordening" komt niet voor in de Gemeentewet of de Provinciewet en slechts heel sporadisch in de voorheen geldende omgevingsrechtelijke wetten. Deze worden in de Omgevingswet vervangen door: **op grond van een verordening**.

Vermijden

Vermijd de formulering "bij **of krachtens** omgevingsverordening". "Krachtens" betekent dan dat door gedeputeerde staten regels mogen worden gesteld. Dat kan tot vragen leiden: geeft de wetgever daarmee een bevoegdheid aan bijvoorbeeld provinciale staten om te delegeren of zijn gedeputeerde staten rechtstreeks bevoegd?

9. Clausuleren delegatie (zie ook vuistregels 39-41)

Het gaat hierbij zowel over kleuring als over begrenzing van delegatiegrondslagen. Er kunnen verschillende functies worden onderscheiden.

1.

Functie:

De delegatiegrondslag wordt begrensd door daarbij het specifieke doel te noemen. Uitgangspunt vormen daarbij de formuleringen die in artikel 2.1, derde lid, Omgevingswet zijn opgenomen.

Modelformuleringen:

Bij algemene maatregel van bestuur worden **met het oog op het beschermen van de gezondheid** regels gesteld over

Vermijden:

- in het belang van

2.

Functie:

De formele wetgever stelt zeker dat in de uitvoeringsregelgeving regels kunnen worden gesteld.

Modelformuleringen:

Daarbij kan (in ieder geval) worden bepaald

De regels kunnen (in ieder geval) inhouden

Vermijden:

- Waartoe in ieder geval regels kunnen behoren over
- Hiertoe kunnen behoren
- Daarbij kan ook worden bepaald
- De nadere regels kunnen in ieder geval zien op
- (..) kan in ieder geval betrekking hebben op

3.

Functie:

De formele wetgever stelt zeker dat in de uitvoeringsregelgeving beperking mogelijk is.

Modelformulering:

(...) kan worden bepaald dat (..) alleen geldt in daarbij aangewezen gevallen

Vermijden:

- (..) slechts geldt
- (..) voor daarbij aangewezen gevallen

4.

Functie:

De formele wetgever stelt voorwaarden aan het gebruik van de delegatiebevoegdheid door middel van een verplichting. Een verplichting betekent meer sturing door de formele wetgever en de wettelijke opdracht biedt een sterkere waarborg dat (over bepaalde onderwerpen) regels zullen worden gesteld.

Modelformuleringen:

Daarbij / op grond van (..) wordt (in ieder geval) bepaald

Daarbij / op grond van (..) worden (in ieder geval) regels gesteld over

De regels houden (in ieder geval) in

De regels strekken er in ieder geval toe dat

Vermijden:

- Hiertoe behoren in ieder geval regels over
- Tot deze (...) behoren in ieder geval
- waaronder regels voor

BIJLAGE IV OVERZICHT VUISTREGELS

1. Opbouw en structuur

1.1 Behoud coherentie stelsel

1. Zorg ervoor dat het stelsel van de Omgevingswet een stelsel blijft. Betrek bij wijziging of aanvulling van regels binnen het stelsel de verhouding tot, en de gevolgen voor, de rest van het stelsel en besteed daar in de toelichting aandacht aan.

1.2 Aansluiten bij architectuur stelsel

2. Volg de architectuur van de Omgevingswet en de daarop gebaseerde uitvoeringsregelgeving.

1.3 Harmonisatie

3. Bezie bij regeling van een onderwerp of kan worden aangesloten bij bestaande instrumenten en regels binnen het stelsel van de Omgevingswet en, zo niet, of het mogelijk is om een algemene regeling voor dat onderwerp te creëren.

1.4 Aantal niveaus

4. De Omgevingswet en de uitvoeringsregelgeving zijn onderverdeeld in ten hoogste drie niveaus: hoofdstukken, afdelingen en paragrafen.

1.5 Nummering artikelen en bijlagen

5. Artikelen worden per hoofdstuk doorlopend genummerd volgens het volgende model: artikel 1.1, artikel 1.2 enz.
Bijlagen worden doorlopend genummerd met Romeinse cijfers (I, II enz.).

1.6 Vaste volgordes

6. In de Omgevingswet en de uitvoeringsregelgeving worden zoveel mogelijk vaste volgordes aangehouden, bijvoorbeeld een vaste volgorde van bestuurslagen (gemeente, waterschap, provincie, Rijk) en van belangen of oogmerken.

1.7 Definities

7. Begripsbepalingen worden gebundeld in een bijlage. De afzonderlijke hoofdstukken, afdelingen en paragrafen bevatten geen eigen begripsbepalingen.

8. In de bijlage met definities wordt een alfabetische volgorde gehanteerd. Begrippen worden niet geletterd.

9. Verkorte aanduidingen van EU-regelgeving en internationale verdragen worden in een aparte lijst in de bijlage opgenomen.

10. Een begripsbepaling wordt alleen opgenomen als dat nodig is.

11. In de uitvoeringsregelgeving worden begripsbepalingen uit de bijlage bij de Omgevingswet niet herhaald.

12. Een begripsbepaling wordt niet gebruikt om een (inhoudelijke) norm te stellen.
Een begripsbepaling wordt niet ingezet met alleen het doel het toepassingsbereik van de regeling te bepalen.
Een begripsbepaling bevat geen delegatiegrondslag.
Een begripsbepaling deelt geen bevoegdheden toe.

13. Als in de Omgevingswet is afgezien van het opnemen van een begripsbepaling, wordt niet in de uitvoeringsregelgeving alsnog een begripsbepaling geïntroduceerd.

14. Voor het opnemen van een begripsbepaling op AMvB-niveau geldt een zwaartepuntbenadering: de begripsbepaling wordt opgenomen in de AMvB waarin het begrip het meest prominent aanwezig is. Als dat nodig is, wordt vanuit een andere AMvB naar deze begripsbepaling verwezen volgens het volgende model:

[begrip]: [begrip] als bedoeld in bijlage I bij [AMvB]

1.8 Zichtbaarheid van kernelementen

15. Zorg ervoor dat de kernelementen van de regeling goed zichtbaar zijn: de (juridische) bouwstenen moeten helder zijn voor bestuursorganen, burgers, bedrijven en de overheid als initiatiefnemer en voor de rechter.

16. Richt je op de kern van wat je wilt regelen.

1.9 Digitaliseerbaarheid

17. Houd rekening met de eisen die samenhangen met de digitaliseerbaarheid van de regels.

2 Terminologie en wetstechniek

2.1 Terminologie

18. Zorg ervoor dat gehanteerde begrippen goed aansluiten op het begrippenkader van de Omgevingswet en de uitvoeringsregelgeving. Gebruik kernbegrippen van het stelsel op een heldere, consistente en zichtbare manier.

19. Stem het detailniveau van bepalingen zoveel mogelijk af op dat van de regeling waarin het onderwerp wordt ingebouwd.

20. Hanteer bij het formuleren van bepalingen helder taalgebruik. Maak daarbij gebruik van tabel 1 (Helder taalgebruik). Vermijd onnodig ingewikkelde of archaïsche formuleringen.

21. Hanteer bij het formuleren van bepalingen vaste begrippen en vaste woordcombinaties conform tabel 2 (Vaste begrippen en woordcombinaties).

2.2 Wetstechniek

22. Artikelen worden voorzien van een opschrift met een inhoudelijke aanduiding van het onderwerp. Streef bij vergelijkbare artikelen naar consistentie in de formulering van de opschriften.

23. Bijlagen worden voorzien van een vetgedrukt opschrift met een inhoudelijke aanduiding van het onderwerp. Gebruik hierbij het volgende model:

Bijlage [Romeins cijfer] bij artikel x / de artikelen x en y van deze wet/dit besluit/deze regeling + aanduiding onderwerp tussen haakjes

24. Regel één onderwerp per artikel. Een artikel heeft niet meer dan vijf leden.

25. Verwijzingen worden waar nodig inhoudelijk ingekleurd.

26. Gebruik modelbepalingen en modelformuleringen als deze beschikbaar zijn.

27. Als sprake is van een toepassingsvoorwaarde, zet deze dan zoveel mogelijk vooraan in de bepaling.

28. Gebruik symbolen, meeteenheden en getallen conform de daarvoor opgestelde vuistregels (zie bijlage II).

29. Formuleer een bepaling niet onnodig in termen van afwijkingen ('in afwijking van') of 'onverminderd'.

30. Bepalingen gelden, tenzij anders is bepaald, niet alleen voor de oorspronkelijke vaststelling van een besluit of andere rechtsfiguur, maar ook bij latere wijzigingen.

31. Welke uitgave van een norm van toepassing is, is centraal geregeld in bijlage II bij de Omgevingsregeling. In de bepaling zelf wordt de uitgave daarom niet vermeld.

3 Delegatiesystematiek

3.1 Gedekt door bestaande grondslagen?

32. Ga na of de gewenste regelgevende bevoegdheid niet al besloten ligt in de delegatiegrondslagen van de Omgevingswet. Vul, bij wijziging van een van de AMvB's of de Omgevingsregeling, indien nodig de daarin opgenomen berustingsbepaling aan.

3.2 Verdeling onderwerpen over wet, AMvB en regeling

33. Sluit aan bij de in de Omgevingswet vastgelegde verdeling van onderwerpen over de drie niveaus van regelgeving.

34. De hoofdelementen worden in de Omgevingswet zelf geregeld. Concreet betekent dit dat op wetsniveau in ieder geval zijn opgenomen:

- bepalingen die de grondslag vormen voor een vergunningstelsel,
- bepalingen die andere overheden in medebewind roepen,
- bepalingen die procedurele waarborgen bevatten voor burgers bij de uitoefening van bestuursbevoegdheden,
- bepalingen die de overheid de bevoegdheid geven tot ingrijpen in het eigendomsrecht, en
- bepalingen over sancties van bestuursrechtelijke aard.

35. Bij delegatie van regelgevende bevoegdheid verdient het in het algemeen de voorkeur dat aan de regering de bevoegdheid wordt toegekend om bij AMvB regels te stellen. Onder de Omgevingswet is gekozen voor bundeling van inhoudelijke regels op AMvB-niveau.

36. Delegatie van regelgevende bevoegdheid aan een minister is alleen in bepaalde gevallen geoorloofd, namelijk als sprake is van uitvoeringstechnische of administratieve voorschriften, meet- en rekenvoorschriften, de concretisering van de uitoefening van een taak of bevoegdheid of bepalingen die dikwijls wijziging behoeven.

37. Om op AMvB-niveau een inhoudelijk verband te kunnen leggen met de nadere uitwerking bij ministeriële regeling, kan een zogenoemde serviceverwijzing worden gebruikt. Gebruik hiervoor een van de vaste formuleringen uit de AMvB's.

3.3 In beginsel geen subdelegatie

38. Bij delegatie aan een minister wordt bij voorkeur in de Omgevingswet zelf *rechtstreeks* aan de minister gedelegeerd. Subdelegatie van regelgevende bevoegdheid is alleen aan de orde als bij het formuleren van de wetsbepaling nog niet duidelijk in beeld is hoe de te regelen onderwerpen over AMvB en ministeriële regeling zullen worden verdeeld.

3.4 Begrenzing delegatie

39. Delegatie van regelgevende bevoegdheid wordt in de Omgevingswet zo concreet en nauwkeurig mogelijk begrensd, bijvoorbeeld door aan te geven met het oog op welk belang of over welke onderwerpen regels kunnen of moeten worden gesteld.

40. Modelbepaling aanduiding belang (oogmerk):

"De in artikel [...] bedoelde regels over [aanduiding onderwerp] worden gesteld met het oog op [aanduiding belang]"

41. Modelbepalingen aanduiding onderwerp en verplichte implementatie:

"Regels op grond van artikel [...] worden in ieder geval gesteld over [aanduiding onderwerp]"

"De regels strekken er in ieder geval toe dat [...]"

"De regels strekken in ieder geval tot uitvoering van [aanduiding richtlijn, verdrag enz.]" / "... worden in ieder geval regels gesteld ter uitvoering van [aanduiding richtlijn, verdrag enz.]"

3.5 Concentratie van delegatiegrondslagen

42. Per artikel wordt in beginsel slechts één delegatiegrondslag opgenomen. Waar mogelijk wordt voorzien in of aangesloten bij een centrale delegatiegrondslag.

3.6 Aantal niveaus

43. Regel een onderwerp op ten hoogste twee niveaus.

3.7 Delegatieterminologie

44. Bij delegatie van regelgevende bevoegdheid wordt gestreefd naar een geharmoniseerde aanpak voor de verschillende onderwerpen en domeinen. De inkleuring van delegatiegrondslagen gebeurt volgens eenzelfde stamien. Bijlage III bevat, aanvullend op deze vuistregel, nadere uitgangspunten voor de delegatieterminologie in de Omgevingswet.

4 Overige vuistregels

4.1 Verhouding tot Awb

45. Bij daarvoor in aanmerking komende bepalingen wordt, in overleg met het Ministerie van JenV, bezien of het onderwerp zich leent voor opname in de Awb.

4.2 Interbestuurlijk verkeer

46. Vermijd expliciete bepalingen over interbestuurlijk verkeer, zoals wettelijke overlegplichten tussen bestuursorganen en regels over een gezamenlijke voordracht.

4.4 Scheiding tussen beleid en normstelling

47. Onder de Omgevingswet vormt scheiding van beleid en normstelling het uitgangspunt.

4.5 Keuze voor summiere regeling

48. Bij sommige onderwerpen en instrumenten is gekozen voor een summiere regeling; sluit daarbij aan.

4.6 EEZ / BES

49. Een bepaling in de uitvoeringsregelgeving is alleen van toepassing in de EEZ als dat uitdrukkelijk in die AMvB of ministeriële regeling is bepaald.

4.7 Overgangsrecht

50. Overgangsrecht dat direct of bijna direct is uitgewerkt, wordt opgenomen in het wetsvoorstel, de AMvB of de regeling waarmee het stelsel van de Omgevingswet wordt gewijzigd of aangevuld. Overgangsrecht dat voor een langere termijn moet blijven gelden, wordt opgenomen in de Omgevingswet, een van de vier AMvB's of de Omgevingsregeling.

BIJLAGE V GOUDEN REGELS VOOR WETGEVING ONDER DE OMGEVINGSWET

Hieronder zijn 23 'gouden regels' opgenomen voor het opstellen van regels in het stelsel van de Omgevingswet. Deze gaan over drie onderwerpen:

- goede aansluiting bij het wettelijke instrumentarium en systeemkeuzes,
- toepassing van de beleidsmatige verbeterdoelen en uitgangspunten van de stelselherziening, en
- het compact en strak formuleren van regelgevingsteksten.

Onderstaande aandachtspunten zijn gebaseerd op ervaringen gedurende meerdere jaren bij het opstellen en toetsen van (ontwerp)regels binnen het stelsel van de Omgevingswet. Het gaat om onderdelen van het voor de Omgevingswet ontwikkelde wetgevingsbeleid (zoals beschreven in deze leidraad en de handreikingen voor de uitvoeringsregelgeving)⁸⁹ en om onderdelen van de Aanwijzingen voor de regelgeving die zeer regelmatig een rol spelen of die in de toepassing ingewikkeld of weerbarstig (blijken te) zijn. Deze bijlage biedt daarmee een goed en ook beknopt overzicht van belangrijke aandachtspunten voor de wetgevingskwaliteit van het nieuwe stelsel.

AANSLUITEN BIJ WETTELIJK INSTRUMENTARIUM EN SYSTEEMKEUZES

1. Introduceer bij voorkeur geen nieuwe instrumenten, maar gebruik de instrumentenkist van de Omgevingswet en pas (bestaande) rechtsfiguren en bevoegdheden zoveel mogelijk daarin in.

De Omgevingswet kent zes kerninstrumenten: de omgevingsvisie, programma's, algemene rijksregels, decentrale regelgeving (omgevingsplan, waterschapsverordening en omgevingsverordening), de omgevingsvergunning en het projectbesluit. Daarbinnen bestaan soms nadere instrumenten, zoals maatwerkregels en maatwerkvoorschriften waarmee binnen algemene regels flexibiliteit kan worden geboden. Verder kent het stelsel ondersteunende instrumenten, zoals gedoogplichten, milieueffectrapportage en handhavende bevoegdheden, en specifieke instrumenten, zoals het bijzondere instrumentarium voor het inrichten van gebieden (hoofdstuk 12 Omgevingswet). Voor het toevoegen van specifieke instrumenten – instrumenten naast de al bestaande instrumenten – kan reden zijn als de bestaande instrumenten, ook na eventuele aanpassing, de gewenste functionaliteiten niet bieden. Beoordeel bij het toevoegen van een nieuw instrument of dit zich leent voor bredere toepassing binnen het stelsel.

2. Volg de architectuur van de Omgevingswet en de daarop gebaseerde uitvoeringsregelgeving.

Denk bijvoorbeeld aan het onderscheid tussen inhoudelijke en procedurele bepalingen, de indeling in vier AMvB's uitgaande van een doelgroepenbenadering (Bal, Bbl, Bkl en Omgevingsbesluit) en de indeling in hoofdstukken, afdelingen en paragrafen. Sluit aan bij parallelle bepalingen als die er zijn.

3. Zorg inhoudelijk en technisch voor een goede aansluiting op het stelsel van de Omgevingswet. Sluit aan bij eerder gemaakte beleidsmatige en systeemkeuzes.

Naast generieke ontwerpkeuzes (keuzes die gelden voor zowel de Omgevingswet als de uitvoeringsregelgeving, zoals deze leidraad) zijn er per regelgevingsproduct van de uitvoeringsregelgeving specifieke ontwerpkeuzes. Voorbeelden: de voorkeur voor algemene regels boven vergunningplichten, beleidsmatige keuzes over de inzet van maatwerk bij algemene rijksregels (Bal, Bbl) en de lijn die wordt gevolgd bij de keuze tussen de reguliere en de uitgebreide voorbereidingsprocedure (Omgevingsbesluit). Deze beleidsmatige en systeemkeuzes zijn beschreven in het algemeen deel van de memorie van toelichting bij de Omgevingswet⁹⁰ en in de toelichting bij de vier AMvB's en de Omgevingsregeling. De ontwerpkeuzes voor de uitvoeringsregelgeving zijn beschreven in de handreikingen voor de uitvoeringsregelgeving.

⁸⁹ De Handreiking Bkl en de Handreiking Bal en Bbl zijn te raadplegen op de site van het Kenniscentrum Wetgeving en Juridische zaken (KCWJ). De Handreiking Omgevingsbesluit en de Handreiking Omgevingsregeling zullen binnenkort via die site worden ontsloten.

⁹⁰ *Kamerstukken II 2013/14, 33962, 3.*

4. Volg het delegatiebeleid van de Omgevingswet.

a. Bezie of de gewenste regelgevende bevoegdheid niet al besloten ligt in de delegatiegrondslagen van de Omgevingswet.

De Omgevingswet kent voor daarbij aangegeven instrumenten of activiteiten vrij ruime grondslagen voor het stellen van regels bij AMvB of ministeriële regeling, bijvoorbeeld bij instructieregels (artikel 2.24 Omgevingswet) en algemene rijksregels (artikel 4.3 Omgevingswet).

b. Inhoudelijke normstelling grotendeels op AMvB-niveau.

Onder de Omgevingswet is ervoor gekozen om de inhoudelijke regels over de fysieke leefomgeving te bundelen op AMvB-niveau. Regels kunnen bij ministeriële regeling worden gesteld als sprake is van uitvoeringstechnische of administratieve voorschriften, meet- en rekenvoorschriften of de concretisering van de uitoefening van een taak of bevoegdheid (dit is in de onder a genoemde artikelen centraal geregeld voor instructieregels en algemene rijksregels). Ook de noodzaak van frequente wijziging, in combinatie met het detailniveau, kan een reden zijn om een onderwerp bij ministeriële regeling te regelen.

c. In beginsel geen subdelegatie.

Bij delegatie aan een minister bij voorkeur in de Omgevingswet zelf rechtstreeks aan die minister delegeren.

d. Delegatie van regelgevende bevoegdheid zo concreet en nauwkeurig mogelijk begrenzen.

Dit kan bijvoorbeeld door aan te geven met het oog op welk belang of over welke onderwerpen regels kunnen (of moeten) worden gesteld.

5. Bij sommige onderwerpen en instrumenten is gekozen voor een summierere regeling; sluit daarbij aan.

Zo wordt bijvoorbeeld zeer terughoudend omgegaan met het stellen van eisen aan de omgevingsvisie. Deze lijn houdt onder meer verband met het gehanteerde uitgangspunt van vertrouwen.

6. Richt je op de kern van wat je wilt regelen.

Regel bij voorkeur niet het *hoe*, maar het *wat*. Zo bestaat er een voorkeur voor een inhoudelijke regel boven een als procedurele regel vermomde inhoudelijke regel.

7. Zorg ervoor dat de kernelementen van de regeling goed zichtbaar zijn: de (juridische) bouwstenen moeten helder zijn voor bestuursorganen, burgers en bedrijven en voor de rechter.

Is het beginpunt van het normenstelsel eenvoudig te vinden? Wat zijn de relevante stappen en criteria, en is hun betekenis en onderlinge verhouding duidelijk?

8. Bezie kritisch de noodzaak van aanvullende regels ten opzichte van algemene wetten zoals de Awb.

Bijvoorbeeld aanvullende eisen op het gebied van publicatie, terinzagelegging of motivering.

9. Wees zeer terughoudend met afwijkingen ('in afwijking van'), niet alleen bij dwingend Awb-recht, maar ook binnen het stelsel van de Omgevingswet zelf.

Binnen het stelsel, bijvoorbeeld binnen een artikel, kan de aanduiding "In afwijking van (het eerste lid enz.)" vaak worden gemist door een andere opbouw te kiezen. Wat betreft de Awb is alleen sprake van een afwijking als wordt afgeweken van dwingend Awb-recht. Dergelijke afwijkingen vergen een goede onderbouwing omdat ze afbreuk doen aan de met de Awb beoogde harmonisatie. Nadere invulling van ruimte die de Awb uitdrukkelijk aan de bijzondere wetgever laat, niet formuleren in termen van afwijkingen.

10. Pas de techniek van 'van overeenkomstige toepassing verklaring' alleen toe als misverstand over de toe te passen tekst is uitgesloten.

Als de lezer te veel zelf moet invullen of moet raden wat er is bedoeld, is uitschrijven vaak een betere oplossing.

VERBETERDOELEN EN UITGANGSPUNTEN

11. Ga samen met de beleidsdirectie na of keuzes bijdragen aan de verbeterdoelen van de stelselherziening. Onderbouw dit in de toelichting.

De vier verbeterdoelen zijn:

- a. het vergroten van de inzichtelijkheid, de voorspelbaarheid en het gebruiksgemak van het omgevingsrecht,
 - b. het bewerkstelligen van een samenhangende benadering van de fysieke leefomgeving in beleid, besluitvorming en regelgeving,
 - c. het vergroten van de bestuurlijke afwegingsruimte door een actieve en flexibele aanpak mogelijk te maken voor het bereiken van doelen voor de fysieke leefomgeving, en
 - d. het versnellen en verbeteren van besluitvorming over projecten in de fysieke leefomgeving.
- Zie nader de memorie van toelichting bij de Omgevingswet.⁹¹

Deze verbeterdoelen zijn destijds opgesteld bij de start van de bouw van het stelsel en vervolgens als ijkpunt gehanteerd. In die zin zijn de verbeterdoelen te beschouwen als tijds- en contextgebonden. Bij voorgenomen wijzigingen van het stelsel die nu worden voorbereid, moeten de verbeterdoelen daarom in het licht van de huidige (beleidsmatige) context worden beschouwd.

12. Vermijd expliciete bepalingen over interbestuurlijk verkeer, zoals wettelijke overlegplichten tussen bestuursorganen en regels over een gezamenlijke voordracht.

Bij de stelselherziening geldt het uitgangspunt van vertrouwen, ook voor overheden onderling. Daarom wordt zeer terughoudend omgegaan met regels over bestuurlijk overleg (tenzij dit nodig is gelet op Europese verplichtingen of bestuurlijke afspraken). Bij delegatie van regelgevende bevoegdheden worden geen bepalingen opgenomen over een gezamenlijke voordracht. Artikel 2.2 Omgevingswet schrijft in algemene zin al afstemming en samenwerking met andere overheden voor. Als gelet op taken of verantwoordelijkheden formele betrokkenheid van een ander bestuursorgaan bij besluitvorming is aangewezen, kan een adviesrecht worden overwogen. In uitzonderingsgevallen (vanwege bijzondere deskundigheid of behartiging van zwaarwegende belangen) kan een adviesrecht met instemming worden overwogen.

COMPACT EN STRAK WETGEVEN

Hierover zijn wetstechnische vuistregels opgesteld; zie elders in deze leidraad voor meer informatie. Enkele belangrijke vuistregels zijn hieronder opgenomen.

13. Formuleer zo beknopt mogelijk en stem het detailniveau van bepalingen af op dat van de regeling waarin het onderwerp wordt ingebouwd.

Vermijd lange zinnen en tangconstructies. Voorkom onnodige herhalingen, zoals interne verwijzingen binnen een artikel ("Het besluit, bedoeld in het eerste lid, ...").

14. Ten hoogste vijf leden per artikel.

Regel één onderwerp per artikel, en beperk het aantal leden tot ten hoogste vijf. Als een onderverdeling in meer leden nodig lijkt, verdeel de inhoud dan op een logische manier over meerdere artikelen.

⁹¹ Kamerstukken II 2013/14, 33962, 3, p. 25-29.

15. Evidente zaken worden niet geregeld.

Zaken die voor zich spreken worden niet geregeld. Woorden of zinsneden die voor de werking van een bepaling geen materiële meerwaarde hebben, worden niet opgenomen. Deze regel kan ook gelden voor verplichtingen, bijvoorbeeld specifieke toe- en doorzendverplichtingen zoals die in de voorheen geldende omgevingsrechtelijke regelgeving nogal eens voorkwamen. Deze worden niet overgenomen in het stelsel van de Omgevingswet omdat daar wordt uitgegaan van professioneel handelende bestuursorganen (uitgangspunt vertrouwen).

16. Zorg ervoor dat gehanteerde begrippen goed aansluiten op het begrippenkader van de Omgevingswet en de uitvoeringsregelgeving. Gebruik kernbegrippen van het stelsel op een heldere, consistente en zichtbare manier.

Een hulpmiddel is de begrippenlijst die is opgenomen als bijlage bij de Omgevingswet en bij de vier AMVB's. Kernbegrippen zijn bijvoorbeeld 'activiteit' (en deelbegrippen daarvan, zoals milieubelastende activiteit en bouwactiviteit), 'functie' en '(onderdelen van de) fysieke leefomgeving'. Deze hoofdbegrippen zijn niet wettelijk gedefinieerd, maar hebben wel een duidelijk omlinjende betekenis. Daarom is het belangrijk dat ze consistent worden toegepast.

17. Gebruik geen synoniemen voor begrippen binnen het stelsel, en gebruik hetzelfde begrip niet in meerdere betekenissen.

Spreek bijvoorbeeld niet van 'handelingen' als activiteiten in de zin van de Omgevingswet zijn bedoeld. Gebruik een begrip niet zowel in overkoepelende zin als ter aanduiding van een deelcategorie daarvan. Als dat laatste is bedoeld, hanteer dan een deelbegrip (bijvoorbeeld: stookinstallaties, als deelverzameling van installaties).

18. Neem alleen een begripsbepaling op als het begrip anders onvoldoende helder is (inhoudelijk criterium) en als het begrip op meerdere plaatsen voorkomt (wets technisch criterium).

Een begripsomschrijving bevat geen inhoudelijke eisen, geen (nadere) afbakening van het toepassingsbereik en ook geen delegatiegrondslag. Begripsbepalingen uit de Omgevingswet werken automatisch door naar de uitvoeringsregelgeving en hoeven daar dus niet te worden herhaald.

19. Hanteer gangbare vaste woordcombinaties.

Vaste woordcombinaties spelen niet alleen bij de kernbegrippen uit gouden regel 16, maar ook daarbuiten. Voorbeelden van woordcombinaties: een activiteit *verrichten* (niet: uitvoeren, ten uitvoer brengen), een functie *toedelen* (niet: toekennen), het *uitoefenen* (niet: verrichten, uitvoeren, vervullen) van taken of bevoegdheden, het *voldoen aan* een omgevingswaarde (niet: halen, nakomen, naleven, bereiken, verwezenlijken, realiseren).

20. Hanteer een helder juridisch taalgebruik. Voorkom onnodig ingewikkelde of archaïsche formuleringen.

Zie de tabel helder taalgebruik in paragraaf 2.1.4. Voorbeelden van verboden woorden: alsmede => en, dergelijke => die, met betrekking tot => over, voor.

21. Zorg bij verwijzingen voor enige inhoudelijke kleuring; vermijd 'blote' (puur technische) verwijzingen.

Dus niet: 'Het verbod, bedoeld in artikel 5.1, tweede lid, van de wet, geldt voor (...)', maar: 'Het verbod, bedoeld in artikel 5.1, tweede lid, van de wet, om zonder omgevingsvergunning een beperkingengebiedactiviteit met betrekking tot een weg in beheer bij het Rijk te verrichten, geldt voor (...).' Vermijd ook verwijzingen naar bepalingen die op hun beurt weer een doorverwijzing bevatten (Droste-effect).

22. Gebruik modelformuleringen en modelbepalingen.

Modellen zijn er bijvoorbeeld voor delegatie van regelgevende bevoegdheid (zie bijlage III), voor veel voorkomende bepalingen in algemene rijksregels (zie Handreiking Bal en Bbl) en voor constructies voor doorwerking van beleid, zogenoemde instructieregels, in het Bkl (zie Handreiking Bkl).

23. Houd rekening met de eisen in verband met de digitaliseerbaarheid van de regels.

Goede toepassing van de gouden regels voor compact en strak wetgeven vergemakkelijkt het maken van zogenoemde toepasbare regels (zie paragraaf 1.9.3). Die gouden regels zijn namelijk gericht op consistentie, uniformiteit en helderheid van regels. Verder gelden er enkele aanvullende eisen in verband met de digitaliseerbaarheid van regels op AMvB- en regelingsniveau, waaronder het voldoen aan de STOP-TPOD AMvB-MR (Standaard officiële publicaties (STOP) met Toepassingsprofiel omgevingsdocumenten (TPOD) voor een AMvB of MR). Zie hierover nader paragraaf 1.9.

BIJLAGE VI VERHOUDING TOT DE AANWIJZINGEN VOOR DE REGELGEVING

Onderstaande tabel verduidelijkt de verhouding tussen (vuistregels in) deze leidraad en de Aanwijzingen voor de regelgeving ten aanzien van onderwerpen waarop deze leidraad een nadere invulling geeft aan de Aanwijzingen.

Verder komt het voor dat deze leidraad verwijst naar een aanwijzing uit de Aanwijzingen om de wetgevingsjurist erop te wijzen dat daaraan ook moet worden voldaan. Met een dergelijke 'serviceverwijzing' of reminder wordt de gebruiker van de leidraad geattendeerd op een voor dat onderwerp relevant onderdeel van de Aanwijzingen.

Aanvullende ontwerpkeuzes ten opzichte van de Aanwijzingen

<i>Aanwijzingen voor de regelgeving</i>	<i>Aanvullende ontwerpkeuzes stelsel Omgevingswet in relatie tot de betrokken aanwijzing</i>	<i>Typering aanvullende ontwerpkeuzes</i>
Aanwijzing 2.6 Gestreefd wordt naar duidelijkheid en eenvoud van regelingen en naar een bestendig karakter daarvan.	Gehele leidraad, met name hoofdstuk 1 en 2	Nadere concretisering van de Aanwijzingen
Aanwijzing 2.45, eerste lid 1. In gevallen waarin soortgelijke onderwerpen worden geregeld, wordt gestreefd naar harmonisatie van regelgeving.	Gehele leidraad	Nadere concretisering van de Aanwijzingen
Aanwijzing 2.46 Terminologie Algemene wet bestuursrecht	Vuistregel 20 Volg tabel 1 (Helder taalgebruik). Vuistregel 21 Hanteer bij het formuleren van bepalingen vaste begrippen en vaste woordcombinaties conform tabel 2 (Vaste begrippen en woordcombinaties). Paragraaf 2.3.4 (Termijnen) Paragraaf 2.3.6 (Specifieke formuleringen) Paragraaf 4.1.2 (Termijnen)	Aanvullende vuistregels ten opzichte van de Aanwijzingen <i>Naast de in aanwijzing 2.46 genoemde begrippen ook in andere opzichten aansluiten bij de Awb, bijvoorbeeld wat betreft begrippenparen ('een beschikking geven') en termijnaanduidingen.</i>
Aanwijzing 3.3, eerste lid 1. Het normale spraakgebruik wordt zoveel mogelijk gevolgd.	Vuistregel 20 Volg tabel 1 (Helder taalgebruik).	Nadere concretisering van de Aanwijzingen
Aanwijzing 3.7 1. Hetzelfde begrip wordt niet met verschillende termen aangeduid. 2. Dezelfde term wordt niet voor verschillende begrippen gebruikt.	Vuistregel 21 Hanteer bij het formuleren van bepalingen vaste begrippen en vaste woordcombinaties conform tabel 2 (Vaste begrippen en woordcombinaties). Bijlage I	Nadere concretisering van de Aanwijzingen

	Gebruik van kernbegrippen in het stelsel van de Omgevingswet	
Toelichting bij aanwijzing 3.15 In plaats van 'onderscheidenlijk' kan ook 'respectievelijk' worden gebruikt.	Vuistregel 20 Volg tabel 1 (Helder taalgebruik). Daar is 'respectievelijk' de voorgeschreven formulering.	Gelijkwaardig alternatief schrappen
Aanwijzing 3.22 Voor meeteenheden worden de wettelijk vastgestelde aanduidingen gebruikt. <i>De toelichting verwijst naar het Meeteenhedenbesluit 2006.</i>	Vuistregel 28 Gebruik symbolen, meeteenheden en getallen conform de daarvoor opgestelde vuistregels (zie bijlage II).	Bijlage II bevat een op het omgevingsrecht gerichte, praktische vertaling van aanwijzing 3.22, met voorbeeldformuleringen.
Aanwijzing 3.57, tweede lid 2. Artikelen kunnen van een opschrift worden voorzien.	Vuistregel 22 Artikelen worden voorzien van een opschrift met een inhoudelijke aanduiding van het onderwerp.	Gelijkwaardig alternatief schrappen
Aanwijzing 3.58, derde lid 3. Indien de inhoud van een artikel zou leiden tot een groot aantal leden, wordt het artikel zo mogelijk gesplitst in meer artikelen.	Vuistregel 24 Een artikel heeft niet meer dan vijf leden.	Nadere concretisering van de Aanwijzingen
Aanwijzing 3.60, eerste lid 1. Indien dit voor de duidelijkheid nodig is, wordt door gebruik van het woord 'of' dan wel 'en' aan het slot van het voorlaatste onderdeel van een opsomming het alternatieve, onderscheidenlijk cumulatieve karakter van de opsomming tot uitdrukking gebracht. (...)	Paragraaf 2.3.3 (Opsommingen) Altijd "en" / "of" toevoegen aan het slot van het voorlaatste onderdeel van een opsomming, afhankelijk van het karakter van de opsomming.	Nadere concretisering van de Aanwijzingen
Aanwijzing 3.62, tweede lid 2. Indien dit voor de toegankelijkheid van een bijlage van belang is, wordt in het opschrift de inhoud van de bijlage beknopt aangeduid.	Vuistregel 23 Bijlagen worden voorzien van een vetgedrukt opschrift met een inhoudelijke aanduiding van het onderwerp.	Gelijkwaardig alternatief schrappen
Aanwijzing 9.7 Bij implementatie wordt zoveel mogelijk aangesloten bij instrumenten waarin de bestaande regelgeving reeds voorziet.	Vuistregel 3 Bezie bij regeling van een onderwerp of kan worden aangesloten bij bestaande instrumenten en regels binnen het stelsel van de Omgevingswet.	Aanvullende vuistregel

TREFWOORDENREGISTER

(Er wordt verwezen naar paragraafnummers)

A

aangegeven	bijlage III (3)
aangewezen	bijlage III (2)
aantal leden	2.2.2
aantal niveaus	1.4, 3.6
Aanwijzingen voor de regelgeving	voorwoord, bijlage VI
accenttekens	2.3.6
activiteit	bijlage I (2.2)
actus-contrariusbeginsel	2.2.9
afbreektaken	2.3.7
annotaties	1.9
architectuur stelsel	1.2
Awb	
- aanvulling op en afwijking van Awb	4.1.1
- opname in Awb	4.1.3
- verhouding tot Awb	4.1

B

beknoptheid, eenvoud en detailniveau	2.1.3
beleidscyclus	1.2
bepaling	2.3.6
Besluit activiteiten leefomgeving (Bal)	1.2, 2.1.2, 2.1.4, 2.2.4, 2.2.10, 2.3.6, 2.3.7, 3.2.2
Besluit bouwwerken leefomgeving (Bbl)	1.2, 1.6.2, 2.2.10, 3.2.2
Besluit kwaliteit leefomgeving (Bkl)	1.2, 1.7, 2.2.10, 3.2.2, 3.6

C

concentratie van delegatiegrondslagen	3.5
consistent begripsgebruik	2.1.1

D

deelbegrippen	2.1.2, bijlage I
deelverzamelingen	1.7.2, bijlage I
definities	
- plaats van definities	1.7.1
- gebruik van definities	1.7.2
- stelselbrede werking	1.7.2
delegatie	
- clausuleren delegatie	bijlage III (9)
- begrenzing delegatie	3.4
- delegatiesystematiek	3.4
- delegatieterminologie	3.7, bijlage III
digitaliseerbaarheid	1.9, 2.2.2, 2.2.7, 2.3.7
doelgroepenbenadering	1.2
Droste-effect	2.2.3
digitaal stelsel Omgevingswet (DSO)	1.9

E

EEZ / BES	4.6
-----------	-----

F

functie

- maatschappelijke functies van watersystemen bijlage I (2.4)
- gebruiksfunctie bijlage I (2.4)
- functie in andere zin bijlage I (2.4)

fysieke leefomgeving bijlage I (2.3)

G

gebied bijlage I (2.6)

geometrie 1.9

getallen *zie bij 'symbolen'*

gevolgen voor de fysieke leefomgeving bijlage I (2.5)

Gouden regels voor wetgeven onder de Omgevingswet bijlage V

gronden bijlage I (2.6)

H

harmonisatie van regelgeving 1.3

helder taalgebruik 2.1.4

I

identificatienummer (joinId) 1.9

in afwijking van 2.2.8

indelingsprincipes 1.2

instructieregels 1.2

interbestuurlijk verkeer 4.2

J

juridische bouwstenen 1.8

K

kernbegrippen

- activiteit bijlage I (2.2)
- functie bijlage I (2.4)
- (onderdelen van de) fysieke leefomgeving bijlage I (2.3)
- locatie bijlage I (2.6)

L

locatie bijlage I (2.6)

- gebied
- terrein
- perceel

M

meeteenheden *zie bij 'symbolen'*

modelbepalingen 2.2.4, 3.4

modelformuleringen 2.2.4, bijlage III

modellen 2.2.4

N

naar het oordeel van het bevoegd gezag 2.3.7

normen 2.2.10

nummering artikelen en bijlagen 1.5

<i>O</i>	
Omgevingsbesluit	1.2
Omgevingsregeling	1.2
onder, onderdeel	2.3.7
onderwerpen op AMvB-niveau	3.2.2
onderwerpen op regelingsniveau	3.2.3
onderwerpen op wetsniveau	3.2.1
onverminderd	2.2.8
opmaak tabellen	2.3.7
opschriften	2.2.1
- artikelen	
- bijlagen	
opsommingen	2.3.3
<i>P</i>	
perceel	bijlage I (2.6)
<i>S</i>	
scheiding tussen beleid en normstelling	4.4
serviceverwijzingen	3.2.4
specifieke formuleringen	2.3.6
specifieke vormtechnische afspraken	2.3.7
standaard Toepasbare Regels (STTR)	1.9
stelselcatalogus	2.1.1
STOP-TPOD	1.9
subdelegatie	3.3
summiere regeling	4.5
symbolen, meeteenheden en getallen	2.2.6, bijlage II
- energie, warmte, elektrische spanning	
- geen symbool	
- lengte	
- massa	
- oppervlakte	
- temperatuur	
- vermogen, druk	
- volume	
- wel symbool	
synoniemen	2.1.2
<i>T</i>	
termijnen	2.3.4, 4.1.2
terminologie	2.1
terrein	bijlage I (2.6)
terugverwijzingen	bijlage III (1.2)
toepasbare regels	1.9
toepassingsvoorwaarde	2.2.5
<i>U</i>	
uniforme formuleringen en vormtechnische punten	2.3
<i>V</i>	
van overeenkomstige toepassing	2.2.7
vaste formuleringen	2.1.5, 3.2.4

vaste volgorde bestuurslagen	1.6
vaste volgorde werkwoorden	2.3.5
vastgesteld	bijlage III (4)
verbeterdoelen van de stelselherziening	1.1
verboden-woordenlijst	2.1.4
verdeling onderwerpen over wet, AMvB en regeling	3.2
verwijzingen	2.2.3, 2.3.2
- blote verwijzingen	2.2.3
- serviceverwijzingen	3.2.4
verwijzingen binnen een artikel	2.3.7
- bijlagen	
- meerdere verwijzingen naar dezelfde wet enz. binnen een bepaling	
- onder / onderdeel	
- (sub)paragraaf	
- toepassing	
- verwijzing naar delegatiegrondslag	
- verwijzing naar Europese of internationale regelgeving	
verwijzingen naar artikelen / artikelleden	2.3.2
vijf leden-beginsel	2.2.2
voorschrift	2.3.6
vormtechnische afspraken	2.3, 2.3.7
voordracht	4.2
vragenbomen	1.9
<i>W</i>	
werkwoordsvorm bij combinatie van enkelvoud en meervoud	2.3.1
wetstechniek	2.2
<i>Z</i>	
zichtbaarheid van kernelementen	1.8

COLOFON

Uitgegeven door

Ministerie van Binnenlandse Zaken en Koninkrijksrelaties, Directie Constitutionele Zaken en Wetgeving in samenwerking met Directoraat-generaal Bestuur, Ruimte en Wonen, Directie Ruimte en Leefomgeving

Versie

1.0

Datum laatste wijziging

25 mei 2021

Contact

postbusomgevingswet@minbzk.nl